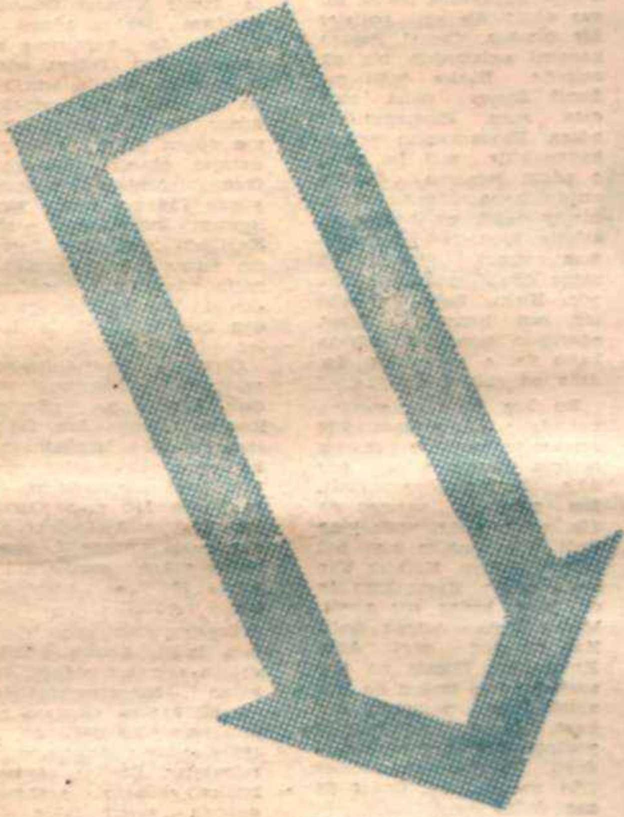
YÖN

HAFTALIK GAZETE

Prof. Nihad Erim, kalkınma ve eğitim konusunu inceliyor

A. P. Büyük kongresi

Karşı ihtilâle mi sürükleniyoruz?..

Ortâ Sayfada

Ordu, ne zaman müdahale eder?..

Yıl: 1- Sayı: 51 5 Aralık 1962 100 Kuruş

OKUYUCU'DAN YÖN'E

Maskeli çıkarcılık

Yalan yere yaygara koparmaktan, çocuklarını umacı ve öcü uydurukları ile korkutup sindiren sadist ana—babalar gibi, halkı sürekli ürküntü ve şaşkınlık içinde bunaltmaktan; geçim sıkıntıları ve yarın güvensizliği içinde kıvranan çoğunluğun kafasını abur cubur saçmalarla doldurmaktan bugüne dek kimlerin (hangi çevrelerin) yararlandığını öğrenmiyen kaldı mı? Bu sorunun karşılığı, koskoca bir «EVET KALDI» dır. Çünkü, halkımız, kendine karşı, kendi varlığı ile oynanan kumarın tüm farkına varsaydı; bugün bu satırları yazmaya lüzum kalmıyacaktı.

Öncekiler ne ise, hele şu geçen 10 yıllık Demirkırat tahtaravallisi döneminde, bu kumarın en hilelisi, su altında ve su üstünde, her seferinde «gele» atıp, ortada yığılan dünyalığın hepsini birden kapıp savuşmacasına ve kıran kırana oynandı.

Burjuva düzeninde kazancın — memleket ne kadar liberal olursa olsun — bir sınırı, bir yolu yordamı vardır. Büyük kapital, kazancının çoğunu, dış pazarlardan sağlar. Bizim kapkaççı zenginler ise, hiç bir sınır tanımadıkları kârlarını, fakir çoğunluğun sırtından çıkarmak için, derisini yüzer. Bugün de dünkü vurguncu politikasının mirasçıları olmakla öğünenler, hep o eski dolapları çevirmeye yelteniyorlar. Bütün bu dolapların dönmesi için, halkı oyalayıcı, düşüncesini başka yönlere aktarıcı birtakım oyunların sık sık oynanması gerekiyor. Bu halkı oyalayıcı oyunların en ucuzu, en bayatı, en çok döviz getireni ve en çok geri tepeni, tel'in (!) maskesi altında girişilenidir.

Gerçekleri örtbas etmek, geçim darlığı her geçen gün biraz daha artan, emekçi halk yığınlarının durumunu düşünüp, kendine bir çıkar yol bulmasına engel olmak için olanca güçleriyle çalışanlar; elleri altında bulundurdukları derneklerden ve yayın organlarından yararlanarak hep o çatlak plâğı çalar dururlar.

Bakarsınız, ortada fol yok, yumurta yokken, bir takım kandırılmış zavallıları, bir gıdaklamadır alır. Tel'inden gözgözü görmez; kulak, bağırılanları işitmez olur. Ağızlar köpürür, gırtlaklar kısılır, çamurlar saçılır, küfür ve nârâlar atılır. İsteri taşkınlığı ana caddeleri kaplar, meydanları doldurur. Bir kör dumandır ortalığı kaplar. İşte asıl vurguncu kurdun da aradığı tam bu boz bulanık ortamdır. O, halkın zihninin başka yana çelindiği bu dumanlı havada, volisini istediği gibi vurur.

Okur yazarı kıt olan bütün gelişmiş ülkelerde, bu böyledir. Gerçek hiçbir nedeni yok iken, bir ülkede, tel'in nârâları savuruluyor, çelme atma, karalamaya hız veriliyorsa, o memlekette mutlak, bu zorla yaratılmış gürültü ve patırdının altında, birileri, bir vurgun vuruyordur.

Gündüz GELECEK

Bakanlık mı, yoksa...

Bizde, Atatürk'ün sağlığında, millî eğitim koşulları anlayışla ele alınarak, bir devrim havası ve ruhu içinde çözüldüğü zamanları bir tarafa bırakıp, Millî Eğitim Bakanlığının ismini «Millî Eğitim Bakmıyanlığı» şeklinde yazarsak, yalan söylemiş olmayız.

İki örnek vereyim:

1954 — 1960 arası, ilk okul öğretmeni idim. Çoğu zaman, hayal kırıklığının sonucu olarak ağlamışımdır. Öğretmen okullarımızda uygulanan eğitim ve öğretimle Anadolumuzun realitesi, tamamen birbirine zıttır. Öğretmen, aldığı ideali, öğrendiği meslek bilgisini uygulıyacağı ortamı Andolu'da bulamıyor. Bu, bir çelişmedir. Bu çelişmenin en canlı örneği, köylerde öğretmen — muhtar kavgasıdır. Kaç muhtar, kaç öğretmen öldürtmüş ve öldürmüştür? Bu, istatistiklere geçmemiştir ama, sonuç yüzkarasıdır. Altı yıl ben, bir muhtarla savaştım. Köyün DP. başkanıydı; sırtı da Menderes'e dayanıyordu. Kaymakama, hattâ Valiye yazdığım yazılar cevapsız kaldı. Ve ben, altı yılda, okul demirbaşına sadece Millî Eğitim Müdürlüğünün gönderdiği yangın yönetmeliğini kaydedebildim. Çocuğunu sınıfta bıraktığım bir DP azgını da bana sınıfta tokat atma cesaretini göstermiştir.

İkinci örnek: 1962 Haziranında, Gazi Eğitim Enstitüsünden mezun olarak, kur'ada Urfa Kız Sanat Enstitüsü edebiyat öğretmenliğini çektim. Verilen bir hak olarak, Afyon — Sincanlı Ortaokulu edebiyat öğretmenliğini çeken bir arkadaşla değiştim. Bütün formaliteleri tamamlıyarak, Ankara'dan ayrıldım. Kararnamem geciktiğinden Orta Öğretim Genel Müdürlüğüne telle sordum. Cevapta: «Sincanlı Ortaokuluna verildiğim» ayrıca «kararnamemin sevkedildiği» yazılıydı.

Şu anda, aradan dört ay geçtiği halde, kararnamem daha gelmedi. Dört aydır maaş alamıyorum. Çevremde «Sahte öğretmen» damgasını yemiş durumdayım.

Sonradan anlaşıldı ki, ben, Bitlis Lisesi edebiyat öğretmenliğine verilmişim. Kararnamem de ora lisesine gönderilmiş. On beş gün içinde görevime başlamadığım için, Valilik müstafi saymış; Bakanlığa yazılarak açığa alınmışım.

Hoppalaaa!. Halbuki şu anda Sincanlı Ortaokulunda fiilen çalışıyorum. Görüyor musunuz, Millî Eğitim Bakanlığı nasıl Millî Eğitim Bakmıyanlığı haline gelmiş!..

Bunlar, bir sürü olaydan iki örnektir.

Şimdi bizim, Bakanlığın yapacağı bir iş var: Hemen kapısındaki tabelâyı değiştirmek.

Ahmet UÇAK
(Sincanlı Ortaokulu Öğretmeni)

Vicdan ve cüzdan!.

Şimdi, bir nevi salgın haline geldi.. Kim, kime rastlasa, daha nasılsın demeden yapıştırıyor: «Son hâdiselerin sebebi sizce nedir?» «Nasıl, memleket iyiye mi gidiyor, kötüye mi?»

Memleketin durumu, aynı olduğu halde, verilen cevaplar o kadar çeşitli oluyor ki gülmemek elde değil. Bu, biraz da herkesin kendi dâvasını memleket dâvası sanmasından ileri geliyor.

İşlerin yolunda gittiği ve dolapların kusursuz döndüğü bir gün, bir adam yolda rastladığı kapitalist dostuna soruyor: «Nasıl, memleketin bugünkü durumu iyi mi?» diyor. Kapitalist şöyle başını yukarıya doğru kaldırıp, Tanrı'ya şükreder gibi baktıktan sonra elini vicdanına götürüp «Allah var.. Bu durumu beğenmiyenin, muhakkak kanında bozukluk vardır, gomunisttir» diyor.

Memleketin durumunu hiç de iyi bulmayan, fakat komünistliği hiç mi hiç kabul etmiyen adam, kapitalistin cevabına bayağı içerliyor, içerliyor ama, elini götürdüğü yerin vicdanı değil, cüzdanı olduğunu bir türlü anlıyamıyor.

Anlasak, bu duruma gelir miydik?

Erhan ERİNANÇ

Alican da unuttu bizi

Cumhurbaşkanı Cemal Gürsel'in Mersinde bulunuşunun ikinci gününün saat 17 sıralarıydı. Gürsel, bir tetkik gezisinden Vali Konağına dönmüştü. Konağın karşısındaki kaldırımda, Başkanlarını görmek için 100 — 200 kişilik bir kalabalık toplanmıştı. İş adamları, daire müdürleri, kodamanlar ve gazeteciler, Gürsel'le görüşüp çıkıyorlardı.

Vakit geç olmuştu. Şehrin ışıkları yanmıştı. Kalabalık, Cumhurbaşkanlarını göremeyince, yavaş yavaş dağılmaya başlamıştı. Üç arkadaştık. Bir el, çekingen çekingen koluma yapıştı. «— Hişt.. hişt oğul! Ben Cemal Gürsel'le görüşmek istiyorum. Nasıl görüşyüm?» Sağıma döndüm, birden anlıyamamıştım. Tekrar edip ilâve etti: «Siz necisiniz, siz nasıl görüştünüz onunla. Benim de bir derdim var oğul.. N'olur, bana yardım eder misin? Sabahtan beri bekliyorum. Bir maruzatım var Cemal Paşama, arzedeceğim. Taa.. Tarsus'tan geldim. O adamı şikâyet edeceğim. Görmeliyim oğul, mutlaka görmeliyim Cemal Paşayı. Şöyle bana nasıl görebilirim?»

Arkadaşlar uzaklaşmışlardı. Ben onunla başbaşa kalmıştım. Kaldırımın kenarına çekildik. Baktım, gencecik bir de oğlu vardı yanında. İhtiyar, bir kadındı. Ama derdi düğüm düğümdü. Benden de bir ilgi görmeseydi, ha boşandı, ha boşanacaktı. Bir duruşu, bir boynunu büküşü vardı ağlamaklı, yürek dayanmaz. Acele acele bir oğlu, bir kendisi anlatıyordu. Anlıyamıyordum. Ama ilgime öylesine sevinmişti ki.. Gözlerinde derdini anlatmış olmanın rahatlığı vardı. Oğluna dönerek:

— Çıkar şu dilekçeyi oğlum. Göster çabuk ol, yolundan etmiyelim abini. Buruş buruş bir kâğıt sıkıştırdılar elime. «Al, ille oku, n'olursun?» der gibi. Arzuhalciye on lira vermişler. Bir örneğini de Cemal Paşalarına vermişler, vermişler ama, yanındaki adam almışmış. «Acaba verir mi, verir mi Cemal Paşama?» Müspet cevap alınca benden, bir seviniyor, bir seviniyor ki gözleri ışıl ışıl. «Sağol oğul, sağol, o diline kurban olam. Öyle bir farahladım ki... Kimse senin gibi bize alâkalanmadı, anlatmadı, yol göstermedi. Memurlar hep bize çıkışıp duruyor. Git, yarın gel, git yarın gel, benim yürüyecek halim mi var oğul? Ah şu polisler bir bıraksa, Cemal Paşaya hepsini anlatırdım bir gü zelcene. Dinler değil mi beni? Birşey daha soracam sana. Herhangi bir adam, Kaymakamın yerine konuşabilir mi? İyi ama, o adam konuştu, üstelik vurdu bana. Memur değil, birşey değil, ne hakla, ne sıfatla konuşur Kaymakamın yerine? Yüreğim yanıyor oğul, yüreğim yanıyor. N'olur bana yol göster, ben hepsini şikâyet edeceğim bunların. Kaymakamı da, o memurları da. Ama en çok o adamı.»

Bu kez, oğlu anlatmaya başladı: «Abi» dedi. Biz Ankara'ya kadar gittik, bu iş için. Ekrem Alicanı gördük. Halledeceğim dedi. Biz gazeteye verecez dedik, «yok, sakın vermeyin» dedi. Söz verdiler bize halledeceğiz diye. Kalktık Tarsus'a geldik. Kaymakam da on güne kadar söz verdi. Merak etme olacak dedi. Kaç on gün geçti. Ama Kaymakam Necati ne yapsın? O adam ondan da kuvvetli. Para yediriyor herkese. Uuuf.. ne paralar yedirdi. Baktık olacak gibi değil, herkes kazetelere ilân verin, dedi. Onlar yazar dedi.»

Anası atıldı: «N'olur oğul, sen yazıver şunu. İycene rezil ediver şunları. Ben ömrümce dua ederim sana. Olmaz mı oğul olmaz mı? Adımı da yaz: Şükriye Paksoy de. Alican da unuttu bizi. Haa.. bak oğul, ben kaymakama: «Bunun için tâ Cemal Paşaya çıkacam dedim.» «Çık» dedi. «Yalnız yeni gelen Vali Paşaya çıkma!» Niye öyle dedi acaba? Bu Paşa Vali çok mu iyi? Cemal Paşadan da kuvvetli mi bu Vali? Sağol oğul sağol. Öyleyse yarın Vali Paşaya verecem bu dilekçeyi. Seni nerde göryüm sonra? Adın ne senin? Seni arkadaşlarından da ettik, kusura bakma oğul. Dillerine kurban olayım. Allahaısmarladık. Unutma bizi. Vali Paşadan sonra seni gelip göreceğiz. Öyle bir ferahladım ki.. Nasıl desem? Unuttular bizi o rey düşkünleri. Ama gelecek seçime görüşürüz Alican'la. Allahaısmarladık. Unutman bizi değil mi?»

Mersin asfaltında yapayalnız kalmıştım. Arkadaşlar kimbilir neredeydiler şimdi? Ama aklımda yalnız Şükriye Paksoy vardı. Alnı kırış kırış, başı yağlıklı Şükriye Paksoy ve adını bilmediğim gencecik oğlu.

İyice anlıyamadığım bir iş hanı meselesi, sonra o kötü adam. Kaymakam, Alican, Cemal Paşa. Neden yalnız Cemal Paşa'ya güveniyorlardı? Neden Paşalara hep bir doğruluk sembolü olarak bakıyorlardı? Şükriye Paksoy, o kötü adam ve Kaymakam. Ağır ağır yürüdüm. Sonra, Şükriye Paksoy'ların o ezilmişliği, o yalnızlığı gelip, yüreğime oturuverdi. Buruk buruktu. «Neden, neden?» deyip durdum, kendi kendime. Cemal Paşa, Vali Konağında kodamanlarla konuşuyordu. Polisler dışarıda, kuş uçurtmuyorlardı. Yollar tutulmuştu. Cemal Paşa dinleniyordu. Ama sokaktaki Şükriye Paksoy'lardan kimsenin haberi yoktu. Ve Şükriye Paksoy'un kahrolmuşluğu nereye gitsem peşimden geliyordu. Tenha caddenin karanlığında yapayalnız kaldık.

Mansur AKYIL
(Mersin)

İzmir'in iğdişbaşıları

Odalar Kanununun koyduğu mecburiyet dolayısiyle, İzmir Ticaret Odasına kaydımı, her iş adamı gibi, ben de yaptırmış bulunmaktayım. Odaya kayıtlı olanlar, kendi sınıflarına göre aidat vermektedirler. Ben de kendi hisseme düşen yıllık aidatımı normal olarak ödemekte iken, birdenbire anormal yüzde 150 bir zamla karşılaşmam, hayretimi çekti. Keyfiyeti inceledim. Zamların neden böyle fazla nispette yapıldığını sordum. Odanın geniş ihtiyaçlarından ileri geldiğini söylediler.

Ölçünün ne olduğunu araştırdık. Nispetleri bulduk. Bir de ne görelim. Kanun boşluğundan faydalanarak Oda Meclisini teşkil eden iğdişbaşılar, vasatan aşağı sermayeli sınıflara yüzde 150 zam yapmışlar. Vasatın üstündeki sonsuz geniş sermayeli, kendilerine yakın sınıflara ise, yüzde 100 zam yapmışlardır.

Yapmış olduğumuz itirazlara karşı, kanun hükümlerinin vermiş olduğu yetkiden bahsetmektedirler. Çünkü kanun, sermaye nispetlerine göre değil de, işi iğdişbaşıların takdirine bırakmıştır. Boşuna söylememişler. «zengin arabasını dağdan aşırır, fakir düz yolda bile şaşırır.» Bunlar ayrıca, kendilerini koruyacak Odalar Kanununa şöyle bir hüküm koydurmayı ihmal etmemişlerdir: Sermaye nispetleri ne kadar büyük, yüksek olursa olsun, Oda aidatı beş bin lirayı aşamaz. Sermayesi nispetinde fazla aidat verirse, eli titrer, içmek istediği şampanya şişesi düşer kırılırmış!. Gelin de, bu zavallılara acımayın. Bu gibilerin ağır yükünü, vasattan aşağı çile çeken sermaye, kazanç sahipleri ne yüklemesinler de ne yapsınlar? Devletçiliği mi savunsunlar? Yaşasın liberalizm. Onların istediği bu. Sosyal adalet, şu bu, onların nazarında masaldan ibaret. Zayıfı ezdikleri nispette gururları artıyor. Felsefeleri adalet değil, paradır.

Onlara göre ıstırabı istismar etmek şereftir. İşte, bunlar da zamanımızın iğdişbaşıları. Bugünün kahredici unsurları, daima vasat sermayelinin üstünde bulunur ve bulunacaktır da...

Celâl BALKANLI
(Tüccar — İzmir)
(Tüccar — İzmir)

HAFTALIK FİKİR VE SANAT GAZETESİ

(Basın Ahlâk Yasasına uymayı taahhüt etmiştir.)

Kurucuları: Cemal Reşit Eyüboğlu, Mümtaz Soysal, Doğan Avcıoğlu

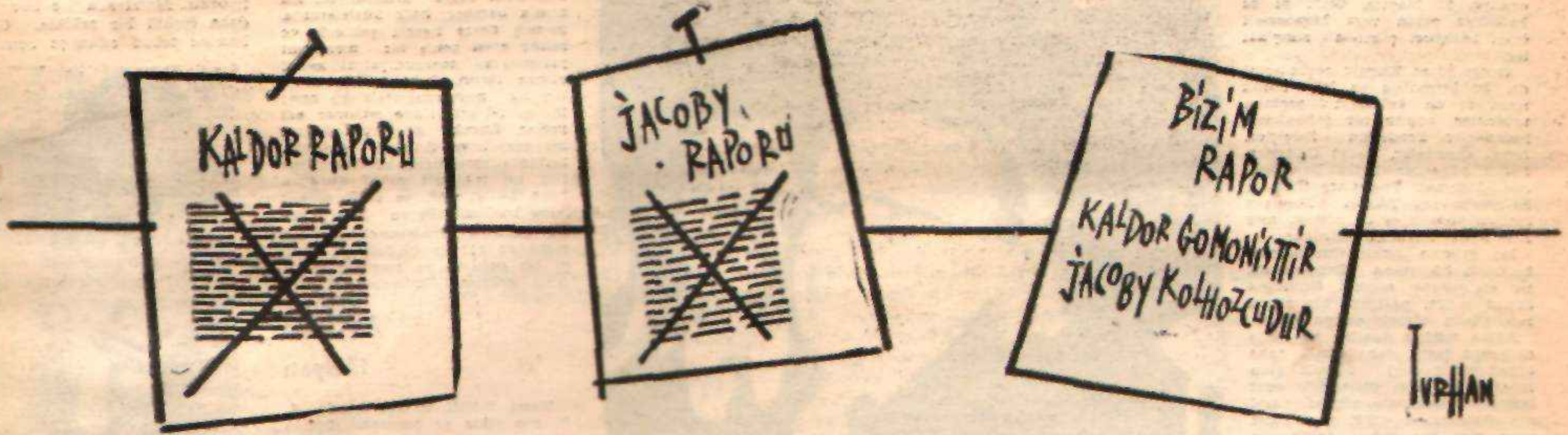
İmtiyaz sahibi ve mesul müdür: DOĞAN AVCIOĞLU

IDARE : ZİYA GÖKALP CADDESİ 28/1 Yenişehir — ANKARA Telefon: 17 59 70 ★ İstanbul Bürosu: Mollafenari Sokağı: 32 Cağaloğlu, Posta kutusu 512 — İstanbul, Tel: 229315 — 228316 ★ Dizilip basıldığı yer: VATAN Gazetecilik ve Matbaacılık T.A.Ş. — İSTANBUL

ABONE Yıllığı (52 sayı) 50 T.L. altı aylığı (26 sayı) 25 T.L.. üç aylık (13 sayı) 12.50 T.L.'dır. 1962 yılı için özel indirimli abone tarifesi: Yıllık 40 TL., altı aylık 20 TL., Üç aylık 10 T.L. dır. Yurt dışı abonelerinde posta ücreti tutarında ilâve yapılır.

İLÂN: Beher sütunda santimetresi 25 T.L. dır. 1, 3, 4, 5 ve orta sayfalara ilân kabul edilmez. Renkli ilânlar özel tarifeye ve pazarlığı tâbidir. Devamlı çıkacak ilânlar için özel anlaşmalar yapılır. İlânlardan dolayı hiç bir mes'uliyet kabul olunmaz.

YÖN HAFTALIK GAZETE

BAKIŞ

A. P. 'nin öğrettikleri

Okumuşların reçetesi

Türkiye'de bir inceleme konusu olarak ihmal edilen, nedenleri ve gerçek anlamı üzerinde yeteri kadar durulmayan bir olay var. Bu olay, önce Demokrat Parti adıyla ortaya çıkan, şimdi de Adalet Partisi adını taşıyan harekettir. Belki de Türkiye'de halkı anlayabilmenin ve demokrasiyi yerleştirebilmenin temel şartlarından biri de bu olayın gerçek niteliğini sezmiş olmak. Demokrat Parti hareketini ve onun şimdiki belirtilerini omuz silkmeyle veya bir iki çiziştirmeyle geçiştirenler şimdiye kadarki adımları tekrarlamak, Türkiye'de demokrasi dâvasını yine çıkmazlara sokmak tehlikesiyle karşı karşıyadırlar.

Bugüne kadar, Demokrat Parti veya Adalet Partisi konusundaki temel davranış, bu hareketlere katılmış olan insanların hepsini «devrim düşmanları, gericiler, menfi kişiler, vurguncular, Menderes hayranları, kuyruklar» diye bir tarafa itivermek, yahut terazinin kötü kefesine koyuvermekten ibaret olmuştur. Şehirlerdeki okumuşların çoğunda, üniversite gençliğinde, memur kütlesinde ve hattâ yüksek öğretim kurumlarındaki profesörlerin bir kısmında hâkim olan temel düşünce bu. Böylesine basit bir *sınıflandırma, konuşanlara, yazanlara* çok kolay gelmekte ve tabiî, arkasından, bu çeşit bir ayırmadan hareket edilerek varılan çözümler de aynı derecede basit olmaktadır. «Bütün cahil cühelâ Demokrat Partiye oy verdi; Demokrat Parti ise, kötü işler yaptı, memleketin başına diktatörler getirdi; o hâlde, demokrasiyi yerleştirebilmek için okuma yazma bilmeyenlere, hattâ ortaokulu bitirmeyenlere oy hakkı vermiyelim» diyen ve böyle bir muhakemeye dayanarak rejim taslakları çizenlere çok rastlandı. Kimse, 1950'denberi oy sandıklarında aşağı yukarı hiç değişmez bir ağırlıkla kendini hissettiren büyük oy yığınının gerçek anlamı ve değeri üzerinde durmadı, onu anlamağa çalışmadı. Adalet Partisi, çok güç şartlar içinde katıldığı 1961 seçimlerinde tam 3,5 milyon oy aldı. Parti'nin kuruluş tarihi olan 11 Şubat 1961 ile seçim günü arasındaki zamanın kısalığı rakamın önemini bir kat daha arttırmakta ve bunda eskidenberi sürüp gelen nedenlerin, değişmeyen unsurların rol oynadığını açıkça ortaya koymaktadır. Bugün, memleketin dört bir yanından gelen haberler de, normal şartlar içinde yapılacak bir seçimde de mutlak galibin Adalet Partisi olacağını gösteriyor. Bu neden böyledir ve 1950'denberi değişmeyen ağırlıktaki oylar nereden gelmektedir?

İtilmişlerin öfkesi

Herşeyden ö n c e, Demokrat Parti veya A d a l e t Partisi hareketlerinin sahnede görülen temsilcileriyle onlara oy veren kütleleri, nedenler ve amaçlar bakımından, ayırmak gerekir. Türkiye'de bir kütle var: Osmanlılar devrindenberi ihmal edilmiş, Millî Mücadelenin hemen ertesinde bir yana itilmiş, unutulmuş, bürokrasi tarafından hor görülmüş, araya giren eşraf yüzünden devrimcilerle irtibatı kesilmiş bir kütle. Anadolu köylerinin, kasabalarının unutulmuş insanları, yıllarca, kendileri için yapıldığı söylenen, fakat öncelik sırası kendilerine bakılmadan tesbit edilen işlere uzaktan seyirci kalmışlar. *Bu kütle, 1950'de, oylarıyla koskoca bir iktidarı devirince,* ilk defa olarak sözünü dinletebildiğine kanaat getirmiş. Hattâ, işbaşına yolladığı kimseler bambaşka amaçlar uğruna börekleri yağma ederken, kıyıdan köşeden arta kalan kırıntılar bu kütleye «demokrasinin nimetleri» olarak gözükmüş. Yüzyılların unutulmuş insanı, kendi oyuna karşılık, daha doğrusu «verdiği» birşeye karşılık, birşeyler «aldığına» inanmış. Sayın İnönü ve çevresindeki mekanizma, ona, halktan uzak, aristokratça gözükmüş. İnönü'cülük ve CHP'lilik, kütlelerin gözünde, yukardan bakmanın, yerleşmişliğin, değişmezliğin timsalleri hâline gelmiş. 1950den sonra, on yıl, kendi sözlerini dinlettiklerini, devlet gemisini kendi kıyılarına yanaştırdıklarını sananlar, daha henüz oynanan oyunun tam farkına varamadan, 27 Mayıs olayıyla karşılaşmışlar. *Önlerinde gördükleri bürokrasi, onlara* sanki eski günlerin tekrar canlanışı gibi gelmiş; jandarma süngüsü altında taş kırma hikâyeleri yine zihinlerde canlanmış.

Ustalık

Ama, bu duyan, bilen, hatırlayan ve ürken kütlenin dili yoktur. Dil görevini, karşısına çıkıp oy isteyen, pusulaları cebe koyduktan sonra «onun için» konuşmağa, Ankara'ya giden insanlar yerine getirecektir. İşte, Demokrat Parti hareketinin sahnede görünen ve kütlelerden ayrı olarak düşünülmesi gereken temsilcileri, bu «dile getirme» işini en iyi yapmak iddiasıyla ortaya çıkan, hattâ en iyi yaptıklarına sonradan kütleleri de inandıran insanlardır. Eskidenberi kütlelerle aralarındaki *tek ortak unsur,* «memnuniyetsizlik» unsurudur. Ama, onların memnuniyetsizlik nedenleri kütlelerinkinden farklıdır. Kütleler, insan gibi hür ve rahat yaşamak, ekmek ve çatı bulmak dâvasındadır; onlar ise, Millî Mücadeleden sonra iyi bir pay kapıp imtiyazlılar arasına yükselememekten, orta sınıflar içinde köprü başlarının tutulmuş olmasından, ticaret ve sanayi alanlarındaki gelişmelerde en güzel parsaların başkalarınca toplanmasından şikâyetçidirler. Kütlelerin memnuniyetsizliği ile kendi memnuniyetsizliklerini birleştirip sanki bir tek memnuniyetsizliğin sözcüleriymiş gibi, 1950'den sonra, akın akın Ankaraya gelmişlerdir. Şimdi, bunların ikinci takımları sahnededir. Fakat, bu defa aralarında, memnuniyetsizlik sloganları bulmak bakımından kendilerinden çok daha kabiliyetli «aşırılar» da var.

En büyük tehlike, memnuniyetsizlikleri ifade bakımından girişilen açık arttırmaların, kabadayılık yarışmalarının, kütleleri hiç de istemedikleri çözümlere doğru sürüklemesidir. Bazı insanlar türemiştir: Kütlelerin nelerden ürktüğünü, neleri beğenmediğini çok iyi sezebilmekte, sloganlarını buna göre ayarlayabilmektedirler. Köylerdeki kasabalardaki insanlar bürokrasinin sertliğinden mi çekinmektedir, 27 Mayıs'ta devrilenlerin kendilerine iyilik ettiğine mi inanmıştır, şehirli okumuşun köylüyü hor gördüğüne mi kanaat getirmiştir; o halde, açık arttırmacılar, 27 Mayıs, basın, gençlik, ordu, plân sözlerini dillerine dolayacak onlara en fazla saldırabilen adamlar olmanın yollarını arayacaklardır. *Son A.P. Büyük Kongresine bakınız:* Sayın Gümüşpala'nın başlangıçtaki ihtiyatlı ve her tarafı kollar nitelikteki konuşması, aşırılık yarışına girenlere engel olabilmiş midir? Konuşmalarda kütlelerin gerçek dertleri üzerine eğilmek, demokrasiyi sağlam sosyal ve iktisadî temeller üzerine oturtmak yolunda en küçük bir gayret sezmek mümkün değildir. Memnuniyetsizliklere dayanarak oy toplayanların, bundaki derin nedenler üzerinde daha fazla düşünmeleri beklenmez miydi? Hayır, halktaki *memnuniyetsizliğin* dış belirtileri ile kendi memnuniyetsizliklerinin dış belirtileri birteştikten sonra onların işi çok kolaylaşmaktadır. 27 Mayıs'a, basına, gençliğe, orduya, plâna, şehirli okumuşa kızgınlıkları aslında, bütün bunları kendi emelleri önünde birer engel olarak görmelerindendir. Bunlar olmasa halka da kırıntılar bırakarak memleketi iyice sömürebilecekler, bazı çevrelerin özel çıkarlarıyla ideolojilerini birleştirip «bin yıllık» düzenler kurabileceklerdir.

İyimserlik

A.P. nin son Büyük Kongresindeki Genel İdare Kurulu seçimleri, memnuniyetsizlikleri daha kabadayıca dile getirebilenlerin zaferiyle kapandı. Bundan sonra, aynı açık arttırmanın parti merkezlerinde, meclis kürsülerinde sürüp gitmesi ve Türk siyasi hayatının günden güne sertleşen ve herkesi bezdiren bir girdaba tekrar girmesi beklenebilir. Sayın İnönü Malatya'da «kardeşlik» konuşmaları yapadursun, Ankara'daki aşırılar kütlelerin gözüne girme yolunu çoktan bulmuşlardır. *Meselelerin köküne inilmedikçe,* «*halk için,* halkla birlikte» memleketin kaderini kökünden değiştirecek hamlelere girilmedikçe, bütün ümidi kardeşlik ve iyi geçinme sözlerine bağlamak fazla iyimserlik olmaktadır. Kütleler memnun değillerse ve bu memnuniyetsizliklerini giderecek köklü birşeyler yapılmadığını görüyorlarsa, en azından, içlerindeki kırkınlığı hiç olmazsa sert sözlerle ifade edebilenleri tutmağa devam edeceklerdir. Kızgınlığı belirtebilmenin zevki için de, bunların gerçek niyetlerini sorup soruşturan henüz yoktur.

Uyanıklık

Türkiye'deki uyanık kuvvetlerin ve halk için birşeyler yapmak isteyenlerin *en büyük hatası,* kütlelerle kendi aralarında köprü kurmamak, kütlelerin önderliğini çığırtkanlara kaptırmak olmuştur. 27 Mayıs'da dahil olmak üzere, geçmişteki iyi niyetli idareler, yapacakları işlerin öncelik sırasında yanılmışlar, «halk için, halkla birlikte» yapılacak işlerle başlamak yerine, «halk için, halka rağmen» yapılacak işlere öncelik tanımışlardır. Oysa, iyi niyetli bir idarenin, daha ilk günlerden itibaren, kütleleri kendisine kazandıracak ve kütlelerle birlikte halk düşmanlarına karşı harekete geçmesine imkân verecek o kadar çok iş yapması mümkün ki. Başarılacak hamlelerdeki öncelik sıralarının iyi tesbit edilmesi, ilk bakışta sanki mutlaka halka rağmen yapılabilecekmiş gibi gözüken işlerin de, başındaki yöneticileri sevmiş ve onların gerçekten kendi yararına çalıştıklarına inanmış bir halkla «birlikte» tamamlanmasını kolaylaştıracaktır.

Türkiye'yi, jandarmasız, kırbaçsız aydınlık ufuklara doğru götürmek isteyenler, Demokrat Parti veya Adalet Partisi olayı üzerine dikkatle eğilmeli, bunun sürüp gitmesine yol açan nedenleri derinlemesine incelemelidirler.

Mümtaz Soysal

A.P.

Siyasî çıkmaz

Adalet Partisinin tarihi denilen ilk kongresi, kin ve intikam dolu binden fazla kızgın adamın bir araya gelmesine yol açtı. Kızgın adamlar, orduya, 27 Mayısa, CHP. ye ve İnönü'ye çatan veya Menderes'i öven hatipleri çılgınca alkışladılar.

Genel İdare Kurulu seçimlerini de, bu kızgınlığı en iyi körüklüyen ve en kabadayı geçinen müfritler, büyük bir çoğunlukla kazandılar. Saadettin Bilgiçler, Reşat Özardalar, Cevat Önderler, Faruk Sükanlar, Fethi Tevetoğulları, Mehmet Turgutlar, Gökhan Evliyaoğulları, Tahsin Demiraylar, en yüksek oyları alarak, merkez idare kuruluna girdiler.

Bu grupun lideri durumunda bulunan Süleyman Demirel de, bu seçimlerde, sembol Gümüşpala'dan sonra, partinin bir numaralı adamı olarak ortaya çıktı.

Adına müfrit denilen ve mutedillerden farkı, daha ateşli, daha öfkeli görünmeyi bilmek olan hizbin, AP. nin idaresinde mutlak hâkimiyeti ele alması, partinin iktidara ve CHP. ye karşı daha sert bir tutum takınmasına yol açabilecek. Mutediller, parti içinde ya bu havaya ayak uyduracak, ya da silinip gidecek. Kongre, mutedillerin ayrı bir parti kurma heveslerinin de, fazla bir mâna ifade etmiyeceğini açıkça ortaya koydu. Mutedillerin bir varlık göstermesi hayali kongreyle birlikte yıkılmıştır. Artık AP. daha sert bir muhalefet yapacak ve sert muhalefet, ilkbahardaki senato seçimlerinde ve mahallî seçimlerde, partinin oylarını arttıracaktır. Zinde kuvvtlerde ve CHP. içinde mevcut huzursuzluk gözönünde tutulursa, bu tip bir muhalefetin sebebiyet vereceği tepkiler kolayca hesaplanabilir.

Kısaca, AP. kongresi, içinde bulunduğumuz siyasî çıkmazın inkâr götürmez bir ifadesi olmuştur. Başbakan İnönü, bütün gayretlerine rağmen, çıkmazdan çıkış yolu bulamamış ve güçlükler, günden güne artmıştır. Kongrede, müfritlerin başarısı, İnönü'nün de yenilgisidir.

Menderes hasreti

Kongrede, tam mânasiyle bir karşı ihtilâl havası hâkimdi. Delegeler ve hatipler, ekseriya imâ yoluyla 27 mayısın meşruiyetini ve Yassıada kararlarını aslâ kabul etmediklerini belirttiler. 27 Mayısa çatmanın en kolay şekli olan tabiî senatörlere çatma yolunu, hatipler sık sık denediler. Meselâ, delegelere kürsüden YÖN'ü göstererek, küfrettiren Maraş il başkanı Salâhattin Aydın, «Biz hilâfeti kovarken, bir aile gönderdik. Yerine binlercesini getirdik. Prensilikler tesis ettik. Tabiî senatörlerden bahsettiğimi anlıyorsunuz» diyerek, tabiî senatörlüğü hilâfet müessesesine benzetti! Erzurum milletvekili Turhan Bilgin ise, 27 Mayısın millî bayram olması teklifini bahane ederek, 27 Mayısı şu sözlerle kötüledi: «Millî bayramlar, müşterek olarak yapılır ve bir tarafta insanlar ağlarken, bir taraftan parmak kaldırdı diye, zindanlarda bu memlekete hizmet ettiklerine kani olduğum vatan dağlar inlerken, hangi bayramdan söz açılır?»

Malatya'da, her parti «seçmen önünde makul bir ölçüyü muhafaza eder» ve «geçmiş ihtilâl ve mücadele olaylarına karşı intikam almayı hedef tutmaz» ise, çok partili hayat işler, diyen İnönü ve CHP. de, kongrenin veryansın ettiği konuların başında geliyordu. Bu konuda rekoru, 22 Şubat gecesi perişan halde, Milliyetin Ankara bürosuna sığınan ve İlhami Soysal'dan yalvararak kendisini ve karısını gizlemesini istiyen Antalya milletvekili İhsan Ataöv kırdı. Ataöv'ün sözleri ibretle okunmaya değer: *«Kendilerine güvenebiliyorlarsa, iki günde bir Genelkurmay Başkanlariyle görüştüklerini gazetelerle ilân edeceklerine Türk köylüsünün sofrasında bağdaş kursunlar. Tecrübeli kaptan dediler. İşte tecrübeli kaptan da, köhne gemisi de ortada. Tavsiyemiz, köhne gemisini emin bir limana çeksin. Bu liman da Karadenizin kuzey sahilindedir.»*

AP. nin başdüşmanı CHP. ve onun şefidir, diyen Cevat Önder de: «Kahrolsun köpekler, affetmiyeceğiz» nâralariyle tasvip gördü. CHP. Genel Sekreteri Kemal Satır ise; «Sıfatına lâyık bulundu:

İnönü ve CHP. yerin dibine batırılır, hattâ komünistlikle suçlandırılırken, Menderes göklere çıkarıldı. Bu yolda ilk işareti, eski talihsiz Genel Sekreter Şinasi Osma, «kahraman gaziler» diye verdi. Delege Vehbi Atalay da, «Ey mübarek şehit, senin kemiklerini sızlatanların karşısında imanlı göğüslerimiz ilelebet var olacaktır.» diyerek, alkışlandı.

İdam edilenlerden, «Dâva yolunda canlarını verenler» şeklinde bahseden Emekli General Yusuf Demirdağ ise: *«Tayyare ile memleketi geziniz, eserleri ve onları yapanların resimlerinin vatan sathına yayıldığını göreceksiniz»* buyurdular.

Bu tablo, lider Gümüşpala'nın, «Huzur, zindanlarda tek bir siyasî mahkûm kalmayınca gelecek» incisiyle süsledi.

Genel Başkan seçilen Gümüşpala kongrede
Fiilî lider: Süleyman Demirel

Karşı ihtilâl havası

27 Mayıs düşmanlığı, tabiî ki, karşı ihtilâl tehditlerine yol açtı. İlk işareti, «Af kuvvetlerinin organize edileceğini» kapalı şekilde belirten lider Gümüşpala, verdi. Başyazar Gökhan Evliyaoğlu da, AP. nin bir «müdafaai hukuk hareketi» olduğunu söyledi ve *«Alkışlarınızı harcamayın, arkadaşlar. Hiç değilse milleti 3—4 yıl öncesi durumuna yükseltinceye kadar»* dedi. Konya milletvekili Faruk Sükan, daha da ileri giderek, «Türk milletinin direnme hakkını kullanacağını» açıkladı. Bir kadın delege ise, *«Eğer millî iradeye karşı gelinecek olursa, Türk kadınları baltayı kapıp Ankaraya yürüyecekler dir»* tehdidini savurdu. Hasan Demirtaş, «Direnme hakkını kullanacağız. İkaz ediyorum. Bu memlekette kardeş kavgaları olabilir» sözleriyle kafileye katıldı.

Ahmet Demirtaşoğlu, *«Top tüfekten korkmuyoruz, kendilerini ikaz ediyorum. Direnme hakkımızı mutlaka kullanacağız»* diyerek, onu tamamladı. «Çıkacak ihtilâl, onların mezarı olacak» diyen ve «Rahmetli Menderes'i» de şahit gösteren Sinop milletvekili Mustafa Kaptan ise, bu direnme hakkının ne şekilde kullanılacağını şu sözlerle anlattı: *«Bir gün radyoda, Meclisin çalışmadığını, fonksiyonunu yerine getiremediğini ve bu bakımdan da idareye elkonduğunu duyarsanız, yapacağınız ilk şey, Anayasanın size tanıdığı direnme hakkını kullanarak birleşmek ve bulunduğunuz yerdeki idareyi ele geçirmek olmalıdır.»*

Aralarında DP. rozeti taşıyan delegelerin de bulunduğu salonda, bu kabadayılık edebiyatı, çılgın alkışlar arasında sık sık yapıldı. Kabadayılığa o kadar fazla özenildi ki, Genel Merkezi savunan teşkilât başkanı İhsan Önal, bu tatlısu kahramanlarının maskelerini nefis müdafaası gerekçesiyle düşürmek zorunda kaldı: *«22 Şubat gecesi çok acı oldu. Biz, 13 kişi kaldık. Herkes pahalı taksilerle şehir dışına kaçtı. Şimdi sahte kahramanlık taslamıyalım.»*

İlk tehlike işaretinde, bu sahte kahramanların derhal piyasadan kaybolacaklarına şüphe yok. Gençlik gösterileri karşısında da en kabadayıların reaksiyonu, «İnönü'nün etrafında kenetlenelim» demekten öteye gitmemişti. Bununla beraber, halk kütlelerinde, geçmiş devre hasret şeklinde tezahür eden geniş bir memnuniyetsizliğin mevcudiyetini kabul etmek lâzım. Sahte kahramanlar, bu memnuniyetsizliği, karşı ihtilâl istikametinde istismar ediyorlar. Ancak gerçekten halkçı bir sosyal ve iktisadî politika, memnuniyetsizliğin köklerine inerek, bu tehlikeli gidişi durdurabilir. Millet, DP. ve CHP. olarak ikiye bölünmüştür ve bu bölünme gittikçe genişlemektedir. Bu sun'î ve zararlı bölünmeyi, halkçı bir politika ve sosyalist partilerin gelişmesi önliyebilir.

A.P. nin fikriyatı

Karşı ihtilâl havası içinde, A.P. nin fikir ve programı üzerinde durmaya vakit kalmadı. Bu konuda pek az şey işitildi. Kars delegesi Celâl Nuri Koç, plân meselesi üzerinde durarak, şu hükme vardı: «Plân, istenen sonucu vermiyecek. O zaman açığı kapatmak için, zulme gidecekler, bizi köleliğe götürecekler. Plânın sonu, komünizme gidebilir.»

Bolu İl Başkanı Şemsettin Ulaş ise; «Sosyal adalet sloganı altında, mevcut nizam yıkılmak istenmektedir» diyerek, sosyal adaleti esas alan Anayasayı, Ceza Kanununun 141 ve 142 nci maddelerine aykırı olmakla suçlandırdı!

Fikir plânında uzun uzun duran Genel Başkan Gümüşpala oldu. Gümüşpala; «Toprak dağıtmakla ziraî reformun olmıyacağını» söyledi ve parlak bir kalkınma formülü ileri sürdü. Gümüşpala, vergi almakla kalkınma olmıyacağını, kalkınmanın ecnebi sermaye eelbiyle yapılacağını açıkladı. Tıpkı bir asırdan fazla zamandır, Avrupa sömürgelerinde olduğu gibi. Bu tarz kalkınmanın ne netice verdiği ise, ortadadır. Atatürk'ün konuşmaları, ecnebi sermayeye dayanarak kalkınmanın, milletleri nereye götürdüğünü göstermeye yeter.

Ne gariptir ki, bir cins sömürgeliği savunan Gümüşpala, hatiplerden biri tarafından, Atatürk'e benzetildi!..

Türkiye'nin en büyük ve seçimlerde kazanma şansı en yüksek olan partisi, işte böyle bir lider kadrosunun elindedir.

C.H.P.

C.H.P. içindeki iktidar çekişmesinde İnönü taraf tutacak mı? C.H.P. lileri hâlen en çok meşgul eden soru budur.

İnönünün merakla beklenen Malatya konuşmasının bu soruya ışık tutması bekleniyordu. Fakat Malatya konuşması, İstanbul konuşmasına nazaran çok hafif oldu. Paşa İstanbul nutkunda, isim söylememekle beraber, kendilerini iyice tarif ederek, Gülekin dışında Nihat Erime ve Avni Doğana da çok *ağır bir dille* çatıyordu. Malatyada ise hücumlar daha ölçülü bir şekilde, Gülek üzerine teksif edilmişe benziyor.

Kasım Gülek
Tecrit edilmek isteniyor

Halbuki Erim, daha bir kaç gün önce İzmitte, İnönüye, İstanbul nutkunun ağırlığına eşit sertlikte bir cevap vermişti. Erim, «**İşe yaradığı zaman bir partiliyi göklere çıkarmak, itaatte kusur işleyince aynı kimseyi yerin dibine batırmak, karalamaya çalışmak iptidaî ve çok geri bir politika usulüdür**» diyordu. Demokrasi şampiyonluğunu kimseye vermiyen İnönüyü, demokratik yollardan ayrılmakla suçluyordu: «**Bir yandan demokrasi şampiyonu olarak nutuklar çeker; sonra da demokrasinin en sâde kurallarını çiğneyici hücumlara girişirsiniz, elbette o zaman size kimse inanmaz, parlak nutuklara herkes gülümseme ile mukabele eder.**»

İnönü, Malatyada, bu seri çıkışa direk bir cevap vermedi. Ancak, «Fikir hürriyeti nâmına hareket ediyormuş kisvesine bürünerek, ciddiyetten uzak usullerle hizipler ve taraftarlar peydah etmek hevesinden kesin olarak partimizi kurtarmak lâzım» cümlesi bu tartışmaya telmih sayılabilir.

Malatyada asıl hedef, Gülek oldu. Genel Başkan «**Bir takım politika tertipçileri C.H.P. içinde mağdurların hâmisi ve nimetlerin vaatçisi olarak iyi niyetli ve üzgün particileri tahrik etmek suretiyle, yeni bir partizan idare kurmak için öne atılmış görünmektedir**» *sözleriyle Gülcke* çattı. Bununla beraber, İstanbul nutkuna nazaran Malatya konuşmasında sertlik dozunun azalmış olmasına ve kendisinin hedef alınmamasına rağmen Erim, Ankara'da yaptığı basın toplantısında İnönünün Malatya konuşmasını derhal cevaplandırdı ve sert bir tonla partizanlık ve tertipçilik iddialarını geri çevirdi. Durumun gösterdiği şudur ki, İnönünün Kurultayda hizipler dışında, tarafsız bir Genel Başkan şeklinde kalması, herhalde kolay olmıyacak. Zira İnönü, bütün ağırlığını koymadığı takdirde, gayri mütecanis Genel Merkez ekibinin başarı sağlaması mümkün gözükmüyor. Yıllardır İzmirde ezici bir hâkimiyet kuran Lebit Yurdoğlunun, Genel Merkez safına geçince yenilgiye uğraması, bunun son bir delili. «Gülekçi değiliz, fakat Genel Merkeze karşıyız» sloganı teşkilâttaki yaygın görüşü aksettiriyor. Genel Merkeze karşı duyulan öfke, Gülekçi olmadıkları

AP Büyük Kongresinde delegeler
Nurcusu, ırkçısı, toptan afçısı birarada

Ekonomik sistemın önemi

Eskişehir İktisadî ve Ticarî İlimler Akademisinin tertiplediği «Kalkınmamızda takibi gerekli iktisat sistemi» seminerinde Prof. Sadun Aren, özetle şu konuşmayı yaptı ve hürriyet içinde kalkınmanın ancak sosyalizmle mümkün olacağı tezini savundu:

Memleketimizin durumu

Bana göre bugün iki sistem var. Birincisi devlet sektörünün de yer aldığı Özel Teşebbüs sistemi, ikincisi kamu sektörünün hâkim bulunduğu, fakat özel sektöre de yer verilen sosyalist sistem. Bu bizi saf sosyalizm ve saf kapitalizm münakaşasından kurtarmaktadır. Durum böyle olunca, mesele hangisinin ekonomiye hâkim bulunacağı şekline geliyor. Verilecek renk mühim bir konu oluyor. Ben bu konuda, hissî ve ahlâkî tercihleri hesaba katmasak bile, sosyalizme taraftarım.

Türk toplumunda bugün bir kalkınma arzusu vardır. Hayat standardı yükseltilmek istenmektedir. Bu bir müşahadedir. Bunun sebebi, Türkiye'nin kalkınma çabası içinde bulunmasıdır. Bu dâva Birinci Dünya Harbinden sonra başladı. 40 yıldır dâvanın içindeyiz. Ekonomi bir dinamizm kazanmıştır. Türkiye az gelişmiş bir memlekettir, ama yine az gelişmiş sayılan Afrika, Güney—Doğu Asya, Güney Amerika devletlerinden de ileridir. Az gelişmiş memleketleri duruma göre sıralarsak, Türkiye onların başında gelir. Kalkınma arzusu bizde önce tepeden, sonra halktan geldi.

Türkiye'de demokrasi yerleşmektedir. Bilinçli bir şekilde halk bunu benimsemiştir. Ayrıca, toplumumuz için kalkınmak, dünyanın ileri devletleri arasında varlığımızı ispat için şarttır. Bundan başka dünyada bugün entegrasyona gidilmektedir. Müşterek Pazar bundan doğmuştur. Bu birliğe katılmak için kuvvetli olmalıyız. Şimdi Müşterek Pazara şartsız girersek, biz uşak oluruz. Yabancılar memleketimizi istedikleri gibi kullanırlar. Onlarla eşit şartlar altında yaşamak istiyorsak hızlı şekilde kalkınmalıyız.

Memleketimizde hâlen gittikçe hızlanan bir şehirleşme hareketi vardır. 10 bin nüfuslu yerleri de şehir sayarsak, 1927 de şehirlerde oturanların sayısı 2.200.000 iken bugün 7 milyona çıkmıştır. Burada insanların dağınık oturmaları üzerinde durulması gereken bir meseledir. Çeşitli yerlerden şehirlere iş bulmak için gelenler, şehrin kenarlarında yerleşmekte, sefalet yuvaları meydana gelmektedir. Onlar da diğerleri gibi iyi hayat şartları altında yaşamak istediklerinden, kuvvetli tansiyon yaratmakta ve bu seçimlerde bilhassa kendini göstermektedir.

Bizde 1927'de işçi sınıfı yoktu. Bugün 600.000 sigortalı işçi vardır. Bunlardan 300.000 i sendikalıdır. Toplu sözleşme ve grev kanunu çıkınca işçilerde sendikalaşma hareketleri daha da artacaktır. İşçi sınıfının genişlemesi hayat standardının yükselmesinde büyük rol oynar.

Memleketimizde sermaye terakümü yetersizliği vardır. Bu kifayetsiz sermayenin mühim kısmı devlette, diğeri özel sektördedir. Özel sektör elindeki sermaye de kalkınmaya yararlı olacak kimselerin elinde değil daha çok tarımda büyük toprak sahipleri, tüccar ve emlâk işi yapanlarda toplanmıştır. Sanayide çok azdır. Kalkınma sanayileşme demek olduğuna göre, sanayide özel sektör kifayetsizdir. Durum bu.

Özel sektörle kalkınmanın fiyatı

Şimdi nasıl bir düzende kalkınmamız gerektiği meselesine gelelim:

Önce özel sektörle kalkınmayı düşünelim. Kalkınma demek, fabrikalar tesisler kurmak demek olduğuna göre, bir kere özel sektör elindeki sermaye bunu yapmağa kifayetsizdir. Yeterli tasarruf ve sermaye yoktur. İlle de özel teşebbüs yapacaksa, devlet özel sektöre yardım edecek, bazı insanları zengin etmek mecburiyetinde kalacaktır. Bunu yapmanın çok çeşitli şekilleri vardır. Meselâ vergi hasılatından bir fon teşkil edip, bankalar vasıtasiyle kredi dağıtılır. Müteşebbislere geniş vergi muafiyetleri tanınır. Zira adalet düşüncesiyle, müterakki vergi sistemine gidilirse, zengin yatırım yapamaz.

Kısaca, fakirlerden çok, zenginlerden ise az vergi almak lâzım. Çünkü kalkınmak için onların gittikçe zenginleşmesi şarttır. Başka bir yardım şekli de özel sektörün kurduğu sanayii himaye için, ağır gümrükler koymaktır. Millet o sanayinin malına yüksek fiyat ödeyerek, müteşebbisi finanse edecektir. O da daha fazla kâr edip, yatırım yapacaktır. Bütün bu ve bunlara benzer diğer usullerin özü halkın istihlâkini kısıp farkını fabrika kuracak insanlara aktarmaktır. Mekanizma budur. Yalnız, bizde böyle olacak değildir. Bugünkü ileri memleketler de, mazide bu türlü hareket edilmiştir. Ayrıca onların sömürgeleri de vardı. Bir çok memleketi, bu arada bizi de hiç olmazsa yarı yarıya sömürdüler. Bizim sömürgemiz olmadığı için, bu usulü kendi memleketimizde daha insafsız bir şekilde yürütmemiz gerekmektedir. Batıda sanayi küçükten büyümüştür. Bu bakımdan halktan para aktarmak pek bariz bir şekilde olmamıştır. Halbuki bugün bizim özel teşebbüsün batıdakilerle rekabet etmesi lâzımdır. Büyük tesisler kurulacaktır. Bu yüzden özel teşebbüsü daha çok koruyacağız. Demokratik şartlar içinde bu olmaz. Batıda kalkınma demokratik şartlar altında olmamıştır. Biz bugün siyasi rejim yönünde batı ile aynıyız. İktisadi bakımdan onlardan pek çok gerideyiz. Durum böyle olunca bu rejimde, halktan özel teşebbüse aktarma yapamayız.

Halka bunu nasıl anlatacağız? Kalkınmamız için bir kısım şahısların zengin olmak gerektiğini ona kabul ettiremeyiz. «Onları zengin edeceğine beni zengin et» der. Bu konuda D.P. tecrübesi çok manidardır. Önce bir halk hareketi olarak başlayan D.P. tam foyası ortaya çıkmadan yıkılmıştır. Hâlâ taraflarının olması bundandır. D. P. Özel Teşebbüsçü idi. Bir takım insanları zengin etmeğe girişti. 1950—1960 arası bu mekanizma işledi. Bir mahallede iki, üç milyoner yetiştirmenin asıl anlamı buydu. İdare trajik şekilde bitti. Bu trajik akıbet özel sektörle kalkınmanın fiyaskosudur. Millet bu türlü kalkınma usulüne isyan etmiştir. Yıkılışta anayasa ihlâli o kadar mühim değildir. 27 Mayıs'tan sonra ilk bahsedilen şey suistimallerdir. 27 Mayıs, halkın bu tip kalkınmaya infialidir. Aynı politikayı yürütmek isteyen iktidarların akıbeti de farklı olmıyacaktır. Bunu ille de askerlerin yapması şart değildir. Halkta oyla düşürebilecektir. İktidar yolunda ısrar ederse, totaliter bir idare tesisine gidecek, bunda da muvaffak olamıyacaktır. Özel teşebbüs de kalkınmayı ileri süren hükümetler bunu yürütemez.

İkinci şık, kalkınmayı kamu sektörü ile yapmak. Kalkınmak için, bu durumda da halk yine tazyik edilecektir. Fakat diğerindeki gibi halk haksızlık hissi duymıyacaktır. Devletçilik, sermaye terakümünün en iyi vasıtası olacaktır. Plânlı kalkınma ancak kamu sektörünün hâkim bulunduğu ekonomilerde başarılı olur. Bir ekonomide özel teşebbüs hâkimse, plân ona umumi istikâmet göstermekten başka bir işe yaramaz. Bu istikâmete gitmeyenler zorlanamaz. Plâncılık, gerçekten kalkınmanın âleti ise, kamu sektörünün hâkim olmasını zaruri kılar.

Sosyalizmin meseleleri

Kamu sektörünün hâkim olduğu ekonominin de geniş meseleleri vardır. Halktan fabrika kurmak için vergi alınırken adalet meselesi ortaya çıkar. İyi bir idareci kadro lâzımdır. Plân tatbiki için Türkiye bu bakımdan talihlidir. Çünkü yetişmiş çok iyi idareciler vardır. Sonra düzgün idare usulleri lâzımdır. Burada bürokrat devletçilik, memur zihniyeti ile hareket edilmesi tehlikesi vardır. Bugünkü devletçiliğimiz budur. Topluma karşı olmakla itham edilmektedir. Başka bir deyişle, Devletçiliğimiz, özel teşebbüsün devletçiliğidir. Devletçiliğin iyi yürümesi için önce iktidarın devletçi olması lâzımdır. Onlar özel teşebbüsçü olursa kamu sektörü nasıl gelişsin? Birçok devlet işletmesinin başında bulunanlar da devletçiliğin aleyhindedir. Heyecan yoktur.

Sosyalizmin bürokrat bir idare yaratma yönüne saptırılması tehlikelidir. Bunu biz de kabul ediyoruz ve bu türlü sosyalizmi savunmuyoruz. Rejim bakımından kamu sektörünün hâkim olması muhakkak diktatörlüğü mü icabettirecektir? İleri devletçilik demokratik mekanizma ile yürümez mi? Bunları aydınlatmak lâzımdır.

Bir kere Türkiye'de sosyalist idare sosyalist bir partinin iktidarı ile gelmelidir. Halkı inandırmalıdır. Meselâ İngiltere'de sosyalist işçi partisi seçimle iktidara geçmiştir. Bu mümkündür ve çok sayıda emsali vardır. Yalnız iş bununla bitmez. Demokratik yolla iktidara geldiği halde, öbür partileri kapatıp, diktatoryaya geçebilir. İktidara geldikten sonra, demokrasiyi devam ettirebilecek mi? Burası da mühim. Demokrasi dışı müdahalelerin en iyisi bile bu konuda güç neticeler doğurur. 27 Mayıs tecrübesi bunu göstermiş, evvelce rastlamadığımız güçlükler ortaya çıkmıştır. Bunun için, sosyalizm uygulanmasında demokrasi dışı hareketleri arzu etmemek lâzımdır. Gerçek bir sosyalist için, demokratik kontrol anayışı şarttır. Demokratik kontrolün zaruri olduğunu bildiği için bunu halka kabul ettirebilecektir. Devleti, halk koruyacaktır. Devlet malının sahibi halktır.

Mühim bir nokta daha var ki, o da siyasi sistemlerle, iktisadi sistemlerin birbirinden ayrılması gerektiğidir. Niçin hep sosyalizmin karşısına diktatörlük konuyor? Sosyalizmin karşısına kapitalizm, demokrasinin karşısına totaliter idare konur. Sosyalist memleket Rusya gibi totaliter olduğu gibi, İsveç, Hindistan gibi demokratik de olabilir. Sosyalizm ile totaliter rejim arasında bir çağrışım genel olarak yapılmaktadır. Bunu yaratan da Rus sosyalizmidir. O zaman Rusya da sosyalizme totaliter rejim ile girilmiştir. Fakat bunun bugün de, her yerde aynı şekilde olacağı söylenemez. Aksine az gelişmiş ülkelerde, demokrasinin yaşama şansı bu ülkelerin sosyalizme yönelmesine bağlıdır.

Sadun Aren

---

halde, Kurultay delegelerinin bir çoğunu, muhalif oy kullanmaya itebilir.

Kurultay tarihini geri bıraktıran Genel Merkezciler de durumun farkında. Bu sebeple Genel Merkez, muhalefet cephesini parçalanmaya ve Gülek'i tecrit etmeye çalışıyor. Genel Merkezciler, ilk olarak, Avni Doğanı, ayırmaya çalıştılar. Avni Doğanı, Kemal Satır ile Bulvar Palasta başbaşa hararetli tartışmalar yaparken görmek, birçok kişi için tatlı bir sürpriz oldu. Satır, «Parti tehlikede, partiyi kurtarmak lâzım» diyordu. Ama görüşme başarılı olmadı.

Genel Merkez elçileri aynı şekilde, Nihad Erimin de kapısını çaldılar. Bu arada Fuat Sirmen gibi, hizipler dışı tarafsız elçiler de ortaya çıktı. Erimle bir konuşma yapan Meclis Başkanı Sirmen «Paşanın Kurultayda ölçüyü aşan ağır hücumlara muhatap olmasından korkuyorum. Ne yapsak ki» diyordu.

Bunun çaresi tabiî ki Paşanın hizip tutmamasıydı. Haftanın ortasında Turgut Göle, bu görüşü belirtti: «İnönü, bizim de Genel Başkan adayımız. Kurultayda bize oy verecek delegeler, İnönüye de oy verecekler... Ama bir yere kadar... O yer İnönünün bir hizbin başını çektiğini hissettirdiği yerdir. Şayet böyle olursa, biz de başımızın çaresine elbet bakacağız...»

Ne var ki İnönünün, hizip tutmayıp tarafsız Genel Başkan olarak kalması, Genel Merkezin ağır bir yenilgiye uğraması demek. Bu da, şimdiye kadar birçok vesileyle taraf tuttuğunu gösteren ve hattâ «Ya o, ya ben» demeye kadar giden İnönünün durumunu güçleştirecek ve parti üzerindeki hâkimiyetini sarsabilecek. Üstelik, «FEYZİOĞLUCULAR, Satırcılar ve nötralistler» diye sınıflandırabileceğimiz Genel Merkezciler, terazinin kefesini kendi taraflarına kaydırabilmek için, İnönüyü, bütün ağırlığını koymaya zorluyorlar. Bu durumda İnönünün kulise gireceğine ve en kesif şekilde hizipçilik yapacağına hükmetmek lâzım. İnönü, ancak, ağırlığını koymasına rağmen, Genel Merkezin yine de yenilgiye uğrıyacağına kesin kanaat getirirse —Görünüşe göre, böyle bir şey imkânsız değildir— tarafsız hâkem rolünü benimsiyebilir. Fakat en kuvvetli ihtimal, Paşanın bütün ağırlığıyla hizip mücadelesine girmesi ve Teşkilâtça tutulmıyan Genel Merkezi kazandırmak için elinden gelen gayreti göstermesi. Yalnız böyle bir müdahele, istenen adamların seçilmesine imkân verse dahi, tarihi Paşanın büyük prestijinden biraz daha kaybetmesine ve hâkemsiz kalan C.H.P. deki hizip mücadelesinin partiyi tehlikeye atacak şekilde, şiddetlenmesine yol açacak.

Hava Kuvvetleri

Seçimlerin zamanında yapılmasında ve 22 Şubat olaylarının önlenmesinde önemli bir rol oynıyan Hava Kuvvetlerinde de bir anlaşmazlığın başladığı anlaşılıyor.

Anlaşmazlık, geçen hafta başında Hava Kuvvetlerinde yapılan bir toplantıyla ilgili. İhtilâfın, Tansel'in tasvip etmediği bu toplantıya ani olarak gelmesiyle, patlak verdiği, ileri sürülüyor.

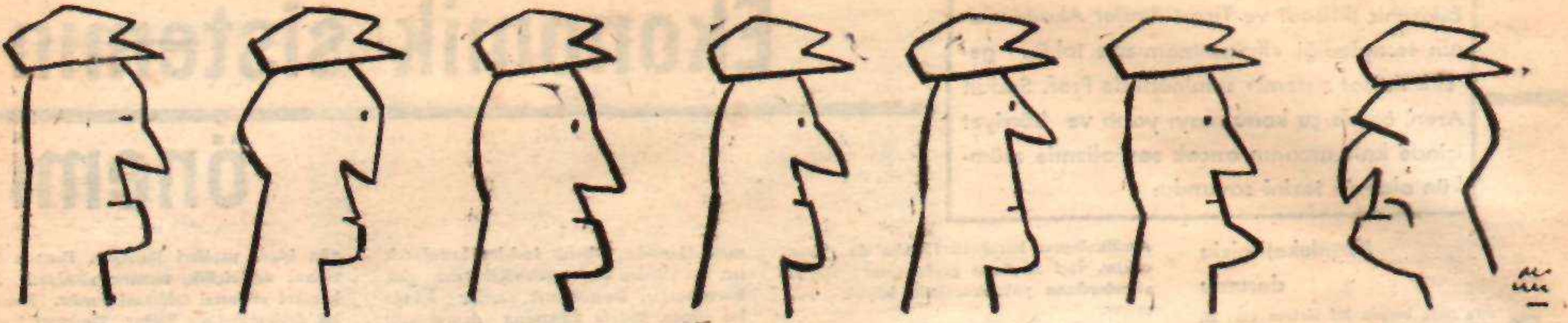
Kargeneral İrfan Tansel
«Ya ben, ya onlar..»

Tansel mecburi izin verdiği bu subayları emekliye sevketmeye, sonra da kendi emekliliğini istemeye niyetli görünüyor. İstifası istenen subaylar ise, Hava Kuvvetlerinin ileri gelen bir çok mensubu tarafından destekleniyor.

Bu önemli ihtilâf, istese de istemese de İnönünün hakemliğine ihtiyaç gösterecek. Gerçi İnönü, bu konuyla ilgili olarak kendisini ziyaret eden tabiî senatör Mucip Ataklı ve Haydar Tunçkanat, yetkisi dışındaki bu meselelere karışmıyacağını ve Tansel'i görevinden uzaklaştırmıyacağını söylemişti. Fakat mesele eninde sonunda İnönünün müdahelesine ihtiyaç gösterecek.

Gerçek Demokrasi ve gençler

Geçen hafta Hukuk ve İktisat Fakülteleri arasında ilgi çekici

bir münazara yapıldı. Konu: «Bu gidişle Türkiyede gerçek demokrasi gerçekleşebilir mi» idi. Jüri, öğretmenler, gençler ve subayların teşkil ettiği bir zinde kuvvetler jürisiydi. Dinleyiciler arasında da gençler ve subaylar çoğunlukta idi.

Münazarayı, «Bu gidişle gerçek demokrasi gerçekleşemez» tezini savunan Hukuk Fakültesi kazandı.

Münazaranın en ilgi çekici tarafı, her iki tezi de savunan gençlerin, içinde bulunduğumuz sosyal, iktisadî ve siyasî çıkmazı, bütün çıplaklığıyla ortaya koymalarıydı.

Bu yüzden Yeni İstanbul, karşı tezi savunan İktisat Fakültesinin ekibini, «kasten zayıf seçilmiş» veya «kasten karşı tarafın fikrini tutuyorlar» gibi sözlerle suçlamaya çalıştı.

Toplantıda, halkçılıktan uzak mutlu azınlık demokrasisi ve plân komedyası gözler önüne serildi. Gençliğin, politikacıların fersah fersah önünde giden gençliğin, bir arayış içinde olduğu açıkça görüldü.

Böylece eski ve yeni iki Türkiye ortaya çıkmaktadır. Eski Türkiyenin temsilcileri statükocu politikacılar, acaba Yeni Türkiyenin sesini duyabilecekler mi? Sanmıyoruz.

Zamlar ve hayat pahalılığı

Toprak, apartman ve diğer sermaye ağalarının huzurunu kaçırmamak için, vâsıtalı vergiler yolunu seçen Hükümet, önemli fiyat artışlarına sebebiyet verecektir.

Hükümet, hâlen zamları hafif gösterme gayreti içinde, bâzı zamları kamu oyundan gizlemektedir. Aslında zamlar, akaryakıt ve tekel maddelerindeki fiyat artırmalarından ibaret değildir. Gider ve ithalât vergileri de arttırılmakta, benzine ise çok büyük bir zam yapılmaktadır.

Şöyle ki, ithal lisanslarından yüzde 5 damga resmi alınacaktır. 250 milyon lira gelir getireceği hesaplanan bu vergi dolayısıyla, bütün ithal mallarının fiyatları, gümrük v.s. de bindiğinden en az yüzde 10 artacaktır. Bu artış tabii ki, ham madde ve yatırım malı olarak, ithalâta tâbi bulunan yerli mamûllerin fiyatlarını yükseltecektir.

İkinci artış gider vergilerindedir. Hükümet bu yoldan 100 milyon lira ümit etmektedir. Bu zam, bilhassa kereste fiyatlarında hissedilecektir. Tomrukun metre küpüne 10 lira zam yapılmakta, ayrıca yüzde 12.5 istihsal vergisi alınmaktadır. Bunun mesken ve kira fiyatlarında yapacağı tesir, kolayca tahmin edilebilir.

Benzinden ve diğer akaryakıtlardan ise, 3 ayrı vergi alınmaktadır. Bunlar, yüzde 5 ithalât lisansı vergisi, Gümrüklerde alınan Hazine hissesinde artış ve akaryakıt fiyatına doğrudan doğruya zamdır. Gaza, doğrudan doğruya zam yapılmıyacaktır, fakat Hazine Hissesi ve ithalât lisansı vergisi dolayısıyla, gaz fiyatları da yükselebilecektir. Akaryakıt zammı, bu enerjiyi kullanan sanayi tesislerinin mamûllerinin fiyatlarına da tesir edecektir.

Bir de, enflasyon psikolojisini hesaba katmak lâzım. Piyasa, fiyat yükselmeleri psikozu içindedir. Hükümet de hâlen, enflasyonist bir politika uygulamaktadır. Bu durum, zamların *dalga dalga* yayılmasına yol açabilir.

Geniş kütlelere zamları rahatça yükliyen Hükümet, iş otomobil vergisini arttırmaya gelince, «aslâ olmaz» demiştir. Zira bakanlarımızın bir kısmının özel otomobilleri vardır ve halka vergi ihsan eyliyen bakanlarımız, kendilerine ve sayın zenginlerimize ufak bir vergi yüklemekten kaçınmaktadır!

Rejimin karakterini gösteren, bundan tipik örnek bulunamaz.

Plân Kanunu ve Bütçe

Plâncılığa inanmadan plâncılık yapan Hükümet, 1963 Bütçesinin hazırlanışında, Plân Kanununu çiğnedi. Plân Kanununa göre, Bütçenin, Kalkınma Plânının yıllık programı hazırlanıp, kabul edildikten sonra, bu programa uygun olarak yapılması lâzımdı. Halbuki ortada, Yüksek Plânlama Kurulundan geçmiş bir yıllık program yok. Buna rağmen Bütçe yapıldı. Bu, hiç de hayra alâmet değil. Anlaşılan Hükümet, müstefi plâncılarla bakanlar arasında cereyan eden uzun çekişmelerden sonra, Plân Kanununu değilse bile ,bu kanuna göre kurulan Yüksek Plânlama Teşkilâtını rafa kaldırdı! Esasen Alican, 5 Yıllık Plânın müzakereleri sırasında, Kurulu boykot etmiş, bu yüzden Kurul çalışmaları yarıda kalmıştı. İnönünün telgrafına rağmen, Mecliste plânı savunmaya gelmeyişi, koalisyonun temel direği Alicanın sâdece Yüksek Plânlama Kuruluna değil, Kalkınma Plânına da yüz çevirdiğini gösteriyor.

Plânsızlık töreni

İnanmadan plâncılığa heveslenmenin sebebiyet verdiği komediler, saymakla bitecek gibi değil. Bunlardan en ilgi çekicisi, plâncılardan gizlenen, Millî Eğitim Bakanlığı binası inşaatına, başlanması oldu.

Temeline ilk taşı İnönünün koyduğu bu inşaat, Kalkınma Plânında mevcut değildir! Millî Eğitim Bakanlığı ilgilileri, plâncıların, mümkün olduğu kadar verimli sahalarda yatırım yapmak maksadıyla inşaat yatırımlarını hoş gözle görmediklerini bildikleri için veya sırf unutkanlık dolayısıyla, bina inşaatı işini, özel kanunla öngörüldüğü halde, Devlet Plânlama Teşkilâtına bildirmediler. Bu sebeple, 18 milyon liralık inşaata plânda yer verilmedi! Plânı bozmadan, gerekli 18 milyon lira nasıl bulunacak, belli değil.

Plân devrinde ,ilk temel atma merasiminin plânsız bir yatırım olmasını hayra yormak çok güç...

YAZISIZ

Plânlama Teşkilâtı ve politika

C.H.P. içi politik çekişmenin Devlet Plânlama Teşkilâtına da sirayet ettiği anlaşılıyor. Çekişme, Alicanla işbirliği yapan Maliye Bakanı Ferit Melen ile Alicanın kabinede yeralışından beri üçüncü plâna düşen Başbakan Yardımcısı Feyzioğlu arasında. Feyzioğlu, muhalefet yıllarında dahi bir türlü anlaşamadığı Melen'in vergi tasarılarına şiddetle karşı koyuyor. İnönünün Meleni desteklemesi, Feyzioğlunun dertlerini daha da arttırıyor. Bu sebeple, Feyzioğlu, İnönüyü ikna edebilecek yeni müttefikler araştırmak lüzumunu duydu. Feyzioğlu, bu müttefiki, Plânlama Müsteşarı olan hemşerisi Ziya Müezzinoğlu'nun şahsında buldu. Hazine Umum Müdürü iken müstafi plâncıların vergi projelerine şiddetle karşı koyan Müezzinoğlu, Bakanlar Kurulundaki Bütçe müzakereleri sırasında, plâncıların, daha doğrusu Melene harp ilân eden Feyzioğlunun tezlerini savunarak, Maliye Bakanını müşkül durumda bırakmaya çalıştı. Hattâ bir ara Melen, «Biz seni orayı islâha gönderdik, sen de onların havasına uydun» diyerek, bu politik oyundan duyduğu öfkeyi belirtti.

Ferit Melen
İnönü'nün yeni gözdesi

Feyzioğlu hizbi basında da Melen aleyhtarı kampanyaya girişmiş bulunuyor. Müezzinoğlu, Maliye Bakanının beyanlarını tamamen nakzeden konuşmalar yaparak, Meleni güç durumda bırakıyor. Melen, neredeyse eski plâncıları arayacak! Asıl hücumlar, Feyzioğlunun liderliğindeki Paksüt — Öktem — Baykam — Kırca hizbinin organı hâline gelen, Yalmanın yeni gazetesi Harekette yürütülüyor. İş Bankasının sağladığı büyük kredilerle yola çıkan Hareket, Maliye BAKANINI hedef almış durumda. H A R E K E T Maliye Bakanının sözlerini her gün tekzip ediyor ve bu yolda Batılı dostlardan da faydalanıyor. Harekete göre, «Sözlerinin her kelimesini dikkatle seçen» Feyzioğlunun Paristeki beyanatı, iç finansman açığı kapatılmazsa, Batılı dostların yardım vermiyeceğini gösteriyormuş ve bu açık henüz kapatılamamış. *Başbakana* yakın dergi ise, şimdilik bir zamanlar yerden yere çaldığı Meleni tutuyor...

Melen — Feyzioğlu çekişmesi hâlen bu safhada. Fakat koalisyondaki ve parti içindeki denge dolayısıyla İnönünün Meleni fedâ etmesi kolay değil. Zira Alican Melenin safında ve Melen C.H.P. içindeki Göle — Erim muhalefetinin de tam desteğine sahip. Feyzioğlu ise, İnönünün dümen suyunda gitmek zorunda.

Bütün bunlar alışılmış politika çekişmeleri. Yalnız bu çekişmelere ,Devlet Plânlama Teşkilâtı da âlet edilmiş bulunuyor. Halbuki bu teşkilâtı, şahıs çekişmelerinin dışında tutmak lâzım. Politikacıların, kendi çıkarları için bu teşkilâtı yıpratmaya ve teşkilât içindeki huzursuzluğu arttırmaya hakları yok.

Morrison Türkiyeyi seçti!

Çeşitli NATO inşaatında, işçi haklarına saygısızlığıyla şöhret yapan büyük Amerikan inşaat şirketi Morrison, memleketimizde iyice yerleşmeye niyetli görünüyor. Morrison, şimdi bir kaç milyarlık Keban Barajı inşaatının peşinde. Bu inşaatın hem projesini, hem de ihalesini ele almak için büyük gayret gösteriyor. Yalnız hem projeyi, hem ihaleyi almak alışılmış bir iş değil. Bu, hem savcı, hem hâkim olmak gibi bir şey. Her türlü suistimale açık bir yol. Ama Morrison, gemisini hem karada, hem de denizde yürütebilecek kudrette büyük bir şirket. Amerikan Yardım Teşkilâtında (A.İ.D.) nüfuzlu dostları var.

«Morrison Corporation of Turkey»in Türkiye temsilcisi de nüfuzlu bir yüksek mühendis olan Süleyman Demirel. Demirel, Menderesin Devlet Su İşleri Umum Müdürü ve bugünkü A.P. nin ileri gelen şahsiyetlerinden biri.

Fakat bir köylü çocuğu olarak hayata başlıyan milyoner Demirel, tuttuğunu koparan, ihtiras sahibi bir insan ,İhtirası onu, A.P. nin ırkçı kanadıyla işbirliği yapmaya bile götürdü. Demirel, ırkçıların gerçek A.P. başkan adayı bile sayılabilir. Eski Devlet Su İşleri Umum Müdürünün Amerikalılarla da arası iyi. Amerikan Başkan Yardımcısı John son Türkiyeye gelince, bir numaralı Amerikan dostu sayılan Demireli ziyaret etmeyi de unutmadı.

İşte, A.P. nin bir numaralı adamı ve Amerikan Hükümetinin bir numaralı dostu Demireli elde eden Morrison, Türkiyede çok büyük işler yapabileceği ümidinde Morrisonun insafsız hücumcusu Yapı—İş Federasyonu Başkanı Tahir Öztürkün beyanlarına geniş yer veren Öncünün basın piyasasından çekilmesi de büyük Amerikan Şirketinin faaliyetlerini kolaylaştıracak. Esasen zeki Demirel, basınla münasebetlerini iyi idare etmesini biliyor. Başbakana çok yakın bir dergide, inşaatı Morrison'ca deruhte edilen Ereğli—Çelik hakkında sayfalar dolusu methiye çıkarabilmenin başarısı, malî bakımdan biraz külfetli de olsa, Demirele aittir. İşbilir *Morrison temsilcisi,* Başbakana çok yakın dergide, işadamı zekâsını cömertçe kullanarak, aşağıdaki sözleri yazdırmasını bildi: «Yapı—İşin Morrison [illegible]masıyla sun'i çatışması gazetelere intikal etmiş ve bâzı belirli çevrelerin propagandasına konu olmuştur. Halbuki Yapı—İş, Morrisondan özel şekilde şikâyetçi değildir. Sendikanın 44 yaşındaki Trabzonlu başkanı Yusuf Sarı, Morrisonun bir çok Türk firmasından çok iyi şartları işçilerine sağladığını bildirmektedir.»

Kısaca, Morrison, Türkiyeyi seçmiştir ve işbilir temsilcisi Demirelin de yardımıyla, bu büyük inşaat şirketinin Türkiyedeki istikbali çok parlak görülmektedir.

S. B. F. ve plân

Siyasal Bilgiler Fakültesi tarafından tertiplenen plân Seminerleri, özel teşebbüsçülerin dâvalarını savundurmak için ne kadar ehliyetsiz kişilerden medet ummak zorunda kaldıklarını göstermek bakımından ilgi çekici bir örnek oldu.

Seminerde özel teşebbüsçülüğün savunuculuğunu, İş Bankasının dolgun ücretli İdare Meclisi Üyesi Prof. Aydın Yalçın üzerine aldı. Yalçın, teknisyenleri hayretten hayrete düşüren yanlışlarla dolu bir konuşma yaptı.

İş Bankacı Profesörün ilk iddiası, Türkiyede vergi yükünün ağır olduğunu söylemek oldu. Yalçın, iddiasını ispat için bir takım mukayeseli rakamlar ileri sürdü. Ne var ki rakamlar, mukayeseye elverişli değildi. Osman Okyar, Atillâ Karaosmanoğlu ve Aslan Başer, dalgın profesöre *bunu hatırlattılar.* Devlet Plânlama Teşkilâtının maliye uzmanı Aslan Başer, ayrıca ileri sürülen rakamların da hatâlı olduğunu belirtti. Meselâ, Yalçın Hindistanda toplam kamu gelirlerinin, gayri sâfi millî hâsılanın yüzde 7 sini aşmadığını söylemişti. Başer, yalnız vergi gelirinin yüzde 10 u bulduğunu söyledi ve Türkiyede vergi yükünün hafif olduğunu gözler önüne serdi. Atillâ Karaosmanoğlu da, Türkiyede hiç vergi ödemiyen sektörlerin mevcudiyetini hatırlattı.

Yalçının ikinci gafı, İktisadî Devlet Teşebbüslerine yönelttiği haksız hücumlar oldu. Yalçın'a göre, İktisadî Devlet Teşebbüslerine düşen yatırım payı çok yüksektir. Bu teşebbüsler ıslâh edilemiyeceğine göre, paralar israf olacaktı. Tezini ispat için Yalçın, iktisatçıları güldüren bir delile baş vurdu. İş Bankacı Profesör şöyle dedi: «Efendim, plânda sermaye — hâsıla nisbeti 2,6. Bu, yüzde 40 bir kârlılık demek

Halbuki devlet teşebbüsleri ancak yüzde 3 kâr ediyor. İsraf ortada.»

Elmayla armudu karıştıran bu gayri ilmi izah, İş Bankası Umum Müdürü Bülent Yazıcı'yı bile şaşırttı. İş Bankası Umum Müdürü söz alarak, İş Bankası İdare Meclisi Üyesi Profesörün gayri ilmi sözlerini düzeltti. Yazıcı, «Hâsıla ve kârlılığı ayırmak lâzım. Yüzde 40 hâsıla içinde, vergiler, ücretler ve kâr var. Halbuki kârlılıkta sadece kâr hesaba katılıyor» dedi. Ama bu kibar ikaz, Yalçının iktisadi devlet teşebbüsleri aleyhindeki haksız hücumlarını durdurmadı.

Yalçın, «Devlet teşebbüsleri sâdece stratejik ve riskli alanlara yatırım yapsın. Özel sektörün vergi yükü azaltılsın. Devlet fonları özel sektöre aktarılsın. Sosyal yatırımlarda hızlı gidilmesin» dedi.

Bu iddilara, Devlet Palânlama Teşkilâtının mustafi idarelu ve Necat Erder cevap verdiler Karaosmanoğlu, Yalçın'ın iddialarındaki tenakuzları ortaya koydu. Aydın Profesör, devlet teşebbüsleri riskli yatırımları üzerine alarak zarar etsin, diyordu. Sonra da, özel Sektörün az vergi vermesini istiyordu. Bu iki iddia nasıl bağdaştırılacaktı? Devletin, almadan

Prof. Aydın Yalçın
Hangisini düzeltmeli!..

sâdece vermesi mümkün müydü?

Necat Erder ise, hemen hepsi özel teşebbüsçü olan yabancı uzmanların katıldığı Kollokium'da, bu iktisatçıların en büyük endişesinin, özel sektörün hissesine düşen yatırımları gerçekleştirip gerçekleştiremiyeceği olduğunu hatırlattı. Zira Plâna göre, özel sektörün verimli yatırımlarının her yıl yüzde 17 gibi çok büyük bir artış göstermesi lâzımdı. Özel teşebbüsün, bu hedefe ulaşabilmesi için, çok büyük gayretler göstermesi şarttı. Bu sebeple, özel sektörün yatırım imkânlarının daraltıldığı söylenemezdi. Aksine, gücünün üstünde imkân tanınan özel sektörün organizasyon alanında ehliyet gösterememesinden, korkmak lâzımdı.

Özel sektör, mahdut ehliyete sehipti. Bu yüzden, en liberal düşüncelerle bile, yüzde 7 kalkınma hızının gerçekleştirilmesinde temel yük devlete düşüyordu. Başka çâre yoktu. Ama İktisadi Devlet Teşebbüsleri reorganize edilmezse, kalkınmada onlar da motör rolünü oynayamaz ve millî gelirde beklenen artışlar sağlanamaz.

Özel teşebbüsçü profesör, teknik plândaki bu iddiaları nedense, cevaplandırmadı.

Ekonomik sistem semineri

Eskişehir İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi tarafından, iki gün süren bir ekonomik sistem semineri tertiplendi. Seminere, Aydın Yalçın, Cahit Talas, Ahmet Hamdi Başar, Osman Okyar Ziya Müezzinoğlu ve Sadun Aren katıldılar.

Böyle bir semineri tertiplemesinden dolayı Eskişehir İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi mensuplarına ve Dekan Prof. Dr. Orhan Oğuz'u tebrik etmek lâzım.

Bununla beraber, özel teşebbüsçüler veya moda ismiyle karma ekonomiciler, sosyalist sistemi savunan Sadun Aren'in ortaya attığı delilleri cevaplandırmaya kat'iyen yanaşmayıp, bir takım beylik klişeleri tekrarlamakla yetindikleri için, seminer beklenen faydayı sağlıyamadı.

Çalışmalar, Dekan Orhan Oğuz'un açış konuşmasından sonra, Cahit Talas'ın tebliğiyle başladı. Talas, «Sistemlere hayatiyet veren, o memleketin insanlarıdır. Kötü bir sistem, iyi insanlarla iyi bir sistem olur» tezini savundu. Bu tez, gerçeğin sadece bir kısmını aksettirmektedir. İnsan unsuru, elbette önemlidir. Ama aynı insanın farklı sistemlerde, verimi de farklı olur. Şöyle ki, bugün yüzde 2 bir kalkınma hızı sağlıyan Amerikanın sosyalist sistemde aynı insanlarla yüzde 10 kalkınma hızı gerçekleştirmesi pekâlâ mümkündür. Nitekim İkinci Dünya Harbi sırasında, geniş devlet müdahalesine yer veren, plânlı ekonomi sayesinde, Amerikanın milli geliri bir misline yakın artış göstermiştir. Ayrıca, insan unsurunu yetiştirmek ve de geliştirmek bakımından da sistemin önemi büyüktür. Parası olana daha çok şans tanıyan bir ekonomik sistem mi, yoksa kabiliyetlere eşit şans tanıyan bir sistem mi, insan unsuruna önem vermektedir? Bu sebeple, Cahit Talas'ın sistem meselesini ikinci plâna atması, sadece onun sistem meselesini henüz kavrıyamadığını gösterdi.

Ahmet Hamdi Başar ise, «27 yıl bocaladık. Garbı taklitten başka birşey yapmadık. Mecburen devletçi olduk» dedikten sonra, şu tezi savundu: «Bizde sınıflaşma ortaçağ sınıflanmasıdır. Bu modern cemiyetten doğan, sınıflaşma değil. Mütegallibeler, toprak ağaları, modern garp memleketlerindeki kapitalist sınıf değildir. Bizde orta sınıf şuuru yoktur. Bizde hem özel teşebbüse, hem devletçiliğe yer verecek ve sosyal adaleti gerçekleştirecek bir sistem vardır. O da Kemalizmdir». Bununla beraber, Ahmet Hamdi Başar, sistemini ve sistemin gerçekleşebilme şartlarını vuzuhla ortaya koymadı. Nitekim, bugünkü hükümet de aynı sözleri söylemektedir; fakat tatbikatta bu politikanın ne hâle geldiği ise ortadadır.

Pazar günü Sadun Aren ve Osman Okyar, tebliğlerini okudular. Aren'in ilgi çekici tebliğini ayrıca yayınlıyoruz. Osman Okyar ise, aylardır hükümetin ağzından düşmiyen klişeleri tekrarlamaktan başka birşey yapmadı.

Daha sonra, tenkidlere geçildi. Aydın Yalçın, Aren'i, ileri sürdüğü fikirlerin hiçbirini cevaplandırmadan, boşlukta tenkid etti. Yalçın, özetle şöyle konuştu:

«Türkiyede artık müteşebbis yetişmiştir. Esasen müteşebbis azdır demek, yeni bir sistemin gelmesini gerektirmez. Devlet, müteşebbis yetiştirmelidir. Sosyalist sistem ise, müteşebbisin düşmanıdır. Zenginlik düşmanlığını kafalarımızdan silmeliyiz. Başkasını kıskanmaktan dolayı onu öldürme zihniyeti, kalkınma için gerekli havayı zehirlemektedir. Esasen kıymeti emeğin yarattığına dair iddianın, bugün artık iktisatta yeri yoktur. Bugünkü modern sosyalizmin devletçilikle alâkası yoktur. Bu sosyalizmde müteşebbis düşmanlığı, özel mülkiyet düşmanlığı yoktur. Esasen devlet teşebbüsleri zarar etmektedir.»

Görüldüğü gibi, Aydın Yalçın, ciddî tartışmalardan kaçan ve açıkgöz iş adamlarının ağzından defalarca işittiğimiz yanlış iddiaları ve iftiraları tekrarlıyan bir konuşma yaptı.

Cahit Talas ise, sosyalist Hindistan, sosyalist Güyan, sosyalist İngiltere ve Skandinav memleketleri örneklerini unutarak, her iktisadi sistemin kendine hâs siyasî bir sistemi bulunduğu tezini gözü kapalı savundu. Talas'a göre, sosyalizm tatbikatta totaliter idareyle, kapitalizm demokrasi ile yürütülmektedir! Bu, çok ilgi çekici tez doğru ise, kapitalist sistemi benimsedikleri için, Franco'nun İspanyasının ve Slazar Portekizinin demokrat olduklarına, sosyalizmi seçtikleri için, İsrail ve Hindistanın totaliter idare altına düştüklerine hükmetmek lâzım.

Ahmet Hamdi Başar ise, her nimete yenen muz haline getirilen «Karma ekonomi» yi savunan Osman Okyar'a cevap vererek, «Ya devlet kapitalizmi, ya da özel teşebbüsçülük» dedi. Başar'a göre, «karma ekonomi, geçicidir. Devlet tesisleri, özel teşebbüse devredilmelidir.»

Bütün bu klişe iddiaları cevaplandırma işi, ileri sürdüğü fikirleri cevapsız kalan Sadun Aren'e düştü. Aren, ikinci defa söz alarak, şunları söyledi:

«Devletçilikten, özel teşebbüse geçilmesi konusunda şunu söylemek lâzım ki, bir kere devlet işletmesi kurulduktan sonra, onun özel teşebbüse geçmesine imkân yoktur. 1950 yılında devlet teşebbüsleri, özel sektöre devredilmek istendi. Fakat devredilemedi. Devletçilik devamlı olarak kalacaktır. Bugünkü şartlar içinde devlet işletmelerinin zarar etmesi, tabiîdir. Çünkü geniş sosyal menfaatler gözetilmektedir. Zararın daha çok sebepleri vardır. Buna şaşmamak lâzım. Devletin bile, devletçiliği hoş görmediği bir memlekette, devletçilik başarı sağlıyamaz. Devlet, devletçi olsun bakalım, nasıl işliyecek?

İlimde, sosyal hâdiselerin izahında görüşler çeşitlidir. Marks, sosyalizmin peygamberi olamaz. Biz, bugün asıl peygamberleri bile tahlile tâbi tutarken, nasıl Marks'ın fikirlerini aynen alabiliriz? O zaman Marks öyle savunmuştur. İngiltere'de, Rusya'dan çok önce, işçi kütlesi olduğu halde, Marks'ın dedikleri, İngiltere'de olmamıştır. Sosyalizmin mutlaka işçi sınıfının diktatöryası ile gerçekleştirileceği fikri yanlıştır. İngiltere'de İşçi Partisi iktidara gelmiş ve diğer partileri tasfiye yoluna sapmamıştır. Aydın Yalçın'ın dediği gibi, İşçi Partisi devletçiliğin aleyhinde değil, bilâkis lehindedir.

Hamdi Başar, yardım alma konusunda, iki âlemden kapitalist âleme ancak dayanabileceğimizi, onlara dayanmak için de sosyalizmi tatbik edemiyeceğimizi belirtti.

Durum böyle değildir. Sosyalist memleketler, her iki taraftan da yardım alabilmektedir. Meselâ, sosyalist olan Hindistan ve Mısır, Amerika'dan, İngiltere'den geniş yardım görmektedir. Diğer taraftan bugün, nasıl Fransa'da 1789 Burjuva ihtilâli olmıyacaksa, 1917 Rus ihtilâlinin de, sosyalizme geçmek için tekrarlanmasına imkân yoktur. Buna lüzum da yok. Çünkü ihtilâllerin bedeli pahalıdır. Batıya dönük bir sosyalizmi uygularsak, ne Rusya'ya, ne de Amerikaya bağlanırız.

Aydın Yalçın'ın dediği gibi, müteşebbis çok önemlidir. Fakat müteşebbis devletçilikte de olur. Müteşebbis sadece özel sektörde olmaz. Hattâ asıl devletçilikte olur. Kabiliyetli şahıslar çıkıp, devlet fabrikaları kurar, yeni fikirler, yeni yapılar meydana getirirler. Müteşebbis olma imkânı, devletçilikte, özel teşebbüsçülükteki gibi elinde sermayesi olana değil, 27 milyona tanınır.»

Seminer, özel teşebbüsçülerimizin sistemlerini savunacak fikirlere sahip olmadıklarını ve sosyalist tezi cevaplandırmaktan dikkatle kaçındıklarını göstermesi bakımından faydalı oldu.

İŞÇİ HASTANELERİ NE İŞE YARAR?

Eskişehir D. D. Y. fabrikasının 20 yıllık işçilerinden Mehmet Nuri Sinlenmez, eğer toplumda biraz insan sevgisi, biraz vazife şuuru olsaydı, ufak yaştaki 5 çocuğu ile tek başına kalmıyacaktı.

7 nüfuslu bir aileye bakan Sinlenmez'in hikâyesi kısaca şu: 8 Kasım günü, Sinlenmez, gece mesaisini bitirip evine dönüyor. Karısı Sabahatı, kendinden geçmiş bir halde, yatağında kıvranırken buluyor. Sinlenmez, karısını can kurtaranla, aldığı ücretten kesilen paralarla kurulan Demiryolları hastanesine götürüyor. Hasta Sabahat, muvakkaten dahiliye servisine yatırılıyor ve teskin edici ilâçlarla uyutuluyor. Fakat bir müddet sonra tekrar sancılar içinde kıvranmaya başlıyor.

Sabahleyin, mütehassıs doktor Sadi Onar, hastanın başına dikiliyor. Fakat mütehassıs doktor, hastaya bakacağı yerde, «kadın ne bağırıp duruyorsun, seni burada gördükçe âsabım bozuluyor. İn aşağı, muayene ol» diye bağırarak, uzaklaşıyor.

20 yıllık demiryolu işçisi Nuri Sinlenmez, mütehassıs beyin arkasından koşar. Doktor beyefendi, merhamete gelerek, bir reçete lütfeder. Emektar işçimiz, bir damla ve bir iğneden ibaret ilâçları alarak, bir arabayla eşini eve götürür.

İlâçlar, hastayı biraz sakinleştirmiştir. Sinlenmez, bunun üzerine işinin başına döner. Fakat 4 saat sonra, sancılar tekrar başlar. Hastanın başucunda bulunan kardeşi ve eniştesi, zavallı Sabahati, tekrar demiryolları hastanesine götürürler ve kocasına haber iletirler.

Hasta, teskin edici ilâçlarla sabahı bulur. Sabahleyin mütehassıs Sadi Oral beyefendi, tekrar teşrif ederler. Beyefendi, sancılar içinde kıvranan kadına, bu sefer de sinirlenir: «Kadın, sen daha ölmedin mi, öleceksen öl, usandım senden» diye haykırır ve hastayı muayeneye lüzum görmeden uzaklaşır. Neticede, zavallı Sabahat, ikinci defa taburcu edilir. Ama evine gelen hastanın ağrıları gittikçe artmaktadır.

Emektar işçi Sinlenmez, 17 yıllık eşinin derdine çare bulmak zorundadır. Bu sebeple, kendi parasiyle kurulan hastaneden kovulan Sinlenmez, fakir bütçesini düşünmeden, bir dahiliye mütehassısı çağırır. Hasta kadını, ayrıca bir kadın hastalıkları [illegible] hassısı ve bir hariciyeci muayene eder. Neticede, sancılar içinde kıvranan Sabahat, Ada Sağlık Yurdu adlı özel hastaneye yatırılır. Sabahat, yapılan [illegible] yon sonucu, kurtuluş ümidi zayıf olmakla beraber, ameliyat edilir. Nitekim, müdahalede geç kalınmıştır.

Beş çocuk anası Sabahat, bağırsak düğümlenmesinden öldü. Demiryollarının 20 yıllık işçisi Nuri Sinlenmez, en küçüğü [illegible] lük olan 5 çocuğuyla yalnız kalır.

Nuri Silinmez, karısı Sabahat, çocukları ve akrabaları

Yılmaz ÖZÇAKIR

Behice Boran'ın YÖN'e cevabı

Doğan Avcıoğlu'nun sosyalizmin bütünlüğü inancıyla Türkiye İşçi Partisine yönelttiği bazı tenkitler, Behice Boran'ın iyi niyetli insanlara yakışmıyacak tarzda arka maksatlar arıyan, çok hırçın bir yazısına yol açtı.

Behice Boran, dedikodulara dayanarak, Doğan Avcıoğlu'nun aylardır T.İ.P'ten ayrı bir sosyalist parti kurma sevdası peşinde olduğunu yazıyor. Bu konuda Behice Boran'ın çok hatalı haberler aldığını belirtmekle yetinelim. Geçmiş aylarda olduğu gibi, şimdi de temennimiz, T.İ.P. idarecilerinin doğmatiklikten ve hayalcilikten sıyrılarak partiyi *genişletmeleri ve kuvvetlendirmeleridir.*

Ama Behice Boran, muhayyilesini entellektüel dürüstlüğe yakışmıyacak şekilde alabildiğine işleterek, Doğan Avcıoğlu' yazısında bir sürü arka niyet arıyor. İşte bazı örnekler: Doğan Avcıoğlu, «sureti haktan» görünerek şunu yapıyormuş:

«1— TİP'i başarısızlığa uğramış göstermek, hem de öyle ki geleceğinden bile [illegible] ren bir başarısızlık.

2. Bu başarısızlığın [illegible] luluğunu TİP yöneticilerine [illegible] lemek ve bu «başarısız» [illegible] ve bu başarısız» partiden [illegible] lece, işçileri, aydınları, [illegible] leri, bütün zinde [illegible] ğutmak.

3. Yeniden [illegible] dırı ve iftira kampanyasında [illegible] disini ve YÖN'ü [illegible] safta gösterip, [illegible] Yöneticilerine doğru [illegible] mek».

Başka bir örnek: [illegible] cumların, parti [illegible] ilerici aydınlara [illegible] maddi saldırılar [illegible] ni aldığı zamanda [illegible] tu Avcıoğlu TİP'i [illegible] kit, sosyalistliğin [illegible] Geç efendim, geç...»

Bir örnek daha: [illegible] nun TİP hakkındaki [illegible] yazık!) yazısı artık [illegible] mıyor ki bunun [illegible] saplar yatmaktadır. [illegible] kı kampanyası daha [illegible] nir, ufukta [illegible] kesi maddileşiyor, [illegible] katı doktirinci [illegible] lerinden uzak [illegible] zum var? Açıkçası [illegible] onlardır, biz [illegible] leriz diyebilmek [illegible] çevrelerin ve [illegible] Akis'in de [illegible]

Behice Boran'ın [illegible] ha bunun gibi, [illegible] ların kolay kolay [illegible] çirkin hesaplar [illegible] lu'na yakıştırıyor. [illegible] hice Boran [illegible] diğimizi [illegible] miz bir şey [illegible] lar aramamız, [illegible] lere tahammül [illegible] çınlığın, sosyalist [illegible] bir [illegible]

[illegible]

“AT SIRTINDAKİ ADAM„

Ordunun Politikadaki Rolü 3

(Londra Muhabirimiz Mete Tunççay, Prof. S.E. Finer'in kitabını özetlemeye devam ediyor)

Bazı hallerde sivil otoriteler, silâhlı kuvvetlere normal ölçülerin üstünde dayanmak zorunda kalırlar. Ordunun nüfuzunu genişleten bu gibi durumlardan en önemlisi savaştır İkinci Dünya Savaşı sırasında Amerika Birleşik Devletleri genel kurmayı, sivil ekonomi düzeninin tanziminde bile söz sahibi olmuştur. Japonyada ise, bütün idare mekanizması ordunun eline geçmiştir. Bu savaşta iktidarın dizginlerini büsbütün askerlere kaptırmıyan İngiltere ve Almanya, Birinci Dünya Savaşında böyle yapmamışlardı. O sıralar Almanyayı Hindenburg'la Ludendorff'un «sessiz» diktatörlüğü çekip çeviriyordu. İngilterede de önce Kitchener'in sonra Robertson'un ellerinden hükümeti kurtarmak kolay olmamıştı. **Soğuk harbin etkisi,** bu bakımdan sıcak harpten pek farklı değildir. Amerikada Pentagon'un nasıl nüfuzunu yaydığı herkesin malûmudur, ama bu örneği yalnız Amerikaya has saymak da yanlış olur.

Sivillerin askerlere bel bağlamaları, iç güçlüklerden de ileri gelebilir. Böyle bir **açık buhran** örneği Birinci Dünya Savaşından hemen sonra Almanyada görülmüştür. Monarşist, milliyetçi, sosyalist ve komünist kavgalarıyla bunalan halk efkârına huzur sağlayabilmek için, ordu adına Gröner ile siviller adına Ebert arasında aktedilen ve Spartacus'çülerin kanıyla kutlanan pakt, askerlerin iktidarı, iktidarın da askerleri gözetmesi amacını taşıyordu. Bundan sonra başa geçen hükümetler hep süngülerin gölgesinde yaşadılar. Nihayet 1923'te Başbakan Streseman, Weimar Anayasasının 48'inci maddesini kullanarak olağanüstü hal ilân etmekle orduya memleketin yönetiminde başrolü vermiş oldu. 1916—23 İspanyası da askerlerin iktidarı almalarına varan bir başka iç buhran örneğidir. İspanyada bir kere kiliseye taraftar olanlarla düşman olanlar vardı, sonra sermaye—emek ayırımı, sonra da merkeziyetçilikle bazı bölgelerin ayrılmasını savunanların kavgası. İşin kötüsü, bu sınırlar biribirlerinin içinden geçerek birçok hizip yaratmıştı: Kralcılar — monarşi aleyhtarları, sermaye taraftarı liberal cumhuriyetçiler— emekten yana solcular, merkeziyetçi sosyalistler — istiklâlci anarşistler ve sendikacılar... Bütün bu gruplar rakiplerini katledecek kadar işi ciddiye aldıkları için, ordu desteği olmıyan hiç bir hükümetin tutunması mümkün olmuyordu. Siviller ordunun kaprislerine dayanamayıp sonunda idareyi büsbütün askerlere bıraktılar.

İç buhranın bir şekli de bir türlü patlak veremeyip hep sürüncemede kalanıdır. Kütlelerin nefret ettiği fakat alaşağı edecek güce sahip olmadıkları azınlık idareleri, hep orduya dayanarak **sürekli buhranlar** içinde yaşarlar. İki dünya savaşı arasında Balkanlar, günümüzde de İran ve Vietnam'da durum böyledir. Bu gibi yerlerde askerlerin iktidara diledikleri yaptırmalarına şaşmamak lâzımdır.

Ordu ne zaman işe karışır?

Sivil politikacıların kamu oyunda gözden düştüğü ve **ordunun popülerleştiği durumlar,** askerlerin siyasete girmeleri için en iyi fırsatlardır. Ne var ki, ordunun başlangıçtaki prestiji, tarihteki örneklerin çoğunda görüldüğü gibi, zamanla azalmıştır. İspanya'da 1923'e kadar devam eden sosyal buhran sonunda General Primo de Rivera'nın prominciamento (karşı ihtilâl) ile başa gelişi çılgın tezahüratla karşılandı. Oysa darbenin baş sebebi, ordunun Fas'taki harekâtı hakkında açılacak Meclis tahkikatını önleme endişesiydi. Sivil rejim halkın gözünden öylesine düşmüştü ki, Rivera'nın arka düşünceleri olabileceği kimseyi korkutmuyordu. Eyüp Han'ın 1958'de Pakistana hâkim oluşu da, yine çirkin politikacıların oyunlarını takip etmişti.

Şimdiye kadar söylediklerimizi toplayacak olursak ortaya şöyle bir müdahale ihtimalleri hesabı koyabiliriz:

1 — Ordu siyasete karışmaya zaten hazırlanmamışsa ve bir fırsat da yoksa, müdahale söz konusu değildir.

2 — Ordu hazırlanmışsa, bir de fırsat çıkarsa askerlerin siyasete gireceklerine muhakkak gözüyle bakmak gerekir.

3 — Hazır olmıyan bir ordunun önüne fırsat çıkması hâlinde müdahale yapılmaz demek her zaman doğru değildir. Böyle bir durum 1952'de Irak'ta görülmüştür. Polis kuvvetlerinin âmme intizamını sağlayamamaları üzerine, Başbakanlığa Genel Kurmay Başkanı General Mahmut getirilmişti. General Mahmut iki ayda düzeni sağladı ve başbakanlıktan ayrıldı. Bu hukuka uygun geçici bir diktatörlük örneğidir. 1958'de Burma'da da ordu siyasete davetiye ile girmişti. Yaklaşan seçimlerin dürüst yapılamıyacağını gören Başbakan U Nu, Genel Kurmay Başkanı General Ne Wan'ı serbest seçimlerin yapılmasını sağlamak için hükümetin başına getirdi. Ne Wan iki yıl sonra idareyi sivillere devretti. (Fakat gelenleri gözü tutmamış olacak ki, 1962 martında bir darbe ile askeri diktatörlük kurdu.)

4 — Siyasete karışmaya hazır olan bir orduya bir türlü müsait bir fırsat çıkmazsa, müdahele olmaz, olursa ölü doğan çocuk gibi sonu gelmeyen darbelerden ibaret kalır. 1932'de General San Jurjo İspanyada giriştiği teşebbüste başarıya ulaşamıyacağını bildiği halde, bunu bir şeref meselesi saydığı için sabredememişti. Almanyadaki 1920 Kapp darbesi ve Cezayirdeki «Dört Generalin Nisan 1961 ayaklanması» da bu kategoriye girerler.

Genel olarak orduların siyasete karışmasına fırsat veren durumlar, toplumların yapısıyla sıkı sıkıya ilgilidir. Denebilir ki, bir memlekette sivil müesseselere halkın bağlılık derecesi demek olan «siyasi kültür seviyesi» ne kadar yüksekse, askerler için siyasete karışma fırsatı o kadar az çıkar, ordu müdahalesi halinde halk desteği o kadar az olur. Tersine, siyasi kültür seviyesi düşük olan ülkelerde ise, ordunun siyasete girmesine fırsat verecek durumlar çoktur ve halk desteği görme ihtimali de yüksektir.

Ordu ne zaman işe karışmaz

Çeşitli ülkelerde siyasete karışan askerlerin faaliyetleri arasında bir mahiyet farkı değil, derece farkı vardır. Ordular bazan sahne arkasından tesir veya tehditle iş karıştırırlar, bazan da açıkça kabineleri değiştirir veya doğrudan doğruya devlet idare ederler. Hangi toplumların ne kadar müdahaleye elverişli olduğunu tayin etmek için, çeşitli milletleri siyasi kültür seviyelerine göre sınıflandırmak gerekir. Siyasi kültürü ölçmek için şu üç kıstasa bakmak yeter:

1 — Siyasi iktidarın değişmesini düzenleyen usullerin halk tarafından geniş ölçüde tasvip edilmesi ve bu yolların dışında iktidarı almanın gayrımeşru sayılması.

2 — Kimin veya neyin hâkim otorite olduğu hakkında genel bir mutabakata varılmış olması ve bunun dışındaki kimse veya merkezlerin meşru iktidar olmadığına inanılması.

3 — Halkın din teşkilâtları, şirketler, sanayi birlikleri, sendikalar ve siyasi partiler gibi özel derneklere yüksek oranlarda bağlanmış olması.

Bu şartların hepsini yerine getiren İngiltere, A.B.D., İskandinavya memleketleri, İsv'çre, Kanada, Avustralya ve Hollanda gibi olgun siyasi kültüre sahip yerlerde, ordu diğer baskı grupları gibi bir baskı grubu olmaktan öte siyasete karışamaz. Diğer seviyedeki ülkeler ise ordudan gelecek müdahalelere derece derece açıktır. Şimdi bunların örneklerini görelim:

Başarısız kalan ordu müdahaleleri

Olgun seviyedeki ülkelerde askerlerin siyasete karışmaları, uzaktan tesir ve tehdit yoluyla olur. Siyasi iktidarı zorla değiştirme teşebbüsleri başarı kazanamaz. Örneğin, Japon ordusu, toplum içinde en güçlü olduğu Pasifik Savaşının ortasında bile, Anayasayı ve siyasi müesseseleri muhafazaya devam etmişti. Çünkü Japonyada ordu kuvvetli olmakla beraber, geleneksel sistemin unsurlarından sadece biridir. Askeri bürokrasinin yanı sıra, bir de sivil bürokrasi vardır. Endüstrileşmenin yarattığı kapitalistler ve işçiler siyasi partilerde ve sendikalarda teşkilâtlanmışlardır. 1930'dan sonra ordu siyasete hâkim olma isteğini çeşitli yollardan gerçekleştirmeye çalışmışsa da, hiç bir zaman askeri idareyi sivil hükümetin yerine geçirmemiştir. Bu bakımdan, 1936 Şubatındaki ayaklanmanın nasıl başarısızlığa uğradığını incelemek faydalı olur. 1930'larda Japon ordusu ikiye ayrılmıştı.

Siyasî Kültür Seviyesi	Siyasî Kültür Seviyesinin Karakteristik Gereği	Ordu Müdahalesinin Karakteristik Seviyesi
1. Olgun	Meşrutiyete çok önem verilmesi ve ordunun meşruluk sağlayamaz oluşu	Tesir
2. Gelişmiş	Meşruiyetin önemli sayılış, ve orduya karşı direnilmesi.	Tehdit
3. Az gelişmiş	Meşruiyete biraz önem verilmesi ve durumun değişebilirliği.	Sivil Hükûmetin Değiştirilmesi
4. Düşük	Meşruyetin önemsiz oluşu.	Sivil Rejimin Kaldırılması

“1 960 Mayısında Türkiyede Menderes hükümetini alaşağı eden General Gürsel grubu iktidarı yeni bir anayasa ve meclisle sivillere geri vermeyi amaç edinmişti. Fakat devrilen hükümetin kuvvetli bir partiye dayanmakta oluşu, işleri güçleştirmiştir. Ordu kendisini güven altına alabilmek için çok sayıda siyasetçiyi ve memuru yargılamış kend bünyesinde ve üniversitede tasfiyeye girişmiş, tevkiflere ihtiyaç duymuştur. Anayasa referandumunda 4 milyondan fazla oyun aleyhte çıkması askerleri bazı tedbirler almaya ve yeni siyasî partilere bir takım şartlar dikte etmeye zorlamıştır. Seçimlerde CHP'nin azınlıkta kalması üzerine, ordu istese de siyasetten çıkamıyacak bir duruma girmiştir. Adalet Partisi, en çok karşı olduğu rakibiyle bir koalisyona zorlanmıştır. Askerler 22 Şubat olaylarıyla ve bu olaylardan sonra da siyasete karışmışlardır. Sonuç olarak, ordunun en azından daha bir nesil boyunca Türk siyasetinde kalacağı ve bu bakımdan daha çok göreceğimiz şeyler olacağı güvenle söylenebilir.”

CUMHURBAŞKANI CEMAL GÜRSEL

«Kaplana binen, inemez» — Ingiliz atasözü —

Kodo—ha denilen grup ise sivil otoritelerin üstü örtülü bir yoldan askerlerin emellerine hizmet ettirilmesi fikrini savunuyordu. Kodo—ha grubunun Şubat 1936'da tertiplediği ayaklanma önce iyi gitti. iki piyade alayı ve bazı muhafız askerler kışlalarını terkettiler, ekiplerine bölünüp bir çok siyasetçiyi öldürmeye muvaffak oldular. Sonra da Tokyo'nun ortasında bir mevkii ele geçirip yerleştiler. Bu noktaya kadar önlerine hiç bir engel çıkmadı. Fakat öte yandan, yüksek rütbeli subaylardan asillere katılan olmadı. Halk sokaklara dökülüp bu askerlere tezahürat yapmadı. Önemli siyaset adamlarından hiç biri onları desteklemedi. Asiler de ertesi sabah, teksir edilmiş bir beyannameyi gazete idarehanelerine dağıtmaktan başka bir şey yapamadılar. Dört gün âsiler ile otoriteler sükûnet içinde karşı karşıya durdular. Nihayet İmparator işe karıştı ve bu askerlerin ayaklanmasının mekanizması işlemeğe başladı, bahriye ve diğer ordu birlikleri harekete hazırlandı. Âsiler teslim olmaktan başka çare göremediler. gizli askerî mahkemede yargılandılar ve elebaşları öldürüldü. Bu olay ordunun politikacılara karşı durumunu zayıflatmadı. Sadece Japonya gibi bir memlekette böyle bir teşebbüsün beyhudeliğini ortaya koydu. Tosei—ha grubu, iktidara vasıtalı bir şekilde hâkim olma fikrini gerçekleştirdi.

Bu olaya Almanyadakı 1920 Kapp darbesi mümkemmel bir paralel teşkil eder. Savaş sonrası Almanyasında da sivillik ve hukukilik geleneği ordunun perde arkasında kalmasını gerektiriyorken, General Lüttwitz'in Kapp adındaki bir sivil politikacıyı sağcı bir idare kurması için başa getirmeye kalkması, bütün memurların ve işçilerin direnmesiyle akim kaldı ve hüsranla sonuçlandı. 1961 Nisanında Cezayirdeki Dört Generalin ayaklanması da, Fransada aşağı yukarı ayni tablonun cereyan etmesine sebep olmuştur. Challe, Zeller, Jouhaud ve Salan'ın elinde bütün işe yarar askeri birlikler varken, de Gaulle'ün temsil ettiği sivil iktidar geniş ölçüde manevi otoritesiyle ağır basmıştır.

Sovyetler Birliğini de bu kategoriye dahil etmek gerekir. S.S.C.B.'nin siyasi kültür seviyesi ordunun sivil iktidarın yerini almasına elvermez. Fakat bilhassa lider kadrolarda bölünme olduğu zaman, askerler siyaset sahnesine ağırlıklarını koymuşlardır. Klâsik örnek, Troçki ile Zinovyef—Stalin troykası arasında mücadele başlayınca Kızıl Ordunun oynadığı rttdür. Partinin toptan hâkimiyetine rağmen, Sovyetler Birliğinde ordu siyasi kararları uzaktan etkilemeye muvaffak olmaktadır.

Ordu müdahalelerine açık ülkeler

Bu başlık altında Arjantin, Brezilya, Türkiye, İspanya, Mısır, Venezuela; Pakistan, Balkan memleketleri (iki savaş arasında), Suriye, Irak ve Sudan yer alırlar. Bu listenin başındaki ülkelerle sonundaki ülkeler arasında derin farklar vardır. Ama yine de siyasi kültür söz konusu olunca,— nedenler başka başka da olsa—, bütün bu milletler sivil rejimlere şuurlu bir bağlanışın zayıf olması bakımdan biribirlerine benzerler.

	Endütrileşme		Şehirleşme	Eğitim
	Adam başına düşen enerji istihlâki ton	Nüfusun sendikalara kayıtlı olan yüzdesi	Nüfusun 100.000den büyük şehirlerde oturan yüzdesi	Nüfuzun okuma-yazma bilen yüzdesi
Arjantin	0.97	21.6	37.2	87
Brezilya	0.39	4.2	13.2	50
Türkiye	0.23	0.8	8.2	35
B. A. C.	0.24	1.1	19.4	25
Irak	0.48	0.0	16.6	15
Venezela	2.18	5.5	20.6	69
Pakistan	0.05	0.5	5.9	19
Sudan	0.04	0.5	3.5	10

Siyasi kültürü az gelişmiş memleketlerde sivil teşkilâtlar kuvvetli olursa, garip bir paradoks ortaya çıkar. Çünkü bu durum, bir yandan ordunun sivil hükümeti değiştirmekten öteye gitmesine engel olurken diğer yandan da sivil rejimi büsbütün rafa kaldırmasını zorunlu kılar. Bu gibi ülkelerde, ordu müdahelesiyle iş başından uzaklaştırılan hükümetlerin taraftarları ilk fırsatta iktidarı geri alacak kadar güçlüdürler. Dolayısile askerler intikam alınması ihtimalini hesaba katmak zorunda kalırlar. Bu hâl, ordunun hiç değilse bir süre başta kalmasını gerektirir. O zaman da yalnız devrik hükümetin taraftarları değil bütün siviller itiraza başlar. Ordu ya tehlikeyi göze alıp çekilecek ve seçim yapacaktır, ya da iktidarda kalabilmek için kendisini plebisiter yollardan meşrulaştırmayı deneyecektir. Her iki halde de, askerler nefis müdafaa mantığına uygundur.

Arjantinde 1943 yılı, bir askerî darbe ile 1930'da kurulmuş olan rejimin yeni yıkılmasına şahit oldu. General Ramirez'in başkanlığında bir askerî oligarşi iktidara geçti. Ordunun siyasetten ayrılmaya pek niyeti yoktu. Ama birbuçuk yıl süresince basından, üniversitelerden, sendikalardan gelen tepkiler askerî rejimi yıprattı ve popülerliğini sona erdirdi. Seçimlere gitmek zorunlu görünüyordu. ordu son çare olarak kendisine yakın saydığı bir politikacıyı seçtirmekle, başka siyasî grupların intikam duygularından kurtuldu. 1955'te bu politikacıyı, yani Peron'u sı saikiyle siyasete karışmaya hazır olacaklardır. «Kaplana bir binen, bir daha inemez» atasözü tıpıtıpına bu durumun yine ordu devirdi. Bu defa ikibuçuk yıl memleketi askerler idare ettiler. Peroncuların tekrar başa gelmelerinden çekinen ihtilâlciler ne yapılması gerektiği konusunda bir türlü anlaşamadılar.

Darbeden birkaç hafta sonra, komitenin başı ve geçici devlet başkanı General Lonardiyi işten uzaklaştırmak gerekti. 1956 sonunda da askerî idareyi devam ettirmek istiyen yüksek rütbeli subaylar arasında bir tasfiye yapıldı. Seçimler daha bir süre geri bırakılarak, Peroncu teşkilâtların ortadan kaldırılmasına, bilhassa sendikaların temizlenmesine çalışıldı. Nihayet 1958 de, iyi kötü sivil idareye geçildi. Fakat ordu, siyasetten elini eteğini büsbütün çekemedi. Peroncuların seçimlerde başarı kazanmaları subayları, Anayasa düzenine saygı gösterip göstermeme konusunda ikiye böldü. Bazı generaller anayasacılığı tercih ederlerken, diğerlerinde Peronculuk nefreti daha ağır bastı. Bu gruplar hâlâ çatışmaya devam ediyorlar.

Türkiyenin durumu

Türkiyede de olaylar, tamamiyle benzer bir seyir takip etmiştir. 1960 Mayısında Menderes Hükûmetini alaşağı eden General Gürsel grupu, iktidarı yeni bir Anayasa ve Meclisle sivillere geri vermeyi amaç edinmişti. Fakat devrilen hükümetin kuvvetli bir partiye dayanmakta oluşu, işleri güçleştirmiştir. Ordu, kendisini güven altına alabilmek için, çok sayıda siyasetçiyi ve memuru, yargılamış, kendi bünyesinde ve üniversitede tasfiyeye girişmiş, tevkiflere ihtiyaç duymuştur.

Anayasa referandumunda, 4 milyondan fazla oyun aleyhte çıkması, askerleri bazı tedbirler almaya ve yeni siyasî partilere birkatım şartlar dikte etmeye zorlamıştır. Seçimlerde CHP. nin azınlıkta kalması üzerine, ordu istese de siyasetten çıkamıyacak bir duruma girmiştir. Adalet Partisi, en çok karşı olduğu rakibiyle bir koalisyona zorlanmıştır. Askerler, 22 Şubat olaylariyle ve bu olaylardan sonra da siyasete karışmışlardır. Sonuç olarak, ordunun en azından daha bir nesil boyunca Türk setinde kalacağı ve bu bakımdan, daha çok göreceğimiz şeyler olacağı güvenle söylenebilir.

Siyasî kültür seviyesi düşük olan ülkelerde ordu müdahalesi

Bağımsızlıklarını kazanmalarının ilk elli yılında, Arjantin ve Meksika, siyasete giren orduların meşruiyet sağlayamamak kaygısı duymadıkları ülkeler olmuştur. Bu gün, örneğin, Kongo böyledir. Halen Lâtin Amerikada da siyasî iktidar düzeyinde politikacı, memur ve subay oligarşilerinin dalgalandığı, hâkimiyetin sırayla bu gruplların birinden ötekine geçtiği ülkeler yok değildir. Bunlardan Paraguay'ı alalım. Nüfus 1 milyon civarındadır. Halk İspanyolca değil, bir yerli dili olan Guarani konuşur. Bir avuç ağadan başka herkes yoksuldur. Tek ihraç maddesi pamuktur. Endüstri hemen hiç yoktur. İki siyasî parti (Colorado ve Azules) şahsi hiziplerden ibarettir.

Sendikalar gelişmemiştir. Memleketin tarihi istibdat devirleri ile örtülüdür. İç savaş çok olağan bir iştir. 1935 te Bolivya ile mütareke yapılınca, gayrimemnun olan ordu, 1936 da Albay Franco'yu başa geçirdi, aynı yıl yine ordu Franco'yu indirip, üniversite rektörü Dr. Paivayı onun yerine getirdi. Bu başkan iki darbe teşebbüsü ile karşılaştıysa da 1939 a kadar sağ sâlim iktidarda kaldı. O yıl ordunun tuttuğu Estigaribia, «Tek aday» olarak seçildi ve hemen diktatörlüğünü ilân etti. Estigaribia, bir uçak kazasında ölünce, Savunma Bakanı Morinigo diktatörlüğü devir aldı. Bu kan, 1948 e kadar sekiz yıl boyunca, tam 26 tane askerî darbe atlattı. Nihayet bir adamını kendi yerine getirip, kendisi Başkomutanlığı ele aldı. Altı ay sonra ordu rinigo'nun düzenini bozdu. General Rolon, başkan oldu. Bir ay geçince, Molas Lopez Rolon'un yerine geçti. Fakat bu kere Meclis Lopez'i düşürdü ve Dr. Chavesi seçti. Ço sürmeden General Stroessner başkanlığa el koydu ve 1958 de Mutaden tek aday rak seçildi. Bir başka örnek olan Haiti'de 1842 den 1915 e kadar yalnız bir tek başkan süresini doldurabilmiştir. Evet, üç başkan görev sırasında ölmüştür. Bunların birini halk parçalamış, biri zehirlenmiş, ri bombayla uçurulmuş ve geri kalan 14 ü ordu tarafından düşürülmüştür. 1915 — 34 yılları arasındaki Amerikan işgalinden sonra, ordu yine siyasete karışmaya devam etmektedir.

1936 — 41 yıllarında Irak da bu haldeydi. 1932 den beri Siyam da böyledir. 30 yıldır Siyamda ordu, siyasî iktidarın tek kaynağı ve siyasî değişimin tek aracı olmuştur. 1958 ekimindeki sekizinci darbeden beri, General Sarit bu memlekette hüküm sürmektedir.

Eğitim davamız, 15 yıl soura da çözülmüş olmayacak

Prof. Nihad ERİM

Prof. Nihad Erim, Kalkınma Plânında eğitime gereken önemin verilmediğini belirtiyor ve bundan topyekûn kalkınm a dâvamızın zarar göreceğini söylüyor Prof. Erim'in görüşlerinin, olumlu tartışmalara yol açacağı kanısındayız.

Deneme yılı

Türkiye'nin genel bir kalkınma plânı uygulamaya hazırlanmakta oluşu milletimizin tarihinde önemli dönüm noktalarından biridir. Plân her memleket için faydalıdır. Gelir kaynakları zait, kaybettiği zamanı hızla kazanmaya muhtaç topluluklar için ise, plân vazgeçilmez bir ihtiyaçtır. Para ve vakit ziyan etmeden hedefe ulaşabilmenin başka yolu yoktur.

Plân fikrini yeniden ele almış, Plân Dairesini kurmuş olan Milli Birlik Hükûmeti bu eseriyle ne kadar iftihar etse azdır. 15 Ekim 1961 seçimlerinden sonra gelen birinci ve ikinci koalisyon hükümetlerini de işi bu safhaya ulaştırmış olduklarından dolayı tebrik etmek yerindedir.

Beş Yıllık Kalkınma Plânı elbette tam ve eksiksiz bir eser değildir. Plânın hazırlanmasında emekleri geçmiş değerli uzmanların da aksini iddia edeceklerini sanmıyorum. Her şeyden önce plân acele ye gelmiştir. Plânın dayandığı istatistik rakamların isabet ve doğruluk dereceleri üzerinde çeşitli düşünceler öne sürülebilmektedir. Plân yayınlandıktan sonra yetkili bilim yuvalarının ve aydınların ciddi incelemeler sonucu mütalea söyleyebilmeleri için yeter süre geçtiği de söylenemez.

Bundan dolayı, 1963, ister istemez plânın uygulanmasında ilk deneme yılı olacaktır. Çok mümkündür ki 1964 yılında Hükümet ilk yılın denemeleri neticesi edineceği derslere dayanarak, bir değişiklik ve düzeltme teklifi ile Büyük Millet Meclisi'nin huzuruna çıksın... Böyle de olsa bundan çok kaygı duymamak lâzımdır. Plân, şimdiki şekliyle güzel bir eserdir. Ufak veya büyük düzeltmeler onun değerini azaltmaz arttırır.

Temel unsur: insan

Asıl üzerinde önemle durulacak noktalardan biri Beş Yıllık Plânın aksamadan uygulanabilmesidir. Bunu ileri sürerken mali kaynaklar etrafındaki tartışmaya işaret etmek istemiyorum. Para ihtiyacı şöyle veya böyle enflasyona kaçmadan karşılanabilir. Bunun çeşitli yolları vardır. Dinamik ve kararlı bir Hükümet gereken tedbiri bulabilir. Üzerine parmak basmak istediğim nokta, tamamen başkadır. «Devlet olarak ve özel sektör olarak yeter enerjiyi gösterebilecek miyiz» sorusu zihinleri kurcalamaktadır. Meselâ 1962 yılı için köy yollarına ayrılan ödeneğin şu ana kadar Kocaeli ilinde hemen hemen hiç sarfedilmediğini söylersem, bu endişenin ne kadar yerinde olduğunu anlatmış olurum. Plânın 1963 yılı için gösterdiği hedeflere varmak Hükümetin ve bütün ilgililerin üstün bir gayretle işlere sarılmalarını gerekli kılıyor. 1962 yılı bu yönden aslâ iyi bir örnek değildir.

Her plân önce alt yapı diye Türkçeye çevrilen «infrastructure» le meşgul olur. Kalkınmanın temelini teşkil eden enerji, demir ve çelik, ulaştırma gibi konuları üstün öncelikle ele alır. Fakat her plân bunlardan da üstün öncelikle göz önünde tutacağı baş unsur «insan» dır. Eğer insanlar, fertler gereken kültür ve teknik bilgiye sahip değillerse plân temelinden aksar. Kalkınmanın vasıtası da hedefi de insandır.

Zamanımızda insan ancak eğitimle yetişir. Eğitimde ileri gitmiş memleketler, insandan sonra gelen unsurlara öncelik verebilirler. Fakat eğitimde geri kalmış memleketler için en üstün öncelikle ele alınacak iş eğitimdir.

Eğitimde sür'at lâzım

Türkiye'de ilk beş yıllık plânda eğitimden daha üstün önemde bir mesele kabul edilmemeliydi. Eğitimde iki büyük dâvamız vardır: Zaman ve sistem.

Eğitim alanında, ilköğretimin 10 yılda, bütün eğitim dâvasının da 15 yılda halli kabul edilmiş. Bu süreler daha kısa tutulabilirdi. Tutulmalıydı. Çünkü Türkiye'de en üstün öncelikle uygulanması gereken iş ancak ve sadece bu olabilir. Beş yıllık plânda yeryer eğitimin önemine işaret edilmiştir. Plân hedeflerinde de bu lüzum belirtilmiştir. Ancak, meselenin halli için tam bir seferberlik yapılamamıştır. İlk öğretim dâvası birinci merhale olarak beş yılda her çocuğa okul sağlamak şeklinde neticeye vardırılabilirdi. 222 sayılı kanunun geçici 3 üncü maddesi, ilk öğretimin en geç on yılda bitirilmesini söylemektedir. Yılda iki bin ilk okul açmak suretiyle bu iş on yılda halledileceğine, yılda dört bin okul açarak yarı yarıya vakit kazanılabilir. Öğretmen bulmak meselesi başlangıçta öğretmen vekilleri, yedek subay öğretmenler yolundan geçici bir şekle bağlanabilir.

Eğitimi kısa zamanda başarmak için para kıtlığı bir mâzeret değildir. Beş yıllık plân için düşünülen genel toplam ödeneğin içinde kalmak ve fakat başka sektörlerden kısarak eğitime ilâve etmek suretiyle gerekli para bulunur. Eğitimsiz ekonomik kalkınma olamaz. Eğitimsiz sosyal iyileşme düşünülemez. Eğitimsiz demokrasi yerleşemez. Şeyhlik, ağalık dertleri, kuvvetlinin zaifi ezmesi, zenginin fakiri sömürmesi diye adlandırılan meseleler de ancak eğitimle ortadan kalkabilir. Toprak reformu yaptığınızı farzedelim, eğer toprak sahibi ettiğiniz insanlara gerekli eğitimi verememişseniz, bir nesil sonra onların büyük bir kısmı ellerindeki toprağı gene kaptırırlar. Dünya üzerinde iktisaden geri kalmış milletler, mutlaka eğitimde geri kalmış milletlerdir. Beş yıllık plân 1950 yılındaki okul açma hızını sadece bir misli hızlandırmaktadır. Bu takdirle karşılanacak bir adım olmakla beraber, yeter değildir. Kaybedilen zamanı telâfi etmeliyiz. İlk öğretim dâvasının herkese okul kısmını beş yılda halletmek mümkündür.

Eğitim, altıncı sırada...

Eğer en üstün öncelik eğitime verilmiş olsaydı, Beş yıllık plândaki yatırım sırası, en başa eğitim masraflarını geçirmek suretiyle tesbit edilirdi. Halbuki eğitim yatırımları, altıncı kademede yer almıştır. Elimizdeki plân kitabının 93 üncü sayfasında şu yatırım rakamlarını görüyoruz:

Konut beş yılda 12 milyar 116 milyon; Tarım 10 milyar 548 milyon; İmalât sanayii 10 milyar 089 milyon; Ulaştırma 8 milyar 159 milyon; Enerji 5 milyar 134 milyon; Eğitim 4 milyar 227 milyon lira...

Eğitime en üstün öncelik verilmeli ve ona ayrılan ödenek bütün sektörlerin başında yer alacak kadar yüksek tutulmalıydı. Her bakımdan çok ilerlemiş olan memleketlerde bile, eğitime ayrılan ödenek daima yüksek seviyededir. Eğitim Milli Komisyonu'nun 18 Temmuz 1959 da Milli Eğitim Bakanlığı'na sunduğu ve 27 Mayıs 1960 dan sonra yayınlanan rapor'da (Sahife 124, ikinci baskı) UNESCO nun açıkladığı rakamlara dayanılarak şu nispetlere dikkat çekilmektedir:

Milli Gelirin: Amerika'da yüzde 5,5 u; Japonya'da yüzde 4,5; Almanya'da yüzde 5, İtalya'da yüzde 3,2; İngiltere'de yüzde 2,3 ü ve Türkiye'de ise sadece yüzde 1,8 i 1952 yılı eğitime ayrılmıştır.

Beş yıllık plân'ın son uygulama yılında yani 1967 de Gayri sâfi milli hâsılanın 78 milyar 900 milyonu bulacağı tahmin ediliyor (Plân sahife 29) Milli Gelirin yüzde 5'ini eğitime sarfetmeyi ana prensip olarak kabul etmeli ve hesaplarımızı buna göre yürütmeliyiz. 1962 de Gayri Safi Milli Hâsıla 52 milyar 700 milyon lira tahmin edildiğine göre yüzde 5 hesabiyle 1962 cári bütçesinde Eğitime ayrılması gerekli ödenek 2 milyar 635 milyon lira olmalıydı. Halbuki 1 milyar 447 milyon küsur lira verilmiştir. Yüzde 5 oranı ile 1967 de Eğitime 3 milyar 695 milyon lira ayrılmalıdır.

Plân baştan düzenlenmeli

En başta milli savunmamız olmak üzere, bütün sektörlerin temeli milli eğitimdir. Tekniğin bugün ulaştığı seviyede eğitim görmemiş insan askerlik hizmetinde tam verimli olamaz. Köylü çocuklarını en kısa zamanda çiftçilik üzerinde ana bilgilerle techiz edemezsek Beş Yıllık Plânda tarım sektörü için ayrılan paralardan gereken verim elde edilemez. Sanayileşmenin baş şartı da önce vatandaşları eğitimden geçirmektir. Bu yapılmadıkça harcanacak paralar, sarfedilecek gayretler çoğunca boşa gidecektir.

Kısaca, Türkiye Cumhuriyeti'nin kaynakları ve imkânları ilk öğretim için lüzumlu okul ve öğretmeni önümüzdeki beş yıl içinde sağlamaya elverişlidir. Bunu yapabilmek için eğitimin önemini sadece raporla, nutukla belirtmekle kalmayıp fiiliyatta da büyük bir azimle dâvanın üzerine atılmak şarttır. Beş Yıllık Plân bu yönden baştan düzenlenmelidir.

Plâna göre ilk okula kavuşacak çocuk nispeti beş yılda yüzde 73 den yüzde 87 ye yükselecektir. Yani yılda sadece yüzde 2,8 kadar bir artış. Eğitimde bizim kadar geri kalmış olan Habib Burgiba'nın Tunus Cumhuriyetinde ilk öğretimin 1967—1968 ders yılında yüzde 100 gerçekleşeceği ilân edilmiştir. Yıllık ilerleme nispeti yüzde 8 dir.

Köy çocukları unutuluyor

Şimdi sistem meselesine dokunmak istiyorum: Köy çocukları için beş yıllık ilk öğretim dünyanın bugünkü şartları altında artık hiç bir suretle yeterli sayılamaz. Eğitim Milli Komisyonu «imkân ve şartlar hazırlandıktan sonra, çocuklarımıza asgari altı yıllık bir ilköğretimin verilmesi muvafık olacaktır» diyor (Rapor, sahife 44). Milli Eğitim Bakanlığının eğitim plânını hazırlamakla görevlendirdiği komisyon raporunun 19 uncu sahifesinde de «imkân ve şartlar hazırlandıktan sonra» ilköğretimin altı yıla çıkarılması tavsiye ediliyor

Okul nedir bilmiyen köy çocukları

İmkân ve şartlar kendi kendine meydana gelmeyeceğine göre onları bir an önce hazırlamaya girişmek lâzımdır. Beş Yıllık Plânda buna dair her hangi bir işarete rastlayamadım. Kaldı ki altı yılda azdır. Bilhassa köylerde mecburi öğrenimi 15 yaşına kadar götürmeyi şimdiden plânlamalıyız. İleri bazı memleketlerde tahsil mecburiyeti 18 yaşına kadar çıkarılmıştır. Yedi yaşında İlk okula başlayıp 12 yaşında orayı terkeden çocuk bugünkü eğitim sistemimizle, hayatını kazanmaya elverişli, istihsale yönelmiş bir bilgiye sahip olamıyor. Başlangıç kabilinden bazı coğrafya, tarih, yurt bilgisi, okuma gibi şeyler öğreniyor. Bu yetmez. Kasaba ve şehirlerdeki çocuklar orta okula veya meslek, sanat okullarından birine belki gidebilir. Ama köylü çocuğu için bugün bu imkân yok denecek kadar azdır. Köydeki çocuğa çiftçilik ve toprak hakkında okulda bazı şeyler öğretilmeden tarımda istenilen hedefe varılamaz. Beş yıllık plân dönemi sonunda ilk okullardan tahminen yılda 950 bin (1967 de 4 milyon 736 bin ilk okul öğrencisi bulunacana göre; Plân, sahife 32—Tablo 358) kişi mezun olacaktır. Bunlardan ancak 160 bini, yani yüzde 17 si orta okulda yer bulabilecektir. (Plân. Tablo 358; — 480.000:3 — 160.000). Belki bu kadar bile değil. Her yıl, geriye 750—800 bin kişi kadar çocuk kalacak ve bunlar beş sınıflı ilk öğretimden öteye başka bir bilgi *edinemiyecekler. Hiç şüphe yok ki* ilk okuldan öteye ilerlemek fırsatını bulamıyacakların yüzde doksanı köylü çocukları olacaktır. Onbeş yıllık genel plân dönemi sonunda da durum bundan pek farklı olmıyacaktır. 1977 de ilk okullardan 1,5 milyon kişi mezun olduğu takdirde, bunlardan sadece 210 bin kadarı yani yüzde 14 ünün orta okula girebileceği anlaşılıyor. (Tablo 358 ve 359). Bu nisbet Fransada yüzde 75 tir. İlk okuldan yukarı tahsile devam edemiyeceklerin bir kısmı da çıraklık, kurs görme gibi yollardan bir meslek, bir sanat edinebilirler. Bunu da hesaba katsak, gene de dâva halledilmiş olmaz.

1967 yılında lise çağındaki 2 milyon 075 bin gençten ancak 104 bini meslek ve sanat okullarında yer bulabilecektir. Yani sadece yüzde 5,3 ü. Onbeş yıl sonra 1977 de bu nispet yüzde 10 a yükselecektir (Tablo 359) Gençlerin ancak yüzde 7,3 ünün liselere girebileceğini gösteren bu rakam hiç te parlak değildir.

Bulgaristana bakalım

Dâvayı halletmek için bu işin anahtarını bulmuş olan memleketleri örnek tutmalıyız. Meselâ Almanya bu alanda bizim için erişilmesi gereken bir idealdir. Amerika bile Almanya'yı örnek tutmuştur (GOOD, A History of western Education, 1960). Yeni yetişen kuşakları hayata birer meslek, sanat teknik bilgi sahibi olarak atabilmenin yolunu bulmalıyız. Bunun için mecburi tahsili altı yıla değil sekiz yıla çıkarmalıyız. İlk dört yılda genel bilgiler üzerinde durduktan sonra, geri kalan dört yılda meslek ve sanat öğretimine önem vermeliyiz. Köylü çocuklarını ancak bu yoldan tarımda daha verimli, tarım dışı alanlarda da müstahsil birer eleman olarak yetiştirmiş oluruz. İmkân ve şartları bu hedefe göre plânlamak lâzımdır. Beş yıllık plânda bunun temelleri atılabilir. On beş yıllık genel plân dönemi içinde de hedefe *varılabilir* veya *hiç* değilse çok yaklaşılır. Millî Gelirimizin yüzde 5 ini Eğitim işlerine ayırmayı kabul edersek ve gereken azmi ve dinamizmi gösterebilirsek bu söylediklerim gerçekleşebilir. Almanyaya kadar gitmeden, Batı sınırımızda en yakın komşularımızdan birine bakalım. Bulgaristanın bu alanda yaptıklarına ibretle eğimeliyiz. Orada ilk okul sekiz yıla çıkarılmıştır. Bu okulların adı (Politeknik İlk Okul) dur. Birinci sınıftan başlayarak son sınıfa kadar genel bilgilerle birlikte istihsale yararlı teknik ve mesleki bilgiler öğretilmektedir, tatbikat yapılmaktadır. (UNESCO Milletlerarası Eğitim Yıllığı, 1961, S. 72—77).

Türkiyenin kurtulması, muasır medeniyet seviyesine yükselebilmesi için eğitim işlerine gerçekten en üstün önceliği vermek vazgeçilmez bir şarttır. Hattâ ilk beş on yıl bütün kalkınma plânının tek hedefi yalnız ve sadece millî eğitim olsa, günlük masraf üstündeki bütün yatırımları yalnız eğitim işlerine harcasak, en doğru hareketi yapmış oluruz. Çünkü bu mesele gereği gibi halledilmedikçe hiç bir meseleyi çözemeyiz. Fabrikalar yıkılabilir, limanlar tahribedilebilir, yollar bozulabilir, satın alacağınız silâhlardan daha mükemmelleri icadedilebilir... Almanya'da olduğu gibi ...*Fakat, eğer milletin fertleri gerekli* teknik bilgilere sahip ise bunların hepsinin daha iyileri kısa zamanda meydana getirilir... Almanyada görüldüğü gibi... İkinci Cihan Harbinden sonra kalkınan Almanyaya bakıp mucize dediler.. Halbuki asıl Alman mucizesinin temelleri bundan birbuçuk yüzyıl önce kabul edilen eğitim sistemi ile atılmıştı. Biz de İlk okuldan itibaren teknik bilgilere yer vermeliyiz.

Eğitim konusunda söz söylerken öğretmen *meselelerine temas etmeden geçilemez.* Türkiyenin en fedakâr, mahrumiyet içinde idealden şaşmıyan insanlarının ön safında elbette öğretmenlerimiz yer alır. Bu mesleği daha cazip hale sokmak için öğretmen okullarına büyük ihtimam göstermeliyiz. Fakat her şeyden önce, öğretmenlerin lâyık oldukları geçim seviyesine ulaşmalarını sağlayacak maaş zamlarını da yapmalıyız.

Köy kalkınması

Şimdi başka bir noktaya geçiyorum:

Beş Yıllık Plânda köy yollarına dair bilgi aradım. Toplum Kalkınması (Köy Kalkınması) bölümüne baktım bir şey bulamadım. Ulaştırma bölümünü inceledim. Aradığım bilgiye rastlayamadım. Sadece (Taşıma) başlığı altında şu satırı görebildim:

«İl — Köy ve Orman yolları yapımı önümüzdeki programın ağırlık noktasıdır. İl özel idareleri il yollarının yapımına bir şekilde iştirâk edeceklerdir».. «Bu yolların yapımı Kara Yolları Genel Müdürlüğünde toplanacaktır.» (Sahife 278).

Belki benim gözümden kaçmıştır, plânda köy yolları hakkında tatmin edici bir izaha rastlayamadım. Köy yollarının programın ağırlık noktasını teşkil *edeceği sözü şüphesiz ümit verici* bir işarettir. Fakat bunun arkasından bu ağırlık noktasının rakkamlara dayanan ispatı gelmeliydi. Daha önemsiz bir çok hususlara dair rakamlara plânda bol bol rastlandığı halde, köy yolları üzerinde hiç bir rakam bulunmayışı dikkati çekmektedir. Plândaki 293 sayılı tabloda yazılı rakamlar arasında köy yollarına dair bir aydınlık yok. Bunun gibi 297 sayılı tablo da bu bakımdan karanlık. Bugün uygulanmakta olan 1962 Bütçesinde Kara Yolları ödeneği 800 milyon liradır. Bunun sadece 85 milyon lirası il özel idarelerine ayrılmıştır. Demek ki sadece yüzde 10. Gelecek yıllarda ayni rakamla mı yetinilecektir? Artış olacaksa ne nispettedir?.. Plân kitabının millet vekillerine sunulan cildinde hiç bir bilgi bulamadım.

Türkiye'nin kalkınması köylümüzün kalkınmasına bağlıdır. Köye, az önce söylediğim gibi, her şeyin başında gereken eğitimi götürmekle işe girişmek şarttır. *Köye eğitimi geniş ölçüde sok*mak için köy yollarının sür'atle yapılması lâzımdır. Yalnız ekonomik açıdan bakmak isteyenler için de köy yolları her türlü kalkınma teşebbüsünün ilk adımlarından olmalıdır. Son seçim kampanyası esnasında bir köyde kadın erkek vatandaşlar, pek haklı olarak şunu söylediler: — Yarın yağmurlar başlayınca biz bu köyden kasabaya gidebilmek için belimize kadar çamurları geçmeye mecburuz... Bazen kış ortasında bu mümkün olamıyor. Mahsulümüzü pazara indirmek için ilbaharı beklemekten başka çare bulamadığımız zaman oluyor.. Ağır hastamız olursa doktor gelinceye kadar ölmesin diye Allaha yalvarıyoruz.»

Köylü vatandaşlarımın bu şikâyetlerinde Türkiye'nin ekonomik ve sosyal gecikmelerinin sebebi teşrih edilmiştir. *İlk beş yıllık plân eğitime ve köy yollarına en üstün önceliği vermeliydi.* Çünkü önemli olan taş toprak fabrikalar, limanlardan ziyade insan unsurudur. Türkiyenin insan kaynağı zekâ kaynağı köylerdedir. İşlenmemiş bu cevherleri gün ışığına çıkarmak için artık kaybedecek vaktimiz yoktur.

1962 bütçesindeki milyon [illegible] köy yolları için çok azdır. Hele 1962 yılında bu paranın kullanma tarzı ve [illegible] ümit kırıcıdır. Yılda milyon lira ile köylerimizin yolları kaç yılda tamamlanacaktır?

Eğitim alanında işaret [illegible] hususlar ve köy yolları [illegible] durumda benim bu plâna [illegible] için geri çevirme [illegible] sebep teşkil ederdi. Fakat, [illegible] şısında bulunduğumuz [illegible] önce plânlı çalışmaya [illegible] ile red veya geri çevirme [illegible] medim. Plân çıksın, [illegible] lasın. Vatandaşlarımızın [illegible] halk efkârının [illegible] plânda faydalı [illegible] gerektireceğini umuyorum.

Plânın başka [illegible] durulabilir. [illegible] söylenebilir. Fakat [illegible] derecede [illegible] herkesin [illegible] vaya toplamak [illegible]

Öhhööö

Hüseyin Korkmazgil

Dümbük'ün serüveni

Fırtınaya tapan Dümbük:

— Seni gidi soysuz seniii! Demek güneşe tapıyorsun ha?

Güneşe tapan Dümbük:

— Sen puta taparsın ha? Vurun boynunu dinsizin!..

Puta tapan Dümbük:

— Musa mı dedin? Yahova mı? Yakın kâfiri!..

Tevrata inanan Dümbük:

— Neee!.. İsa mı dedin? Yüzün derisini imansızın!..

İncile inanan Dümbük:

— Baba, Oğul, Ruhül Kudüs... İnanmıyan, kâfir! Kırın kemiklerini!.. Muhammed de kim oluyor? Demek müslümansın ha? Seni gidi kâfir seniii! Seni gidi imansız seniii!

Müslüman Dümbük:

— Tasavvuf ha? Enelhak ha? Yüzün derisini soysuzun, dinsizin, imansızın, kâfirin!

Derebeyi Dümbük:

— Allah seni köle yaratmış, beni efendi! Sen Allahın emrine karşı geliyorsun ha? Savurun külünü şu imansızın!

Şeriatçi Dümbük:

— *Cenabı rabbülâlemine şirk* koşuyorsun öyle mi? Kaderine razı değilsin ha? Emre karşı geliyorsun öyle mi? Kırın kemiklerini, katli vâciptir!

Toprak ağası Dümbük:

— Vatan elden gidiyor! Kalkın ey ehl—i vatan!

Bezirgân Dümbük:

— Mülkiyet düşmanlarııı! Din düşmanlarııı! Zındıklaaar! Kâfirleeeer!

Yobaz Dümbük:

— Farmasonlar! Züppeleeer! Vatan hainleriii! Irz, namus, şeriat kalmadı, vatan elden gidiyor ey ehl—i Kur'an! Bu şeytan icatları, bu gâvurluklar, bu...

Kapitalist Dümbük:

— Komünistleeeer! Allahsızlaaaar! Dinsiz, imânsız, kâfir oğlu kâfirleeer! Satılmışlaaaar, kökü dışardalaaaar!

Oportünist Dümbük:

— Yaşasın vataaaan! Yaşasın milleeet! Yaşasın Mehmet beeey! Yaşasın zinde kuvvetleeeer! Yaşasın Menderes! Yaşasın Gürsel! Yaşasın sosyal adalet! Yaşasın özel sektör! Yaşasın faşistler, gericiler, ırkçılar! Kahrolsun şunlar, bunlar, ötekiler! Ellerinden en derin saygı ve hürmetlerimle öperim muhterem velinimetim, vesaire...

Dümbük oğlu Dümbük:

— Allah rızası için... Kahrolsun Kastrooo!... Yaşasın milliyetçilik!.. Bu vatan hainleri!.. Bizi de gör Şakir bey... Vesaire...

Millî timarhane

Cahit Tanyol'un 30 Kasım günlü Cumhuriyet'te nefis bir yazısı vardı. Adı, «Akıllılar Timarhanesi».

Elâzığ Akıl Hastahanesindeki vatandaşların yaptığı binaları ele alan Tanyol, şöyle diyor: «Eğer bir insan hiç bir emek harcamadan, hiç bir iş tutmadan karnını doyurabiliyorsa, bilelim ki onun ağzına giren lokma başkasının emeğidir... Bütün anayasalar insan emeğinin kutsallığı üzerine kurulmalıdır. Mülkiyet kutsaldır yerine, insan emeği kutsaldır, demek daha doğrudur... Delilerin emeğini değerlendirmesini biliyor, delileri çalıştırıyoruz da, akıllıları çalıştıramıyoruz. Acaba bir akıllılar timarhanesi kurulsa nasıl olur?»

Aman, sayın Tanyol, böyle şey olur mu? Ya özgürlüğümüz ne olacak? Ya demokrasimiz ne olacak? Ya insan haklarımız ne olacak? Biz kadillakla yalınayağın ayni caddede dolaşmasına razıyız, yeter ki özgürlüğümüze dokunmasınlar. Biz işsizliğe, açlığa, sefalete razıyız, yeter ki demokrasimize dokunmasınlar. Biz okumamaya, insan gibi yaşamamaya razıyız, yeter ki insan haklarımıza dokunmasınlar. Sömürmek, sömürülmek, emek, hak, hukuk gibi şeyler izafidir... Biz hürriyete ve bağımsızlığa düşkün bir milletiz. Yaşasın hürriyet ve de yaşasın bağımsızlık! Hele demokrasi binbir kere yaşasın! Bize, dediğiniz gibi, bir «Akıllılar Timarhanesi» değil, bize bir «Millî Timarhane» lâzım.

Nasıl olsa, dünyanın bütün «millî»leri tekelimizde. Biz «sosyal adalet» istemiyoruz sayın Tanyol, biz «sadakalı adalet» istiyoruz. Hürriyetimize dokunanı siler süpürürüz alimallah!...

Kurt - kuzu

Türkiye'de bozguncuların çevirmek istedikleri dolabın içyüzünü şu iki olay ne güzel gösteriyor:

Türkiye İşçi Partisi toplandı. Bozguncular bastılar yaygarayı:

— Hani bayrak? Hani resim? Hani büst? Neden ihtiram duruşu yapılmıyor? Hey vay vuy zırrrr!..

Ve bir sürü rezalet..

Türkiye İşçi Partisi gene toplandı. İşte Son Havadis adlı gazete:

«İşçi Partisi kongresinde Aybar ayakta alkışlandı... Toplantıda, Atatürk'ün, Başkanlık Divanının tam arkasına asılan kalpaklı ve traşlı bir portresi dikkati çekmiştir. Büyük Atanın yüzlerce çeşit portresi dururken, bu resmin asılmasındaki maksat, kimsenin gözünden kaçmamıştır. Bu mânalı davranıştan sonra, Arsalın «Yalnız Atatürk için değil, cephede şehit düşen bütün halk çocukları için sizleri saygı duruşuna dâvet ediyorum» şeklindeki konuşması ibret ve dehşetle karşılanmıştır.»

Resim asılmaz.

— Niye resim yok?

Resim asılır.

— Niye bunu astın?

Kafalarının kıvrımlarında çöreklenmiş kötülük durmadan eksiyor, kokuyor. Bulanık suda balık avlamaya alışmış bu yaratıklar. suyun durulmasını istemiyorlar.

***Kurtla kuzu hikâyesini bilirsiniz.* Maksat kuzuyu yemek olduktan sonra, bahane mi yok?**

Sonra da kollarımızı iki yana açar, boynumuzu Medine dilencileri gibi yana yıkar:

— Bu memleket niye geri kaldı? deriz.

I — IRKÇILIĞIN KAYNAKLARI VE TÜRKİYE

Romantik akım ve Irkçı politika

İdris KÜÇÜKÖMER

Yanılmıyorsam 1960 senesi başlarında idi, Londrada Tate Galerisinde, Romantik döneme ait resim sergisi açılmıştı. Galeriye girince karşıda, galerinin merkezinde oda duvarı büyüklüğünde bir resim duruyordu. şahlanmış bir atın üstünde uçuşan peleriniyle romantik dönem idealizmini sembolize eden, herkesin tanıdığı bir Fransız generalini gösteriyordu. General Napolyondu. Bu ideal öyle zorlu, sarsıcı coşkun duyguları temsil ediyordu ki, Cermen Göthe, milletinin orduları Jena'da onun tarafından yenilince müteessir olmayacak: Lord Bayron Elba dönüşü Napolyonun muvaffak olmasını arzu ettiğini ilân edecek ve Waterloo'da kendi milletinin ordularına mağlûp olduğunu işitince de «bunun için kahroldum» diyebilecektir. Carlyle de bir İngiliz olarak: «Bizim son Büyük Adamımız» yargısına varacaktır. Nietzsche ona hayran olacak ve «İyi Avrupalı» olarak onda, kendi idealinin en modern sembolünü görecekti. Hegel, onu «Dünyanın at üstündeki ruhu» diye kabul edecekti.

Onsekizinci yüzyılın sonunda doğan, ilmi ve rasyonel (akılcı) tutuma karşıt olan bu akım etkilerini, bütün Ondokuzuncu asır boyunca sürdürmüş; içinde bulunduğumuz asırda da faşizme ve Nasyonal sosyalizme genel çerçeve olmuştur. Akımın esaslarını şu iki kısımda özetliyeceğim. I. Kişisel davranış olarak romantizm; II. Palitikada ırkçı milliyetçilik; III. Akımın ekonomik görüşleri ve Türkiye açısından ırkçılık.

I. Kişisel Devranış Olarak Romantizm.

Cermen idealizmini de içine alan bu akım, kişinin kendi kendini geliştirmesinin bir yolunu göstermek iddiasındadır. Bir hareket olarak ortaya çıkışı asılzadeler karşısında, sanayileşme dolayısıyla burjuva ve işçi sınıflarının gelişmesi sırasına rastlar. Kurulan ve gelişen sanayi ile Batının maddi ve fikri çehresi değişmekte fakat muhafazacı çevrelerde (özellikle soylu denilen çevrede) bu değişiklikler, çirkinlik olarak karşılanmaktadır. Ayrıca değişimin kendisinde, Rönesanstan beri gelen rasyonellik ve faydacılık destek bulmaktadır. Bu sanayi inkılâbı sırasiyle liberal ve sosyalist akımları getirirken, romantizm de reaksiyoner bir şekilde ortaya çıkmıştır. Romantik başkaldırma akılcılığa (rasyonelliğe) ve faydacılığa karşıt olmuştur.

A) Sanayileşme ile burjuva ve işçi sınıfları gelişirken ortaya çıkan sosyal politik problemler romantiklerin konusu dışında kalmış; sanayileşmenin getirdiği çirkinlik karşısında, onun faydacı kaidelerini Romantikler estetik motifler lehine reddetmişlerdir. Yalnız bu estetik motifler eskiye, ortaçağa, uzak Asya diyarlarına ait acaip, korku ve heyecan verici hikâye ve sahnelerden alınacaktır. Bu akımla bir taraftan eskiye ait kır hayatı, orta çağın katedarlleri, diğer taraftan seller fırtınalar, korkunç yarlar ve hayaletleri konu alan sanat eserlerinin ortaya konuluşu görülmektedir. Örnekleri bütün Ondokuzuncu asır Sanat hayatında (T. Gericault'un Medusa salı, E. Delacroix'nın Dante ve Virjil'i, Sardanalpalın ölümü tabloları, Byron'ın kahramanları, Mary Shelleyin Frankenstein'i gibi) görüyoruz.

B) Romantik hareket, kişiye coşkun, kuvvetli duygulu bir hayat açmak ister. Bunun gerçekleşmesi bağlayıcı ve temkinli olmaya sevkeden rasyonelliğe karşıt bulunmayı gerektirir. Kişi öyle bir hayatı, mevcut sosyal kurumlara, normlara ahlâk kurallarına aldırmadığı, onların çemberini yarabilecek güçte olduğu takdirde yaşayabilir. Nietzsche'nin moral kaide olarak hazcılığı reddetmesi ve insanı aksiyonda kuvvete ulaşma derecesiyle değerlendirmesinin ve kuvvetli iradenin aksiyonla kuvvetinin arttığını söylemesinin anlamı budur. Kişiyi sulh ve sükûndan uzaklaştıracak olan bu davranış anarşist, anti sosyal bir davranıştır. Romantikler, tabii olarak dine de karşıdır.

Peki bu nasıl gerçekleşecektir? İşte konumuzun önemli noktası buradadır. Romantiklere göre, rasyonel ve çıkarcı olarak hareket, insanları çevreye uymaya, sürüye katılmaya sevkeder. Halbuki içgüdüye tâbi olmakla, çevrenin moral kurallarına karşıt çıkılarak tek veya yalnız kalışa varılır. Duygular ne kadar kuvvetli olursa, bu bağlar o kadar kolay çözülür veya onlara tahammül edilemiyerek, koparılıp fırlatılır. Böylece bağlardan kurtuluşla yeni enerji ve kuvvet kazanılmış olur. Çevreden kurtuluş, kişisel ve toplumsal neticeleri ne olursa olsun, kişiye ilâh gibi yükseliş veya iktidar sağlar. Bağımsızlık vecdi içinde ilâhlaşan veya ilâh olan kişinin yaptıkları, diğerleri için hakikati, onun emirleri de diğerlerinin görevlerini gösterir. Bu akımda Nietzsche'nin «üstün insan» ve Carlyle'in «kahramana tapınma» kavramlarını görüyoruz. Nitekim Carlyle «Dünya tarihi büyük adamların biografyasından ibarettir» diyecektir. Yani toplum «kahramana tapınmağa tâbidir». Bu mistiklere has kişisel veya tek kalışın vecdi içinde ilâhlaşma için, kimler toplumun gerçeklerini, kurallarını, aklı ve ilmi bir tarafa itebilir? Böylece kimler önünde açık gözüken iki yoldan yani a) Anarşizme ve b) Despotizmden birine gidebilir? Russell'e göre bunlar deliler ve diktatörlerdir. İşte böyle davranan ve akılcı ve faydacı olmayan kişi için. «hukuk dışı bir ego»yu örnek alan tutumiyle milli çıkara da hizmet ediyor denemez. Acaba «akla isyan» ettiren Romantik akım, tarihi olayları kahramanın iradesine bağlarken, bu iradenin kaynağını nerede bulur? Bu soru bizi, ırkçı milliyetçiliği götürür.

II Politikada Irkçı Milliyetçilik

Romantik akımda halk (Volk) bireylerin bir yığını kabul edilmez. Onun kollektif bir ruhu vardir. Bu ruh zaman zaman kahramanlar çıkarır. Kahramanlar veya üstün adamların akıl ile değil «kanda tevarüs edilen ırki sezgi» ile yaratıcı olacaklarına inanılır. Millet, ırki bir bütün olup onun kollektif bütünlüğünün «kan şuuru» ile sağlandığı kabul edilir. Bunu romantiklerin sevgi anlayışiyle daha açık kılabiliriz. Kişiler arasında sevgi, bağlılık birbirlerinde kendilerini görmek veya bulmaları ile vücut bulur. Bu ise kan bağı ile olabilir. Kan bağının en yakın şekli akrabalar arasında bulunacağından, bu izahın örneklerini romantikler çevreyi aşarak bizzat kendi yaşayışlariyle vermişlerdir: Byron ve Nietzsche'nin kızkardeşlerine olan alâkası, R. Wagner'in iki kardeş kahramanı Siegmund ve Siglinde arasındaki bağ gibi. Bu kan bağlılığı ile ulaşılan sevgi akraba arasında evlenmeye (endogami) götürebilir.

Milleti ırk ve ırkı da kan şuuru ile ele alan romantikler, fert için istedikleri yaşayış tarzını (mistikçe yaşayış), milletler için de düşünürler.» Fakat, bazı milletler (ırklar), geniş bir devletin sınırları içinde kalırlar. Şu halde bu milletler (ırklar) bağımsızlığa kavuşmalıdırlar. Ferdin çevreden sıyrılması gibi, milletler de hareketlerinde serbest olmaları için, bağlardan özellikle diğer milletlere bağlılıktan kurtulmalıdırlar. Yani milletin müşterek ruhu ancak kendi sınırları, devlet sınırları olduğunda tezahür edecektir. Politikaya böyle bir milliyetçilik anlayışı ile giren ronmantizm, Aryan ırka (aslında bir dil grubudur) mensup Avrupalı milletlerin, içinde bulundukları devletlerden kurtarılması hareketini getirmiştir. O devirde büyük devletlerden Osmanlı İmparatorluğunun Doğu Avrupa ve Balkanlar bakımından özelliği mevcuttur. Türklere karşıt olan tutumun kökleri çok daha eskiye gitmekle beraber, Romantizm Doğu Avrupayı Türklerden kurtarma kampanyasını üzerine almıştı. Eğer Batıda hürriyet felsefesi derslerinde hürriyetin değişik tarifleri arasında, dar anlamda, bir tarif olarak «Türklerden kurtarma», özellikle «Grekleri Türklerden kurtarma» şeklinde olanlara rastlanırsa hayret etmemek gerekir. Nitekim Byron hayatını mevcut kaidelere karşıt çıkarak orta zamanın günahkârlarından addedilen bazı meşhurlar gibi yaşamış, Yunan bağımsızlık hareketini Türklere karşı bir haçlı şövalyesi tutumu ile desteklemiş ve Türk siperleri önünde ölmüştür. O devir Romantiklerinin Napolyona hayranlığı ve onu Avrupalı milletleri hürriyete kavuşturacak kimse olarak görmeleri, İmparator, Avrupa idealinin gerçekleşmesini sağlayacak tutumu temsil ettiği içindir. Romantizm, esir milletlerin bağımsızlığına yol açan bir cereyan gibi gözükmekle beraber, kan şuuru yoluyla üstün ırka diğerlerini idare etme, boyunduruğu altına alma yolunu açmaktadır. Kendi ırkını tabii olarak üstün gören ve bu sistemi kabul eden milletler, hele mazide büyük devletler de kurmuş ise, diğer milletleri kendilerine tâbi kılmaya çalışacaklardır.

lardır. Ondokuzuncu Asır Romantizmi bu ırkı, Aryan Avrupalı olarak kabul eder. 20 inci Asırda Nasyonal Sosyalizmde veya Hitler Almanyasında bu ırk sarışın Cermen ırkı olmaktadır. Daha önceki «Prusya Sosyalizmi» de Cermen ırkı için benzeri görüşler taşıyordu. Fakat gariptir ki, Nasyonal Sosyalizm tarafından görüşü kabul edilen Nietzsche, bir Cermen olmasına rağmen, Cermen ırkında «esir ruhluluk» bulur ve Polonyalılara üstünlük atfeder. Aynı şekilde İtalyan faşistleri de Romalı idealin Peşinde idiler.

Üstün ırkın hâkimiyeti ve onun getirdiği tutum Milletleri birbirine karşı mütecaviz olmaya sevkeder, (Aynen kişiyi anarşist anti sosyal davranışlara ittiği gibi). Bu ise, uluslar arası işbirliğine engel olur. Diğer taraftan kan ayrılığı tezi önce memleket içinde ekonomik kuvvet olan Yahudileri hedef alır (Anti—Semitizm.)

Kan şuuru ile bağlanan millet şu unsurlara ayrılır: a) Kişisel davranışını yukarıda verdiğimiz kahraman lider (üstün adam) b) Liderlerin çevresinde idareci sınıf olarak seçkinler c) Bazen halk denilen yığınlar.

Kişi gibi, milletin de kendini geliştirmesi, kuvvetini kabul ettirmesi, diğer ırkları tâbi kılmak için açtığı mücadeleye, kısaca savaşlara tabidir. Esas amaç bu olunca, diğer problemler bu amaca göre ayarlanacaktır. En başta ekonomi, üstün ırkın giriştiği savaşın emrine verilecektir.

Irkçı milliyetçiliğin ekonomik tutumunu ve Türkiyenin durumunu gelecek yazımızda inceliyeceğiz.

Gelecek yazı
Türkiye açısından
IRKÇILIK

METOD AÇISINDAN FEODALİTE VE MÜLKİYET

II. Osmanlılarda mülkiyet meselesi

Behice BORAN

Geçen sayımızdaki kısa tahlilde, insan emeğini neden temel faktör saydığımız belirdi sanırım. Tabiat kaynaklarını kendi ihtiyaçları için emek sarfederek işleten insanlar emeklerinin ürünlerine tam sahip çıktıkları, bir başka deyimle kendi ürettiklerini kendileri tükettikleri müddetçe bir mülkiyet münasebeti söz konusu olmaz. Mülkiyet münasebeti, üretimi yapan emekçinin yarattığı ürünlerden bir kısmını başkalarına kaptırdığı anda ve yerde başlar. Bu durumun meydana gelmesinde ise işbölümü ve ürünlerin mübadelesi esas rolü oynamıştır. Fazla buğdayı olan kişinin bunu kendisine lâzım olan bir diğerinin elindeki bir balta veya bir çömlek bal ile değiştirmesi gibi öylesine basit, ilk bakışta öylesine masum görünen bu harekette, daha sonraki devirlerin bütün üretim münasebetlerinin — mülkiyet münasebetlerinin — çekirdeği, binlerce yıl sonraki kapitalist düzenin bütün tezatları, uyuşmazlıkları ve meseleleri, sonradan büyük dal budak salacak bir ağacın tohumu gibi mevcuttur. Hele malın malla doğrudan doğruya (aynî) mübadelesi yerine «genel değer ölçüsü) para vasıtası ile malların mübadelesi, mübadele ve iş bölümü sistemlerinin daha da genişleyip gelişmesine yol açtı. Genel mübadele vasıtası olarak paranın belirmesiyle aslında mal olmayan şeyler de, meselâ insanın kendisi ve daha sonra emeği de, «mal» vasfını kazandı, alınıp satıldı.

Para vasıtasiyle mübadele sisteminin gelişmesinin bir diğer önemi de üretimle tüketimi birbirinden ayırmış olmasıydı. Artık insanın tabiat kaynaklarını emek sarfederek işletmesi doğrudan doğruya kendi tüketim ihtiyaçlarını karşılamak için değildi; pazarda satmak için üretimde bulunuyordu. Bu durum, kendi başına, üreticinin sömürülmesine yol açıyordu. Ürünler pazarda ucuza gidiyor; malın gerçek değeriyle satış fiyatı arasındaki fark mal alım satımını iş edinen aracı sınıf — ticaret erbabı — elinde toplanıyor, bu sınıf üretici sınıf aleyhine zenginleşiyordu.

Bununla beraber asıl önemli olan doğrudan doğruya üretim faaliyetlerinin *organizasyonunda emeğin yeri ve durumu* idi. Emeğin bu durumuna göre başlıca üç tip üretim sistemi ayırdediliyor: Köle emeğine, toprağa bağlı «serf» emeğine ve «hür» ücretli işçi emeğine dayanan üretim ve mülkiyet münasebetleri sistemleri. Kölelik sisteminde köle *sahibi, kölenin kendisini bir defaya mahsus* olarak satın alıp bütün ömrü boyunca yaratacağı değerlerin tümüne birden sahip çıkma hakkını kazanır. Köle emeğinin tabiat kaynaklarını veya tabiattan elde edilen maddeleri işleyerek yarattığı değerlerden köleyi en düşük seviyede *yaşatacak kadar olanı, asgari* miktarı, köle tarafından tüketilir, kalanı köle sahibinin elinde toplanarak «servet» e inkılâp eder.

İkinci tipte emekçi toprağa bağlıdır. Toprağını bırakıp gidemez, ama toprak sahibi veya bey tarafından topraktan koparılıp bir *köle gibi pazarda* alınıp satılamaz da. Ancak toprakla beraber sahip değiştirir. İntifa hakkına sahip bulunduğu bir toprak parçası vardır ve bunun üzerinde kümes hayvanları, bir iki keçi — koyun yetiştirebilir. Boş zamanlarında kendine âletler, *gerekli öteberiyi de yapar.*

Genellikle «serf» kelimesiyle adlandırılan toprağa bağlı emekçinin gerek hukukî, gerekse fiilî durumu katiyyen kölenin durumu değildir. Roma Hukukunda hür insanın başlıca vasfı mülkiyete sahip olabilmekti, köle ise bu haktan *tamamen yoksun tutulmuştur. Oysa* serf'in toprak üzerinde bir intifa hakkı vardır ve beye karşı mükellefiyetlerini yerine getirdiği müddetçe bu hak ondan alınamamaktadır. Bu mükellefiyetleri yerine getirdiği müddetçe de kendi toprağını işlemekten edindiği *ürünlere, yetiştirdiği hayvanlara, yaptığı* âletlere sahiptir. Köle gibi pazarda alınıp satılmaması da durumunun önemli bir vasfıdır. Ama beye karşı mükellefiyetlerinin ağırlığı dolayısiyle emeğinin yarattığı değerlerin arslan payı bey sınıfına gitmektedir.

Böyle toprağa bağlı ve toprak üzerinde toplumca tanınmış bir takım haklara sahip sınıfın mevcudiyeti toprakta «tam mülkiyet hakkı» nın hiç bir sınıfta olmaması, toprak mülkiyetinin bir «haklar hiyerarşisi» halinde «serf» ile «senyör» sınıfı ve senyör sınıfı içinde de kademe kademe bölünmesi durumunu yaratmıştır. Hiyerarşi piramidinin tepesinde olan — «suzerain» veya kıral — hukukî bakımdan toprağın mülkiyetine sahiptir, ama, sahip oldukları toprakları doğrudan doğruya kendisi işletemediğinden bu mülkiyet hakkı nazarî kalmakta, gerçekte ise topraklarını ve toprakların serf emeğiyle işletilmesinden elde edilen ürünleri diğer beylerle paylaşmaktadır.

Bu çeşit bir üretim sistemine dayanan toplum tipinin bir diğer karakteristik vasfı da siyasi — idari fonksiyonların toprak mülkiyeti, yani tarım üretimi münasebetleri sistemine paralel ve ona bağlı bir hiyerarşi halinde teşkilâtlanmasıdır. *Buna ilk yazımda da işaret* etmiş, feodal sistemde iktisadi ve siyasi — askeri kuvvetin doğrudan doğruya aynı ellerde toplandığını, idare eden — edilen ayrımı ile sosyal sınıf ayrımının birbirine tetabuk ettiğini söylemiştim. Bunun sebebi de bu toplumlarda esas *servet şeklinin ve hizmetleri mükâfat*landırma vasıtasının toprak oluşu idi. İdari — askeri görevler karşılığı beylere toprak, toprağa bağlı tarım emekçileri ve ürünleri üzerinde belirli haklar tanınıyordu. Emekçilerin belirli toprak parçalarına nesiller boyu bağlı kalmaları *ve gerek bu toprakların, gerekse* kendilerinin idaresi aynı şahsın elinde bulunması, bu tip toplumda sınıflar arası münasebetlere ister istemez «şahsi» bir vasıf kazandırıyordu.

İmdi bu özetlediğimiz toplum sistemi feodal tip dediğimiz toplumdur ve *yukarıdaki vasıflar Batının mahalli dere*beyliği kadar bizim merkezi Osmanlı İmparatorluğu için de doğrudur; buna dayanaraktır ki Osmanlı İmparatorluğu feodal tipte bir toplumdur diyoruz. Ama yine hatırlatayım «aynı tiptedir» demek, birbirinin tıpkısıdır, demek de*ğildir; zaten birisini «mahalli» diğerini* «merkezi» olarak ayırırken aradaki farkın mahalli özellik farkından da daha ileri olduğunu (mahalli farklar «mahalli» derebeylik sisteminde de mevcuttur ve memleketten memlekete görülebilir) kabul etmiş oluyorum. Batıdaki feodalite *ile Osmanlı İmparatorluğu «feodal tip»* toplumun iki değişik örneği — varyant'ı — dır.

Prof. Tanyol Osmanlı İmparatorluğunun neden «feodal» olmadığını pek tartışmıyor. Esas tezi bizde bir «serf» sınıfı bulunmadığı, «hür» köylü sınıfı bulunduğudur. Yani o da feodal toplum meselesinde esas ölçünün bu çeşit bir sınıfın varlığı, ya da yokluğu olduğunu zımnen kabul etmiş oluyor.

Osmanlı İmparatorluğunda toprak emekçilerinin (reaya) «serf» olmayıp «hür köylüler» oldukları tezi İmparatorluk devrindeki toprak mülkiyeti ve toprak işçileri üzerinde değerli etütler yapmış olan Prof. Ömer Lütfü Barkan'ın tezidir (*). Çok zengin materyel toplamış olmakla beraber Prof. Barkan vardığı neticelerde kanaatimce yanılıyor:

1 — Prof. Barkan Batıdaki serfleri kölelerle bir tutuyor. Oysa kölelik (esclavage) ve serflik (servage) birbirinden tamamen ayrı müesseselerdir. Serflerin bir kısmının menşeinin kölelikle olması ve serfin hürriyetlerinin de köleyi hatırlatır şekilde sınırlanmış olması aradaki farkı ne ortadan kaldırır, ne de bu farkın önemini azaltır. Kaldı ki Batıda da «villain», «routier» adı altında «hür» köylüler vardı.

2 — Reayanın hür köylüler olduğunu savunan Prof. Barkan aynı yazılarında reayanın toprağa bağlı olduğunu, bırakıp gitmek hakkı bulunmadığını, bu bağlılığın babadan oğula geçtiğini, «reaya oğlu reayadır» kaidesi uygulandığını, toprağını bırakıp giderse geri getirildiğini, kendisinden bu sebeple çift bozan resmi ve İki Öşür vergi alındığını yazıyor. Kaçan reaya on yıl içinde bulunursa geri gönderiliyor, oysa bazı Batı memleketlerinde serfler bir yıl bulunamazsa hürriyetlerini kazanıyorlardı. Reaya «timar» sahibi olamazdı. Bir karışıklığa gelir de olursa ve ileride reaya olduğu ispat edilirse timarı elinden alınırdı. Timar, babadan oğula ırsî olan sipahiliğin hakkıydı.

Ama serfin dışardan evlenmemek, senyöre angarya çalışmak, ölümünde senyörün mirasa girme hakkı gibi hürriyetsizlikleri varmış. Hangisi daha önemli, reaya ile serf arasındaki ortak vasıflar mı, yoksa farklar mı? «Toprağa bağlı emekçi sınıf» olma vasfının neden önemli olduğunu ben baştan beri insan — tabiat münasebeti ve insanlar arası üretim münasebetleri konusunda söylediklerimle izaha çalıştım.

Kaldı ki Prof. Barkan, Batıdaki serflik sisteminin hemen aynı olan «kulluklarını» Osmanlı İmparatorluğunda mevcut olduğunu, bunların 16. Yüzyılda azalmış olmakla beraber daha önceleri yaygın olduklarını söylüyor.

Dahası da var: İmparatorluğun Anadoluda ve Rumelide koyu bir mahalli derebeylik nizamı bulduğunu, bu nizamı yüzyıllar boyunca devam ettirdiğini, Sipahilere angarya ve hediye gibi «bid'ad» ları kanunlarına dahi geçirdiğini, bazı bölgelerde Sipahilerin Osmanlı devrinden önce *almış bulundukları berat*larla timarlarını muhafaza ettiklerini yazıyor. Osmanlı İmparatorluğu düzeni, yani merkezi otorite, bu mahalli derebeylik usulleriyle mücadele etmesine rağmen «... gerek sosyal sınıfların münasebetlerinde kuvvetle müesses örfler haline *girmiş olmaları, gerekse zama*nın ve mahallin sosyal ve ekonomik şartları icabı, tabiatı eşya tarafından tekrar tekrar teessüs etmeye sevkedilerek muhiti müsait buldukça her taraftan mantarlar gibi türemesi dolayısiyle bu mücadele uzun müddet devam edecek, hattâ *denilebilir ki hiç bitmiyecektir.*» Zaten Prof. Barkan, Osmanlı sistemini ideal şekliyle gerçekleşmiş sayarak hususiyetlerini belirtmek istediğini söylüyor. Bu ideal şekil tam gerçekleşseydi bile yine «feodal tip» in temel vasıflarını haiz olacaktı, bunun için de «merkezî feodalite» olmaktan ileri *gidemiyecekti.* Prof. Barkanın koyduğu sınırlamalar, ihtiraz kayıtları, sıraladığı istisnalar gösteriyor ki bu «merkezi» feodalite mahalli feodaliteyi tasfiye etmiş olmaktan da çok uzaktır.

3 — Deniliyor ki Osmanlı İmparatorluğunda topraklar idari — askerî görev karşılığı gelirinden faydalanmak üzere vezir vükelâya, sancak beylerine, sipahilere veriliyordu. Bunlar birer devlet memuru idi, toprağın hiç bir zaman — batıdaki senyör gibi — sahibi değillerdi. Oysa yukarıda Prof. Barkan'dan çok kısaca özetlediğimiz hususlar dahi bu «mülkiyete sahip olmama» keyfiyetinin çoğu halde ve zamanda nazari kaldığını, bunların mülk sahipleriymiş gibi toprağın ve toprak emekçisinin ürünlerinden faydalandıklarını gösteriyor. İmparatorlukta Sarayın ve mahalli beyliklerin saltanatı, refahı bu faydalanmanın ne dereceye vardığını gösteriyor.

Batıya gelince, orada da topraklar bir hizmet karşılığı dağıtılmıştı ve senyörler önceleri birer memur (fonktionnaire) sıfatındaydılar. 9. Yüzyılın ortalarına kadar Fransa'da kontlar böyle memur sayılıyor ve hizmetlerinden memnun kalmazsa kıral kontlukları geri alıyordu. Batı feodal hukukunda da toprağın mülkiyeti ile intifa hakkı birbirinden ayırdediliyor ve mülkiyet «suzerain» de, intifa ise tâbiği olan (vassal) senyörde sayılıyor. Ancak zamanla, iktisadî — teknolojik şartlar kuvvetli bir merkezi otoritenin teşekkülünü engellediğinden, senyörler toprağın fiilî sahipleri haline geliyorlar.

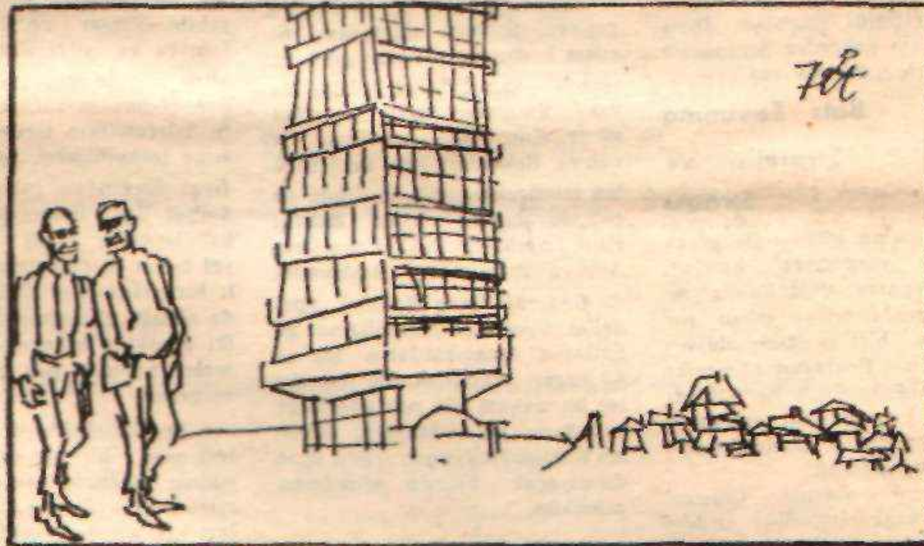
Osmanlı İmparatorluğunda ise merkezi otorite kendi düzenini daha başarıyla yürütebiliyor ve beyler «memur» niteliğini daha uzun zaman muhafaza edebiliyorlar. Ama İmparatorluğun çöküş devrinde, padişahlar artık İstanbuldaki olaylara bile hâkim olamazken İmparatorluğun dört bucağında nüfuzunu yürütüp mahalli «derebeyleri» ezebilen bir «kadiri—kül» devlet düşünmek saf*dillik olur.*

Zaten Prof. Barkan da Batı feodalitesi ile Osmanlı İmparatorluğu arasındaki farklar üzerinde ısrarla durmasına rağmen «Bu muhtelif vaziyetleri [illegible] bir tekâmülün muhtelif merhaleleri gibi telâkki etmek» imkânını kabul ediyor *ve «Osmanlılık nizamında* dahi eski bir derebeyliğin izlerini veya yeni bir derebeyliğe müncer olma temayüllerini, mukadder bir ihtilâlin bütün tohum ve istidatlarını görmemek imkânı yoktur» diyor. Daha da ilginç olanı [illegible] metod ve amacıyla tarih [illegible] metod ve amacını ayırdediyor: [illegible] zamanda unutmamak lâzımdır ki, bir tarihçi için tesbiti bilhassa [illegible] nokta, bir içtimaiyatçı gibi [illegible] çok dereceli tecritlerle [illegible] müşahedeler değil, [illegible] tekâmül istikametlerinin [illegible] mekâna ait hususiyetlerin [illegible] tarihi şartların tesiri altında [illegible] hususi şekillerdir» diyor [illegible] sı, Mayıs 1937). Prof. [illegible] kı tamamen [illegible] sel metoda saplanmış [illegible]

Kapitalist düzen ve [illegible] netleri» konularını gelecek [illegible] ele alacağım.

(*) «15 ve 16. [illegible] İmparatorluğunda [illegible] ganizasyon Şekilleri, İst. Üni. [illegible] Fakültesi Mecmuası, [illegible] 1940.

«Osmanlı İmparatorluğunda [illegible] nıfların Hukuki Statüsü», [illegible] yı 49, 50, 53; 56 ve 58. — 1937.

— Türkiyede Batıdaki gibi burjuva ve işçi sınıfı yokmuş.
— Elbette, bizdekilerin arasındaki fark hiçbir yerde yoktur.

BATI ALMANYA

«Spiegel» nihayet Strauss'u yerinden etti. Bavyera seçimlerini kazanmasına rağmen yenilgiyi kabul eden eski Bakanın dinlenmeye ihtiyacı var.

Bavyera'lılar son eyalet seçimlerinde Strauss'un lideri bulunduğu Hristiyan Sosyal Birliğine daha fazla miktarda oy vererek takım tutma hastalığının iyi bir örneğini verdiler. Spiegel olayı ile dünya kamu oyunda küçük düşen Herr Strauss 25 Kasım pazar günü yapılan eyalet seçimlerinden muzaffer çıktı ve durumunu kuvvetlendirdi. Oysa, yeni bir hükümetin kurulabilmesi için Strauss'un feda edilmesi gerekiyordu. Liberaller Bavyera'lı Bakanın görev alacağı bir kabineye katılmıyacaklarını kesinlikle belirtmişlerdi.

Fakat, hemşehrilerinin tipik özelliklerini taşıyan yani tıknaz, kuvvetli vücudu, omuzları arasında kaybolan boynu ile son haftaların bir numaralı adamı haline gelen Strauss, Adenauer'in işini güçleştirmekten vazgeçti veya böyle hareket etmeye zorlandı. Yeni hükümette görev almıyacağını açıklıyan ve böylece Hristiyan — Demokrat Partinin diğer bakanları gibi imzaladığı istifa dilekçesinin geçicilik vasfını ortadan kaldıran Bavyeralı Bakan, Spiegel ve onun arkasındaki gizli istihbarat servisleri ve Amerikan garnizonuna boyun eğiyordu.

Başbakan Adenauer
İpin ucunu elinden kaçırdı

«Spiegel'i sevmemek»

Munich'li bir kasabın oğlu olan Franz—Josef Strauss, Bavyeralılara özel nitelikleri ile, samimi heyecanlı ve mücadelecidir. Gördüğü klâsik öğretimin etkisiyle germen ekolünden çok Roma ekolüne yakındır. Cartesien bir düşünce tarzına sahip olduğu dahi söylenebilir. Fakat, bu sabık bakanın ince politik hesaplar yapmasına engel değildir.

Strauss genç yaşta bakan olmuş. Atom işleri ile görevli bakanlığın başına getirildiği zaman 36 yaşındaydı. 1956'da ise Savunma Bakanlığına atandı. Spiegel'in ve onun arkasındakilerin şimşeklerini üzerine çekmemiş olsaydı halen bu görevinde kalabilirdi.

Özellikle Bavyera seçimlerinin yanıltıcı sonuçlarına kapılmamak bakımından sabık Savunma Bakanının Spiegel olayına başlıca müdahalelerini yeniden belirtmekte fayda var:

— 9 Ekimde Strauss'un bir müşaviri Spiegel'in bir gün önce yayınlanmış makalesi hakkında soruşturma açılması yolunda başsavcılığa telkinde bulunuyor.

— Bu telkin 18 Ekim'de yazılı hale getiriliyor. Durum Adalet Bakanına ancak altı gün sonra duyuruluyor ve soruşturmanın safahatından Adalet Bakanına bilgi verilmiyor.

— 28 Ekimde Strauss, kimseye haber vermeden İspanyada bulunan Spiegel yazarı Conrad Ahlers'in tevkif edilmesi için Madrit Büyükelçiliğindeki askeri ataşeye telefon ediyor. Strauss'un bu şekilde hareketini mazur gösterecek hiç bir yetkisi yok.

— 27 Ekimde Ahlers'in tevkif emri Enterpol'un bir telgrafı ile doğrulandı. Enterpol'un müdahalesi için hiç bir hukuki neden mevcut değil.

— 13 Kasım Bakanlar Kurulu toplantısında Strauss Madrite telefon ettiğini yalanladı. Dışişleri Bakanı Schroder Strauss'un yalan söylediğine kanaat getirdi.

Batı Savunma Stratejisi ve Strauss

Strauss'un hükümette görev almaktan vazgeçmesi üzerine, Batı Savunma stratejisinin uygulanmasında ortaya çıkan zorluklardan biri yenilmiş oluyor. Strauss'un Pentagon (Amerika Savunma Bakanlığı) ile nükleer silâhlar konusundaki çekişmesini bundan önceki sayılarda açıklamaya çalışmıştık.

Spiegel olayına General Gehlen başkanlığındaki istihbarat servislerinin de karışması, Amerikalıların perde arkasında bir takım faaliyetlerde bulunduğunu göstermişti. Gehlen 1945'de Doğu Cephesi istihbarat şebekesi başkanı iken, arşivi ile birlikte Amerikalılara iltica etmiş ve böylelikle mahkemelerde sürünmekten kurtulmuştu. Amerikalılar, Gehlen'in kendilerine olan bağlılığından yararlanarak Strauss'u uzaklaştırmak için bütün imkânlarını kullandılar ve hattâ Adenauer'in telefon konuşmalarını bile dinlediler. Strauss, aslında bir ucu Washington'daki Savunma Bakanlığına, bir ucu da Berlin'deki Amerikan garnizonuna uzanan bir şebekenin Spiegel'le işbirliği yapması sonucunda devrildi. Doğrusu bu, bir bakan için iftihar vesilesi olabilir.

Adenauer'den sonra kim?

Spiegel meselesi ve Strauss'un yenilgiyi kabul etmesi üzerine, Adenauer'den sonra kimin başbakan olacağı konusu yeniden hayatiyet kazandı. Adenauer'in 1963'de çekileceği yolunda evvelce vermiş olduğu sözle kendini bağlı saymadığı yolunda doğrulanmıyan bazı söylentiler mevcut. Fakat Hristiyan — Demokrat partinin büyük çoğunluğu yaşlı Başbakanının halefini şimdiden tayin etmesini istiyor. En kuvvetli aday Ludwig Erhard, ama Adenauer buna pek taraftar değil. Erhard'ın bu konuda oldukca kayıtsız davrandığı kolayca söylenebilir.

Yeni kurulacak kabineye gelince, Spiegel olayından Strauss kadar olmasa bile, gene de zararlı çıkan Liberal Adalet Bakanı Stammberger'in yeniden görev almıyacağı anlaşılıyor. Savunma Bakanlığı için ileri sürülen isimler arasında üzerinde en çok durulanlar, İmar Bakanı Paul Luecke ile NATO'nun Orta Avrupa kesimindeki Başkomutanı General Hans Speidel. Speidel'in Savunma Bakanlığına getirilmesi Amerikalıların bir çeşit başarı sayılabilecek Luecke ise bu makam için pek istekli görülmüyor. Bu bakımdan, Savunma Bakanlığına ismi gürültü uyandırmıyacak birinin getirilmesi mümkün.

CEZAYİR

Sosyalizmin, komünizmin panzehiri olduğu komünist partinin kapatılması ile bir kere daha doğrulandı. Cezayir, Havana'dan çok Kahireye yaklaşmak eğiliminde.

Cezayir Komünist Partisinin faaliyetinin yasaklanması bir süreden beri nazarlardan uzak kalan bu genç devletin yeniden birinci plâna geçmesine yol açtı. Komünist Partisinin kapatılması kararı, «Cezayirde komünist partiye yer yoktur, çünkü Cezayir sosyalist bir yönetimle kalkınacaktır» gerekçesiyle alındı. Aslında bu karar, 1962 Haziran ayında Trablusgarp'te yapılan Millî İhtilâl Konseyi toplantısında ana hatları çizilen programa uygun. Ayrıca, tek parti yönetiminde komünist de olsa diğer partilere yer olmadığı açık.

Moskovaya yakınlığı olan Gine ve Mali'de dahi durum böyle. Ancak meseleyi sadece tek parti açısından ele almak bir çok gerçeğin gölgede kalmasına yol açabilir.

133 yıllık Fransız yönetiminden sonra Evian anlaşmalarının imzalanması ile bağımsızlık yolunda önemli bir merhale aşan Cezayir, Gizli Ordu Teşkilâtının bağımsızlığa kadar süren tedhiş hareketleri ile sarsıntılara uğramış, bu arada yüz binlerce Avrupalı anavatana dönmüştü. Temmuz 1962'nin ilk günü bağımsızlığına kavuşan genç devlet iki ay süre ile liderlerinin iktidar mücadelesinden yıpranmış olarak çıktı. Genç lider Ahmet bin Bella ihtilâlinin ateşli albay Ebra Meydenin desteğile iktidara geldikten sonra sosyalist bir program izliyeceğini açıkladı. Bin Bella'nın sosyalizmi az gelişmiş ülkelerin hızlı kalkınma arzularına tercüman olacak insani sosyalizm anlayışına dayanıyordu. Fakat genç liderin özellikle Havana'da Castro ile kucaklaşması, Cezayir ve Küba ihtilâlleri arasında bir paralellik kurması bazı çevreler tarafından sür'atle istismar edilmeye çalışıldı.

Oysa, Cezayir ihtilâlinin sosyalizm yolunda bugüne kadar ettığı adımlar, kesin bir yargıda bulunmaya yetecek ölçüde ve şumulde değil. Ebufarik ve Şebli'de 43 işletmenin komitelerin yönetimine bırakılması, işçilerin bu işletmelerin kârından pay alması, Kabiliye'de bir devlet çiftliği kurulması yıllık iş hacmi 50 milyon eski franktan fazla olan fabrika ve büyük işletmeler de devletin yüzde 50 pay sahibi olması ve ilerde bütün fabrika ve işletmelerin devletin eline geçmesinin tasarlanmasından ibaret sosyalizm faaliyetleri. İşletmelerin işçilerin yönetimine terkedilmesi, işçilerin tek fiyat üzerinden çalıştırılmaları Sovyet tipi devlet çiftliklerini hatırlatmıyor değil. Fakat Sovyet tarım ve entüstrisinin devamlı bir gelişme ve değişme halinde olduğu gözönüne alınırsa, bir iki örnekten hareketle genellemeler yapmak pek doğru olmasa gerek.

Bu kollektifleştirme tedbirleri nasıl bir sosyalizm uygulanacağı sorusuna cevap teşkil etmiyor. Cezayir sosyalizminin yolları konusunda geçenlerde yayınlanan bir broşürde, bu memleketin tercih imkânları şöyle ifade ediliyor:

«Fidel Castro veya Çombe. Cezayirli Çombe henüz ortaya çıkmadığına göre, tartışmayı Nâsır ve Castro arasında bir model seçmeye inhisar ettirmeli. Bu takdirde MİLLİ KURTULUŞ CEPHESİNİN «ağabeysi» olan NASIR, BİN BELLA ve arkadaşları üzerinde daha çok etkide bulunabilir. Bu bağlılık için bir çok neden gösterilebilir: Sıkıntılı yılların anıları, arap — İslâm kültürünü benimseme özlemi, gerici olmıyan bir otoriter yönetim kurma arzusu, Bin Bella'nın Marksizm ve Sovyet diplomasisine fazla sempati duymaması ve nihayet ulaşılmak istenen tarafsızlık ülküsüne zarar verilecek sıkı ve ağır bağlardan kaçınma.» Bunlara, Cezayirin ekonmik kalkınması için dış finansman imkânlarını da eklemek gerek. Bu alanda da başlıca iki tercih var.

— Kamu düzenini bir an önce yeniden sağlıyarak, Avrupalıların işleri başına dönmesi ve dış yatırımlara başlaması.

— Halkı büyük fedakârlıklara zorlıyarak, sömürge kalıntılarını tamamen silmek ve tam bağımsızlığa kavuşmak.

Köylülere yakın, zeki bir lider olan Bin Bella bu alanda da kesin bir yol izleyemiyor. İhtilâlin yıllarca acısını çekmiş olan bir memlekette sert ve köklü tedbirleri sür'atle uygulamak, belki rahat koltuğuna yaslanmış bir politikacı için kolay ama Bin Bella gibi halktan çıkmış bir lider için değil. Bin Bella ilk plânda halkına saadet duygusunu vermek istiyor. Sosyalizmin başarısı için halka dayanmak lâzım. Halkın rızası hilâfına bir sosyalizm Bin Bella ve arkadaşlarının arzusuna taban tabana zıt.

Bin Bella ve arkadaşlarının iç politikada karşılaştıkları temel meseleler özetle bunlar. Bu konularda Cezayirli liderler arasında tam bir mutabakat olduğu söylenemez. Albay Ebu Medyen'in daha ateşli davranmak istediği muhakkak. Fakat Bin Bella ile Ebu Medyen arasındaki muhtemel bir çatışmayı büyültmek ancak komünistlerin ve emperyalistlerin işine yarıyacak. Zaten böyle bir çatışmadan söz açmak için vakit henüz erken.

Başbakan Bin Bella
Yönünü belli etti

AMERİKAN POLİTİKASININ SAKAT YANLARI VE KÜBA SORUNU ÜZERİNE

Ötedenberi süre gelen düşünsel bir alışkanlıkla, Devletlerin dış politikalarında salt yerli çıkar ve faydalardan hareket ettiği ve bunun da genellikle dürüst ve haklı olduğu kabul edilir. Tıpkı iktisatçıların bazı ekonomik olayları açıklarken beklirttikleri «Homo economicus» varasayımı gibi.

Salt çıkar ve yararlardan hareket etmek, birey için ahlâki olmadığı kabul edilirken, devletlerin dış politika münasebetlerinde aynı davranışlarının normal karşılanışı hayli garip ise de bunu bir realite olarak kabul etmek mümkündür sanırım. Şüphesiz, birey için ahlâki kabul edilmiyen bir hususun topluluk için de pek ahlâki sayılmaması gerektiği akla daha yatkın ise de bu nokta üzerinde durmıyabiliriz.

[illegible] şüphe olunmamalıdır ki, hiç olmazsa ben şüphe etmem ki, özellikle kapitalist devletlerin, «devletin menfaati», «ulusun yüksek menfaatı» dedikleri şey, sosyal ve siyasi kudretle, siyasal ve sosyal düzene dolaylı veya dolaysız hâkim olan zümrenin ve de bu düzenin gidişinden kendi payınca çıkarı olan belirli bir kalabalığın menfaatlarından başka bir şey değildir.

Her bahis konusu oldukça («hini hacette») A.B.D., Amerika ulusunun, bu yetmez ise Amerika Kıtasının yüksek menfaatı, bu yetişmez ise hür dünyanın menfaatı, en sonunda bütün insanlığın menfaatlerinden söz ederken, aslında kimin, neyin menfaatının sözcülüğünü yaptığının bilinmesi, her düşünen kafanın boynunun borcudur.

Aşağıda belirtmeye çalıştığım bu dev ülkenin dış politikasındaki sakat veya abes bulduğum yan, o'nun samimiyetsizliği, içten olmadığı, kısaca özünün sözüne uymadığıdır. Muhakkak bu husus, söz konusu ülkenin uydu devletlerince önemsenmez ve de görünmez. Ama tarafsız ve dürüst bir kafa için çok göze batıcıdır. Bu bakımdan üzerinde durmak gerekiyor. Belki de Tarafsız ülkelerin Amerikan Politikasına karşı tereddütlerinin kaynağı buraya dayanmaktadır.

Amerika ne der? A.B.D., «İnsanlığın hak ve hukukundan» «hürriyetinden», «insanların insan haysiyetine yaraşır yaşamasından» o denli söz eder ki Amerika dendi mi akla bu sözler bu değimler gelir. Sözü bu olan Amerikanın özü ne olsa gerek?

A.B.D., şu insan haysiyetine uygun yaşamadan ve bu anlamdaki nice sözlerden bıkmadan bahseder, bunları tekrarlarken, herşeyden önce kendi yurttaşlarından ve de Amerika'nın sanat, spor gibi alanlarda yüzünü ağartan ne yazık derisinin rengi çok çekici olmayan ve başkaca hiç bir günahı bulunmıyan «insan» larına insanca yaşamayı lâyık görmez.

Aynı konuda, sözde incelik göstererek, belki de belirtmek istediği ülkeleri incitmemek için az kalkınmış ülkelerde insanların pek çoğu en ortalama insanca (hiç olmazsa Amerikan cinsinden) yaşamazken, onlara daha mutlu yaşamalar verecek yardımlardan pek çok, daha ölmek veya öldürmekten başka amacı olmayan silâh ve askerî yardım yapar.

İnsan hak ve hürriyeti, ulusların bağımsızlığı söylevlerinde de durum aynı. (Hürriyet konusunda Amerika'nın daha da sözleri var ya. Free World sözü de buradan gelir.)

Bir tarihteki Macar ayaklanmasında Hürriyet sözleri göklere çıktı. Yer yerinden oynadı. (Doğru).

Uzak Doğu'da bir ülkenin Güneyinde yaşıyanları, Kuzeydekilerinin saldırılarından korumak için başka başka kanlar akıtıldı. (Bu da doğru diyelim).

Afrika'nın Kuzeyinde, bağımsızlık için, hürriyet için, sömürülmemek için Cezayirliler kanlarını akıtırken Amerika ne yaptı?

Hele Kongo olaylarında? Ama bunda Amerikanlar bir şeyler, «ufak» şeyler yaptı değil mi?

Örnekleri çoğaltmak okuyanı biraz daha sıkmaktan başka şeye yaramıyacağını düşünerek Küba olaylarına gelelim:

Çok yakın bir geçmişte Dünya Savaşı tehlikesi atlattık. Böyle bir savaşın insanlık için ne denli bir yıkım olacağı çok şükür aşağı yukarı bilinmekte veya tahmin olunabilmektedir. Bu bakımdan Dünyanın neresinde olursa olsun böyle bir savaş tehlikesinin bahis konusu olduğu herhangibir anlaşmazlık, Dünyanın bütün insanlarını ilgilendirmektedir. (Hem de çok derinden.)

Böyle bir savaş olsaydı şu anda belki soluk almamız bile mümkün olmıyacaktı. Ama tehlike geçtikten sonra, dünyanın iki nihai cephesinin mensupları bunu kendi aralarında hesaplaşmalıdırlar. Açık kalple dürüstlükle.

Aklı başında olan hiç kimse, hiç bir halk ölmeği, savaşı istemez. Bilgilisi bilgisizi, okumuşu, okumamışı, yaşlısı genci, namuslusu namussuzu, dinlisi dinsizi; Amerikalısı Kenyalısı Rusu Filipinlisi, İngilizi Arjantinlisi, Fransızı, Avustralyanı.

(Ancak savaş tehlikesinin her an olmasını ve çekirdeksel olmamak ve mevzii kalmak şartıyla savaşla ilgili her türlü araç ve gerecin sanayiciliğini veya ticaretini yapan sermayedar veya tüccar, şirket ufak bir savaşcığı ister hele «başka» sı ölecekse bunun için dua eder ya ne ise.)

A.B.D., belki ortalama eyaleti büyüklüğünde bile olmayan küçücük Küba'dan ne ister? Neden onu sevmez? Düşmandır? Şu anda bile istilâ etmiyeceğine dair garanti vermez? Bir tarihlerde Kübaya karşı bir çıkartma hareketini el altından destekler? Kısaca dev A.B.D., bir avuç Kübayı, bir kaşık suda boğmak ister?

Amerika'nın güvenliği ile ilgili endişelerini bir yana bırakıyorum. Beni ilgilendirmez. Abluka'nın Uluslararası Hukuka ve U.N.O: anayasasına aykırılığını veya uygunluğunu varsın hukukçular tartışsın. Bunu da bir yana bırakıyorum. Rusların korsanlık hikâyeleri ile barışçı pozlarını da öteye.

Sorunu tarafsız fakat daha çok yalın olarak inceleyelim:

Amerika neden düşman Küba'ya? Ve yukarıdaki soruları tek tarlıyalım:

1) Acaba A.B.D., hürriyete çok düşkün de, Küba'daki yönetim Amerikan Demokrasisi gibi değilde ondan mı? (Bireysel hak ve hürriyete yer veren klasik anlamdaki liberal demokrasi?) Castro «diktatör» diye mi? Olur a, hürriyete aşık bir ülke yanında bir diktatörlüğe tahammül edemiyor? Küçük bir çocuğa zorla ilâç içirir gibi zorla iyilik yapmak istiyor?

Ama böyle olmaması gerek. Amerika her şeyden önce en yakınlarına, ülkesinin bulunduğu kıtanın Güneyindeki ülkelere baksın. Hangi birinde Amerikadaki gibi demokrasi var? Tam veya yarı diktatörlükle yönetilen başka ülkelerle dost değil mi? (İspanya, Portekiz, İran, —uzağa gitmek ne lâzım— Menderes Türkiyesi)

2) Acaba kısır A.B.D. politikası sonucuyla da olsa Küba'nın sosyalist veya komünist olması mıdır?

Bu sebebin de «varit» olmaması gerek. Çünkü, A.B.D., Komünist Yugoslavyaya yardım bile yapıyor.

3) Düşmanlığının sebebi, yıkma gücü çok yüksek saldırıcı veya savunucu büyük büyük silâhları bulundurması olmasın?

Şimdiye kadar Küba'nın bağımsız bir ülke olduğuna sanıyordum. Gerçek anlamıyla DEVRİM yapmış bir ülke, kendine yeni bir düzen kurmuş, iyi veya kötü (bu kimseyi ilgilendirmez) yeni bir hayat seçmiş bir devlet, hele bir tarihlerde saldırı hareketine de uğrasa yıkıcı silâhlar bulundurmak için, A.B.D.'en izin mi alacaktı? Silâhlar, bir zamanlar saldırının geldiği ve de gelmesi olanaklı yöne çevrilmiyecekti de Ramazan topları gibi gök'e doğru mu olacaktı? Şu Guantanamo'daki yıkıcı silâhların yönleri meraka değer doğrusu?

4) A.B.D.'in düşmanlığına sebep şu Küba halkını sömüren, onları «istismar» eden bazı şirket veya sermayedarların çok yüksek ve asil menfaatlarının kaybı olmasın!.

Nejat YARDIMCI
Türkeli Kaymakamı

Dış politika tercihleri de iç polikadaki alternatiflere uyuyor. Dostlarına sadık olmak gibi önemli bir niteliği olan Bin Bella, yanlış adımları kolay affeden bir kişi değil. Küba'da Sovyet füze rampalarının kurulması ve atom bombası taşıyabilen Sovyet uçaklarının üslenmesi Bin Bella için bir uyuşma oldu. Cezayir başkentinde dolaşan şu sözler bir bakıma gerçeği yansıtıyor: «Castro çok sempatik olabilir, fakat ihtiyatsızca bir davranışta bulunmuştur. Oysa, Nâsır daha ciddi idi. 1956 Kasımında soğuk kanlılığını muhafaza etmiş ve Batılı devletlerin hücumuna uğramasına rağmen, Batı ile bağlarını koparmamıştı.»

Komünist Partisinin kapatılması Moskovanın hoşuna gitmiyecekti. Nitekim Cezayir'in Evian anlaşmalarından yararlanarak Fransa ile işbirliği imkânlarını geliştirmeye çalıştığına dair belirtiler görüldü. Bin Bella adımlarını hesaplı atmak gereğini duymuş, binlerce işsiz ve vasıfsız işçinin meydana getirdiği alt proleteryanın Komünist Partisi saflarında toplanmasını önlemek için, sosyalist programı ile ortaya atılan Milli Kurtuluş Cephesini takviye etme lüzumunu duymuştu. Genç bir devlet için küçümsenmiyecek bu tehlikeyi böylece atlatan Bin Bella ekibi, Dışişleri Bakanı Kemisti'yi Paris'e yollıyarak, mali ve teknik yardım imkânlarını kullanmak itedi. Fransa Cezayiri kolayca terketmiyeceğine göre, bu yardım isteklerinin prensip olarak kabul edileceğini tahmin etmek yanlış olmaz. Ancak mesele böylece bir çözüme varmıyor. Tarım alanında ihtilâl yapmak, endüstride ise dış yardıma bağlanıp, bir çeşit yeni — sömürgeciliğe müsamaha etmek, Evian anlaşmalarından faydalanmak ve bu anlaşmaların yeniden gözden geçirilmesini istemek, Magrip Birliğinin merkezi olmak ve Nâsırı model almak, Arap — İslâm kültürünü benimsemek ve Fransız uygarlığının bir çeşit yankısı olmak.

Bu ziddiyetler Cezayir gerçeğini ortaya koyan en doğru veriler. Cezayirin komünismin panzehiri olarak sosyalizme sarılması, bir çok güçlüklerle karşılaşmasına rağmen, sonunda başarıya ulaşmasına sağlam bir esas teşkil edecektir.

AFRİKA

Sömürgeciliğin yeni bir yenilgisi: Bir zamanlar hapislerde inleyen Dr. Banda bugün Nyassaland adında bağımsız bir ülkenin başbakanı oluyor.

Nyassaland'da yaşıyan tahminen 2,5 milyon Afrikalı 57 yaşındaki liderleri Dr. Hastings Banda'ya Ngwazi (büyük cengâver) diyorlar. Chicago üniversitesinde yüksek öğrenimini tamamlıyan Dr. Banda aynı zamanda iyi bir müzakereci olduğunu gösterdi.. 23 Kasım günü sona eren konferans Nyassaland'ın 1963 Şubatında muhtariyete kavuşması sonucunu verdi. Himaye rejiminden kurtulma yolundaki bu gelişme, Nyassaland'a çoğunluğunu Afrikalıların teşkil edeceği bir hükûmet, bir kurucu meclis sağlıyor. Yeni hükûmetin başkanı da 1959'larda hapislerde çile dolduran mücadeleci lider Banda. Büyük cengâver 1953'de zedelenen İngiliz—Nyassaland dostluğunun *şimdi onarılmış olduğunu* söylemektedir.

Geriye bakış

Kuzeyde Tanganika' batıda Kuzey Rodezya, güneyde ve doğuda Mozambik tarafından çevrili olan Nyassaland 46.066 mil karelik bir toprak parçası. Buraya ayak atan ilk Avrupalı Caspar Boccaro adında biri. 1919'da gelen bu yolcuyu 1859'da David Livingstone izlemiş. 1878'de kurulan Afrika Göller Şirketi (African Lakes Company) Nyassaland'ı sömürmeye başlamış, bu şirket idaresi *1891'de Nyassaland'a himaye statüsünün verilmesi üzerine sona* ermiş. 19[illegible] mış. Almanlar Birinci Dünya Savaşında bir ara burayı işgal etmiş, fakat sonra çıkarılmışlar. Nyassaland'ın Kuzey ve Güney Rodezya ile bağları 1939'larda baş lar. Bu bağlar 1944'de Merkez Afrika Komitesi tarafından daha da sıkılaştırılmış. Sonra 1953'de Londra konferansında federasyon kurulmuş. Buna göre, her ülkenin ayrı bir yasama organı ve bir de ortak merkezi yasama organı olacak.

Nyassaland himaye bölgesi Londra tarafından atanan bir vali başkanlığındaki beş kişilik bir yürütme kurulu tarafından yönetilirdi. 1955'de kabul edilen bir kanunla yasama organına daha çok sayıda Afrika'lı girmesi sağlandı ve ilk seçimler 1956 Nisan'ında yapıldı. Fakat seçilenler sadece Avrupalı adaylardı, 5000'e varmıyan bir nüfusu temsil eden altı temsilci. 2,5 milyonluk yerli halkın temsilci sayısı ise üçten beşe çıkarılmıştı.

Bu sözde reformların meseleyi çözemiyeceğini ve zora başvurmadan İngiltere'nin yola gelmiyeceğini anlıyan Dr. Banda ve arkadaşları Milli Kongre partisinin 1959'un ilk günlerinde yaptığı bir toplantıda önemli kararlar aldılar.

Banda'nın liderliğindeki bu hareket 15 ve 19 Şubat 1959 tarihlerinde ayaklanmalar şekline döküldü ve 3 Martta olağanüstü durum ilân etmek gerekti. Bu tarihte Banda ve Afrika Milli Konre partisinin 166 üyesi tevkif edildi .Fakat, bağımsızlık ateşi yerli halkı sokaklara dökmüştü, karışıklıklar devam ediyordu. Rodezya ve Tanganika'dan getirilen polis kuvvetlerinin ateşi altında can veren 52 Afrika'lının anısı henüz tazeliğini muhafaza ediyor, hafızalarda. İngiltere işte o zaman Nyassaland'ı kaybetmişti. Ateş açma olaylarını soruşturmakla görevlendirilen Devlin komisyonunun vardığı sonuç hayli ilginç: «Nyassaland'lıların hemen hepsi federasyondan ayrılmak hususunda kararlı görünüyor.»

İngiliz hükûmetinin kolunu kanadını kıran bu olaylardan sonra Nyassaland milliyetçileri isteklerine daha kolayca ulaşmak imkânını buldular. 1960 Temmuz — Ağustos aylarında Londra'da toplanan bir konferans sonucunda Afrika'lılara kendi temsilcilerini bizzat seçmek hakkı tanınmış, aynı yıl Ekim ayında Monckton komisyonu daha esaslı bir anayasa değişikliği imkânlarını araştırmakla görevlendirilmişti.

Adım adım ilerleyen milliyetçiler liderleri Dr. Banda'nın şahsında gün geçtikçe kuvvet kazanıyordu. 1961'deki seçimleri federasyondan ayrılma temasını işleyen Milli Kongre partisi ezici bir çoğunlukla kazanıyor, İngilizler Banda'yı müzakereler yoluna dâvet etmeyi daha kazançlı buluyordu.

Bağımsız bir Nyassaland Merkez Afrika Federasyonu içinde kalamıyacağına göre, Kuzey ve Güney Rodezya'daki milliyetçilik hareketlerinin de daha çabuk sonuca varmalarını beklemek yanlış olmaz.

Plân ve siyasî şartlar

Şevket Süreyya AYDEMİR

5 Yıllık Plânın genel konuları artık ve az çok herkesçe bilinmektedir. Gerek YÖN' de, gerek diğer basın organlarında bu konular devamlı olarak işlenmektedir ve işlenecektir. Ben bu yazımda konuyu biraz da plânın başarı şansı ile ilgili siyasi şartlar açısından ele alacağım.

Plân bir müessesedir. Bu müessese bir siyasi ortam içinde işleyecektir. Eğer siyasi nizamda sıhhat ve istikrar olmazsa, uzun vadeli bir hesap muvazenesi demek olan Plânın yürütülebilmesi ve başarı şansı sarsılır.

Bu yazıda Plânın yapısına ve muhtevâsına geniş ölçüde girmeden bu siyasi şartların en önemlilerine kısaca dokunacağım. Fakat okuyucunun muhâkemesini Plân koşusuna da azçok bağlı tutmak için bazı gerçeklerle ilkel prensipleri ve hedefleri kısaca özetlemek yerinde olacaktır.

Ön gerçekler

5 Yıllık Kalkınma Plânı, memleketimizin tabiat ve insan şartları içinde çağdaş dünya uygarlığının gidişine ayak uydurabilmemiz için gereken kalkınma hızını sağlayabilmek için tertiplenmiştir. Ön gerçek şudur ki: Türkiye, tarih öncesinden beri çiğnenmiş, sömürülmüş, yıpranmış, yorgun bir topraktır. Türk milleti bu toprak üstünde **a z g e l i ş m i ş** bir iktisadi nizam içinde yaşamaktadır. Gelişme hızımız, gerek Batı âlemine, gerek plânlı bir tempo içinde ilerleyen komşularımıza bakarak çağdaş hızın altındadır. Durumumuz böylece sürüp giderse, tez zamanda çağdaş uygarlık nizamının, geçen yüzyılda olduğu ve bugüne kadar devam ettiği gibi dışında ve arkasında kalmamız mukadderdir.

Çünkü, Türk milletinin hayat kavgası, yorgun uyandırılmaya muhtaç bir tabiat temeli üstünde yetersiz teknik silâhlarla yapılmaktadır. Tabiatla savaşta kullandığımız araçlar, organlar ve usuller yetersiz, verimsizdir. İnsan gücümüzü tam olarak kullanamıyoruz. Vatan toprağına iyi yerleşmemişizdir. Türk milleti büyük ölçüde işsizdir. Tabiat ise âsi ve bezgindir. Kısacası yarı aç, yarı çıplak ve fakiriz. Hiç olmazsa bir tarım ülkesi sayılmamız gerektiği halde daha şimdiden, buğdayımızı, unumuzu tedarik edip günlük hayatımızı iyi kötü sürdürebilmek için yabancılara el açmaya mecburuz. Eğer deniz aşırı ülkeler bize her yıl açık kalan ekmek gıdamızı, hem de iâne suretiyle vermeseler aç kalırız. Bu hâl yüz kızartıcı.

Milletimizin sosyal yapısı da sıhhatli değildir. Toprak ağalığı, su ağalığı, şehir ağalığı, sanayi ağalığı, kredi ağalığı ve hepsinin üstünde gittikçe azgınlaşan siyaset ağalığı elimizi kolumuzu bağlamakta, ülkemizin terakki bir taraftan da, bu uyanış bekleyen toprak üstünde, zaten tam çalışmayan, daha bugünden ekmeğinin bir kısmını yabancılardan iâne olarak alan, yarı işsiz Türk milleti durmadan artmaktadır. Bu artış, köklü ve sıhhatli bir millet yapısının belirtisidir ama, bu milletin artan çocukları, aç, çıplak, kısmet peşinde şehirlerin gecekondu sefaletlerine koşmaktan, yahut gittikçe verimsizleşen bozkırlarda gökten mucize beklemekten başka birşey yapamazlarsa, bu memleketin sosyal geleceğinden korkulur.

Yılda nüfus artışımız 800 bin kadardır. Yani her yıl ortalama bir vilâyet *halkı nüfusa eklenmektedir*. Bu artışı önlemek için doğum kontrolü gibi fanteziler, ancak büyük şehirlerde zengin ailelerin çocuk düşürtme işlerini kanunla korumaktan başka birşey değildir. Açlık ve hastalık köylünün, kasabalının nefesini kesemedikçe halkın asıl kalabalığı çocuk yapacaktır. Mesele doğumu önlemek değil, doğanların kısmetini yaratmaktır. Çünkü nüfusu artmayan ülkeler, nüfusu artan milletlerin ergeç lokması olurlar.

Türkiye nüfusu, Cumhuriyete girerken 10 milyon kadardı. 1927'de 12.5 milyon oldu. 1960'ta 28 milyona vardı. 1965'te 32 milyona ulaşacak, 2000 yılında, yani 38 yıl sonra da ve bu artış devam ederse 60 milyon olacaktır. Artan nüfus nasıl yaşayacak, neyle geçinecektir? İşte konu budur. Çünkü bugün yalnız ekmeğimizin bir kısmını dışarıdan ve iâne şeklinde almakla kalmıyoruz. Bütçemiz açıktır. Dış ticaret dengemiz açıktır. Ödeme dengemiz açıktır. Fiyatlar, ücretler oynak bir muvazeen içindedir. Özel teşebbüsün son zamanlarda tertiplediği Çınar Oteli toplantılarına katılan bir yabancı uzman, bizim bu yaşayışımızın adına açıkça **d i l e n c i e k o n o m i s i** diye bilmiştir. Halbuki diğer taraftan gerek Batı, gerek Doğu nizamlarında çağdaş dünya yıldırım hızıyle kalkınmaktadır. Bize ancak Tanganika, Vieyetnam, Güney Kore gibi garip ülkelerle mukayese edilmek düşmektedir.

İşte bu durumdan çıkmak içindir ki kalkınmamızı bir düzene koymak ve önceden kararlaştırılan kalkınma hedeflerine yönelmek zorunda kalınmıştır. 5 Yıllık Plân bu zorunluğun ilk derlenme çabasıdır. Bu plân, önümüzdeki 1963—1977 yıllarını içine alan 15 yıllık bir sürede ve birbirini takibedecek, uzun vâdeli plânlarla kalkınma hedefinin ilk plânıdır. 1963—1967 yıllarını içine alacaktır. Esas konu, bu yıllar içinde milli gelirimizi önceden tasarılanan bir hızla arttırmaktır.

1961 fiyatları ile Türkiye milli geliri 52.7 milyar Türk lirası olarak hesaplanmıştır. Yani Türkiye yılda bu kadar bir kıymet yaratmaktadır. Düşünülen hedef bu gelirin ayni birimlerle 1977'de 145 milyar liraya çıkmasıdır. Bunun içinde 1963—1967 yıllarını içine alan birinci 5 Yıllık Plân devresinde milli gelirde % 7 bir artış olacak, yani 1967'de milli gayrisafi gelirimiz 74 milyâr liraya varacaktır.

Fakat bu % 7 artışın % 3'ü zaten her yıl % 3 artan nüfusumuzun talebini karşılayacağı için asıl kalkınma nispeti % 4 olarak hesaplanmak gerekmektedir. Çünkü 1975'te nüfusumuz 40 milyon kadar olacaktır.

Bugün milli gelirin adam başına düşen miktarı 1.790 liradır. Bu miktar 1967'de 3.200 lira olarak hesaplanmıştır. Bu arada adam başına istihlâk harcamaları da tabii yükselecektir. Bu da % 5.4 tür. Fakat gene % 3 nüfus artışı payı çıkarsa adam başına ortalama artış % 2.4 kalır.

Bütün bu işlerin başarılması bittabi yeni yatırımlar yapılmasını isteyecektir. Bunun için gayrisafi milli hâsıla dediğimiz milli gelirin % 18 ini ilk plânda yatırımlara ayırmak gerekecektir. Bu suretle ilk 5 yıllık devrede 59.5 milyarlık bir yatırım yapmak şarttır. Bunu da bir kısmının devlet bütçesi ile iktisadi devlet işletmelerinin ve özel teşebbüsün kaynaklarından, diğer kısmının da yabancı kaynaklardan tedariki gerekmektedir. Bütün bu işlerinde sosyal adalet prensiplerine uygun olarak gerçekleşmesi gerekecektir.

Başarı şansı ve siyasî şartlar

Fakat iktisadi tahminler ve tertipler Plânın başarı şansı için yeterli değildir. Bu tertibi yürütebilmenin garantisi siyasi şartlara da bağlıdır. Çünkü Plân nihayet bir hesap muvazenesidir. Bu muvazeneyi koruyacak ve gerçekleştirecek olan siyasi otorite, yani hükümettir. Demokratik nizamda hükümet bir siyasi muvazeneye dayanır. Çünkü Türkiye mânasıyle demokrasi çok partili rejimdir. Bu partilerin hepsi **«ORTA PARTİLER»** dir. Oy kombinezonlarıyle yaşarlar ve iktidarda dururlar. Oy hassasiyeti, bu partilerin programlarından önce gelir. Onun içindir ki, hükümet muvazenesinde ve koalisyonlar da programlar değil, oy hassasiyetleri ağır basar. Halbuki Plân uzun vadeli bir tertiptir. Uygulanabilmesi siyasi istikrar ister. Müstakâr hükümet pro ... ları ister. Bu siyasi istikrar anlamını asgari dayanakları ile şu şekilde sıralayabiliriz:

1 — Demokratik nizamın emniyeti ve istikrârı

2 — Karma ekonomide, sektörler arasında *ahengin korunması*

3 — Para kıymetinde ve fiyatlarda, süreli bir istikrârın sağlanabilmesi

4 — Mali kaynaklara hâkim olmak

5 — Plânlı kalkınma mücadelesinin, hem aksiyon, hem z i h n i y e t olarak benimsenmesi.

Bütün bu kayıtlara:

1 — Teşrii organlarda siyasi istikrârı

2 — Plân külfet ve nimetlerinin, toplum yararına ve vatandaşlar arasında adaletli taksimi ilkelerini de ekleyebiliriz.

Bunları «Demokratik bir nizam içinde, karma ekonomiye dayanan uzun vâdeli ve plânlı ... larından önce gelir. Onun içindir ki, hükümet bir kalkınma» nın ilk şartları olarak işaret ediyorum. Bu şartlara bir kaç cümle ile dokunacağım:

1 — Demokratik nizamın emniyeti bir rejim meselesidir. Bu nizam tehlikede midir? Hayır. Ama az gelişmiş bir ülke olan ve garip bir çağda yaşayan bugünkü Türkiyemizde ne feodal kalıntılara, ne klerikalizme, ne oligarşiye, ne demagojiye ve ne de sınıflar çatışmasına siyasi ilcâlarla rüşvet vermeden demokratik rejimin emniyeti ve *gelişmesi hâlâ çetin bir iş gibi görünmektedir.*

2 — Karma ekonomide sektörler arasında ahengin korunması şarttır. Ama bunun için de, sektörler arasında önderlik, hâkimlik ve tâbilik dâvalarından, önce hükümet adamları vazgeçmelidirler. Halbuki, meselâ Sayın Alicana göre, plânlı ekonomimizde özel sektör esas, devlet sektörü yardımcıdır. Halbuki özel teşebbüs 30 bin kadar işletmede ve ortalama 30 kadar işçiyle 10 milyarlık bir mâmeleki temsil eder denilmektedir. Devlet işletmeciliği ise 150 kadar işletmede ortalama 2 bin işçi ve müstahdemle 38 milyarlık bir bilânço aktifini ve 50—100 milyar arasında fiili bir mâmeleki temsil eder. Vakıa bu teşekküller dondurulmuş ve teşebbüs kudretleri felce uğratılmıştır. Ama gene de özel sektöre karşı yardımcılık anlamına hak verecek kadar ölmüş değildirler. Bu iki sektör arasında harcıâlem bir deyimle yanyana ve sulh içinde yaşamak mümkün kılınmalıdır.

3 — Para kıymetinde ve fiatlarda istikrarın sarsıldığı yerde plân biter. Fiatlar ve kıymetler elbette oynıyacaktır. Ama kanaatimce ve 5 yıl zarfında bu oynama yüzde 10 olursa, işler yürütülebilir. Yüzde 20 olursa işler sarsılır. Yüzde 20 yi aşarsa plân parçalanır.

4 — Mali kaynaklara hâkimiyet ... kanaatımca plân demek, mali kaynaklara hâkimiyet demektir. İç ve dış kaynaklar teminat altında işlemezse, plân yalnız aksamaz, dumûra uğrar. Dış kaynaklar suni enjeksiyonlar ve siyasi kontrollar şeklinde değil, milletlerarası işbirliği şeklinde işlemelidir. Burada Mustafa Kemal'in milletlerarası tesanüdü ifade eden sözlerinden şu kısa cümleyi alacağım:

«Eğer devamlı sulh isteniyorsa, insan kütlelerinin vaziyetlerini iyileştirecek milletlerarası tedbirler alınmalıdır.»

İşte, milletlerarası iktisadi işbirliği, bu milletlerarası tedbirdir.

5 — Eğer 5 Yıllık Plân ve plânlılık fikri, bir aksiyon olduğu kadar bir zihniyet olarak da, devletçe, siyasi partilerce; toplumca ve hele aydınlarca benimsenmezse, plânın geleceğinden ümitli olamayız. Atatürk devrinde ve onu takip eden yıllarda, devletçiliğin şanssızlığı, bu hareketin, hem iktidar partisi programına; hem Anayasaya girmesine rağmen, ne devlet, ne toplum, ne de aydınlar tarafından benimsenmemesiydi. Plânlılıkta, bilhassa z i h n i y e t 'in benimsenmesi şarttır. Halbuki plâna saygı, bazı partilerle basın çevrelerinde şimdiden zedelenmiştir. Sosyal topluluklara gelince; bu toplumları aydınlatmak gerekir. Plân üzerinde bugün aydınlara bile hâkim olan ruh, maalesef şüphecilikdir. Bununla mücadele yine aydınlara düşer.

Bunlardan gayri olarak;

— Teşrii organlarda siyasi istikrar,

— Plân külfet ve nimetlerinin toplum yararına adaletli taksimi

konularında kısaca şunları işaret edeceğim:

Bugün siyasi hayatımızda oligarşi azınlığının, parlâmento içinde ve dışında baskısı sezilmektedir. Muazzam bir köylü kütlesi, aktif bir işçi kütlesi, hizmet erbabı ve idealist eğilimli milliyetçi aydınlar, siyasi hayatımızda fiilen temsil dışı gibidir. Büyük kütlelerin parti hayatında gereği gibi temsil edilememesi, parlâmentoda hâkimiyeti, günlük eğilimler üzerinde birbirleri ile durmadan çatışan bir azınlığa bırakabilir. Bu hal siyasi emniyet için iyi değildir.

Plânla ilgili nimet ve külfetlerin, toplum için de adaletli dağılışı konusuna gelince, bu noktada şu kadarını belirteceğim. Hepimizin bildiği gibi, Plân demek nihayet bir milli gelir muvazenesi demektir. Muayyen bir süre içinde, milli gelirin, belirli bir oranda artması demektir. Plânın tekniği ve stratejisi bu sonuca ulaşmak için düzenlenir. O halde plânın başarısı milli gelirin yaratılmasına katılan toplum zümrelerinin emekleri ile sağlanır. İş böyle olunca, plânda oligarşinin önderliği nasıl mânasız kalırsa nimetlerin taksiminde de, külfetlerde olduğu nispette, bir adalet kaygusunun hâkim olması gerekir. Hem iç kaynakları yaratırken, hem dış kaynaklardan faydalanırken, bu adalet endişesi gözetilmezse, yurtta sosyal çatışma keskinleşir. Bundan da ancak toplum zarar görür.

Hulâsa, siyasi istikrar ve sosyal adalet endişesi, plânın başarısı için ruh ve gıdadır. Şimdi, bu yazıya şu sözlerle son vermek istiyorum. Evvelâ bir sual koyacağım:

— Plân başarı sağlıyabilecek mi?

Bu sualin cevabı şudur:

— Plân başarı sağlamalıdır!

27 Mayıstan sonra, plân fikri, lâyık olduğu organizasyonu ve genç mücadelecilerini buldu. Bu hareket elbette ki yetkili ellerde milletin kaderine damgasını vuracaktır. Hareketin doğruluğuna, yüceltileliğine inanıyorum. Bu hareketin içinde olan aydınlarımızın mihnet ve meşakkatlerini takdir ederek, onlara sebat ve cesaret temenni ediyorum. İnanıyorum ki zafer daima fikrin, karakterin ve inancın olacaktır.